BRÄNNPUNKTEN

H B

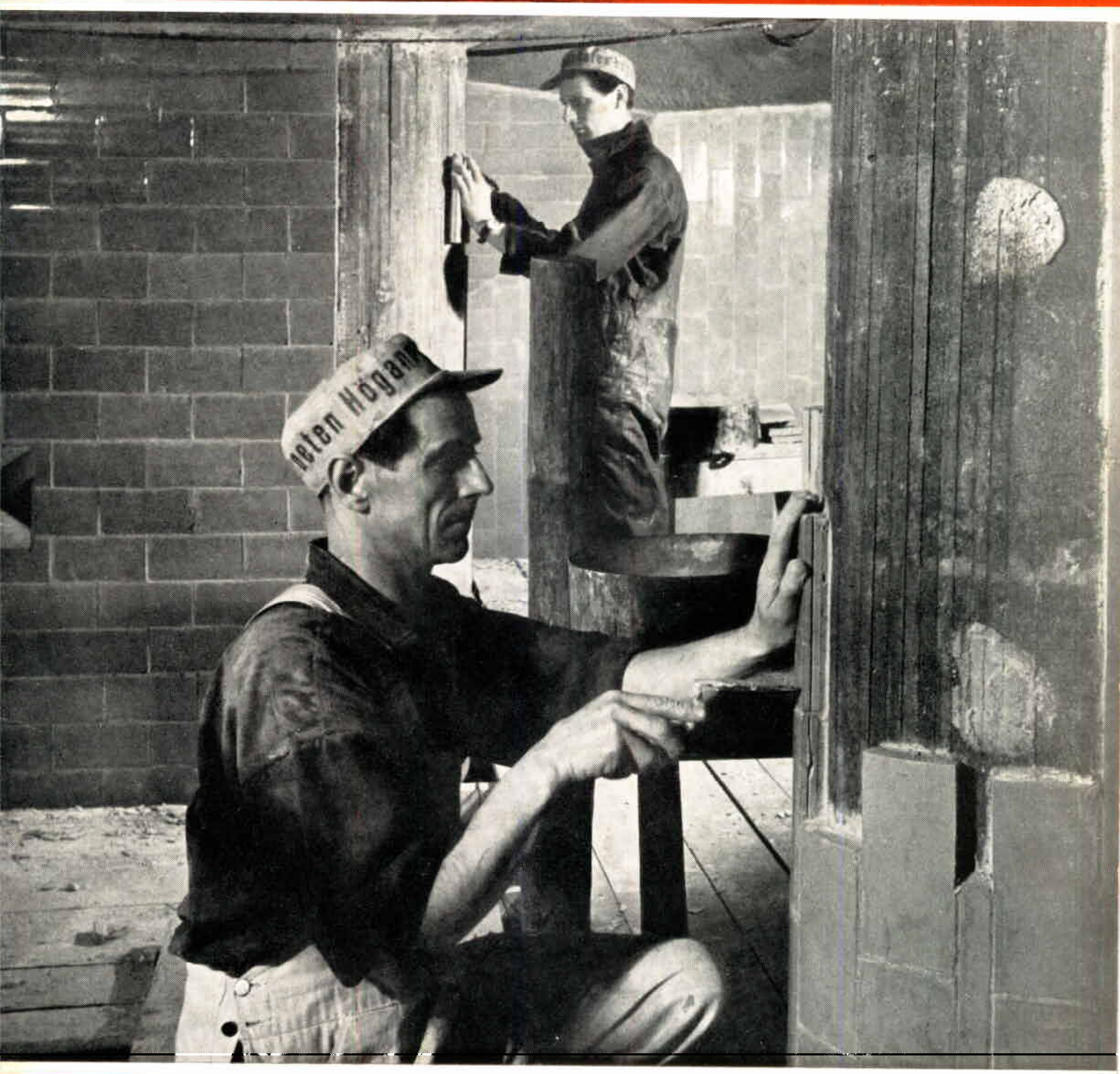

Årg. 3 Nr 3 Oktober 1945

Omslagsbilden: Murare Erik Ask (t. v.) vid AB Höganäsarbeten utför inklädnad med glaserade klinker i blandningsholländare i blekeriet vid Husums sulfatfabrik.

Med detta nummer följer ett rekvisitionskort

HÖGANÄSKONCERNENS PERSONALTIDNING

UR INNEHÅLLET: Sidan

Våra kunder:
2. Cellulosaindustrien
Av civiling. Y Lindquist 4

Socialekonomiens grunder II 11

En gammal gruvarbetare
Av bruksarb. Evald Johansson 14

»Brännpunktens» kurs i engelska
Av ing. I Gullstrand 15

Förslag till förbättringar:
Att röka eller icke röka 16

Var bör jag bygga mitt egna hem? 18

Lokalkorrespondenternas »träff» i Höganäs
Av E An. 20

Diverse koncernnytt 23

Höganäs:
Ett apropå till socialiseringsdebatten
Av div.arb. Gösta Wikell 28

Vägvett
Av civiling. M Smedberg 30

Bjuv:
På allmän begäran
Av bruksarb. Evald Johansson 31

Skromberga:
Bostadsproblemen 32

Hur tidsstudiearbetet bedrives vid Höganäsbolagets fabriker 33

Höganäsbolagets cykelställ
Av bruksarb. Edvin Olsson 34

Lomma:
Reklamfrågan II
Av Ph E. 35

Sport:
Idrottsliga samarbetet Sverige—Danmark återupptaget
Av brukstjänsteman Ragnar Engberg 36

Man skjuter i Västervik
Av E. N. 40

Min hobby: Amatörradio
Av kamrer Tage Axelsson 41

Det var i maj
Av -n 44

Problemspalten 46

Fototävlan »Barn och sommar» 47

Uppslag för hemmet 48

Årg. 3 Nr 3 Okt. 1945

Ansv. utgivare: P EG. GUMMESON

Huvudredaktör: B WALLGREN

Redaktionssekr.: E TÄCKSTRÖM

Copyright:
HÖGANÄS-BILLESHOLMS AB
HÖGANÄS

Oss emellan sagt:

Att »Brännpunkten» skulle vara
ett ledningens språkrör är ett yttrande, som man titt och tätt får höra. Senast har en av våra lokalkorrespondenter gjort sig till tolk för egna och andras åsikter i denna riktning. (Se s. 28.)

Det verkliga förhållandet är,
att »Brännpunkten» är ett språkrör för den, som yttrar sig i tidningen! När ledningen yttrar sig på 10 spalter, så är 10 spalter ledningens språkrör, och när arbetarna yttrar sig på 20 spalter, så är 20 spalter arbetarnas språkrör.

Men vi skall inte låtsa,
som om vi inte begrep, vad insändaren och de andra menar! Naturligtvis menar man, att ledningens inlägg hittills varit övervägande. Men det är ju bara andra sidan av det missförhållande, som vi vid otaliga tillfällen pekat på, nämligen att inläggen från arbetarna och förmännen hittills varit alltför få.

Nå, saken ordnar sig nog,
skall Ni se. Vänta bara tills lokalkorrespondenterna blivit litet varmare i kläderna! Kanske det rentav blir ont om plats för ledningens synpunkter, om vi inte skall låta varje nummer svälla ut och bli en hel bok, vilket ju inte är meningen. *Det är alltså på läsarna själva och i all synnerhet på lokalkorrespondenterna, som det beror, huruvida talet om »Brännpunkten» såsom ledningens språkrör skall upphöra eller ej.* Detta är väl så klart som helst.

Att vi tillåtit oss
raljera litet i förra krönikan, i all synnerhet med Ny Dags skildring av medelhavskryssningen, får väl tas med jämnmod, särskilt som denna skildring själv naturligtvis inte är så allvarligt menad. Inte behöver vi väl *alltid* vara så där förfärligt gravallvarliga. Hur tror Ni t.ex., att den senaste 7-timmars maraton-debatten i Höganäs skulle tett sig, om inte talare ur båda lägren med lustiga inpass piggat upp stämningen. Den s.k. träsmaken var ju nog så kännbar i alla fall på och i slutet.

På tal om debatt,
närmare bestämt Gunnarstorpsdebatten den 1 juni, som refererats i »Brännpunktens» senaste extranummer, så uppfångade vårt lyhörda öra där en sak, som mycket gladde oss. Tvenne talare från arbetarsidan, herrar Karl Lindell och Gunnar Nilsson, framför allt den sistnämnde, framhöll som sin åsikt, *att man borde ha sparat på kolfyndigheterna, så att vi hade kol lika länge som leror.*

Detta är helt andra toner
än de, som för några månader sedan stämdes upp av en ständigt växande kör av tidningar. Då hette det, att Bolaget satt och tjyvhöll på sina kol, så att det var en synd och skam. Man skalv av indignation: att tänka sig, att ett enskilt företag på detta sätt kunde nästan lamslå landets bränsleförsörjning! Kunde inte Rubbestad ingripa? Hur vore det med en expropriation av kolfyndigheterna?

Ja, så där lät det ungefär,
varierat på olika sätt. Det var tydligt, att tidningarna fått saken om bakfoten, att man på grundval av bristfälliga eller felaktiga informationer skenat åstad litet för långt.

Vi sammankallade då en presskonferens, vari deltog representanter för ett 20-tal av landets ledande tidningar. Vi lät dem gå

Bidrag till nästa nummer av "Brännpunkten" måste vara Red. tillhanda **senast den 1 november 1945**

ned i Ormastorpsgruvan på ett 2-timmars besök, de fick bese den privata brytningen i Billesholm, de fick se en del fabriker och andra anläggningar, och slutligen fick de ett PM, där dir. Gummeson utförligt redogjorde för frågans läge.

Konferensen hade åsyftad verkan. Tidningarna bemödade sig ärligt att ställa saken till rätta, och stormen bedarrade så småningom.

Ur nyssnämnda PM

återger vi följande avsnitt:

»Höganäs-Billesholms AB och dess föregångare ha bedrivit industriell verksamhet, baserad på de skånska stenkols- och lerfyndigheterna, i mer än 200 år. Dess huvudsakliga uppgift har varit, är och förblir att förse den svenska industrien med dess behov av eldfasta och syrafasta material av olika slag. Vid tillverkning av dessa produkter behövas förutom leror med speciella egenskaper stora bränslekvantiteter för deras bränning. Livsbetingelserna för Höganäsindustrien äro därför helt beroende på kombinationen lera och bränsle på en och samma plats.

För ett land med utvecklad metallurgisk, kemisk eller annan industri är tillgången av eldfasta produkter en bland de viktigaste förutsättningarna. Ett hushållande med de skånska tillgångarna av lera och stenkol, så att därpå grundad industri under överskådlig framtid förmår förse landet med goda och billiga eldfasta och syrafasta förnödenheter, är sålunda icke enbart ett bolagsintresse utan ett nationellt intresse av första ordningen. Stenkol och lera såväl som malm eller andra jordens rikedomar tillväxa ej, sedan de en gång utbrutits, till skillnad från exempelvis skogen. *Bolaget anser det därför som en plikt att hushålla med naturtillgångarna i NV Skåne.*»

För att nu återknyta

till Gunnarstorpsdebatten, så är det uppenbart, att ansvarskännande arbetare och företagsledningen står på samma linje i denna viktiga fråga. Det är detta som är så glädjande, icke minst för vår tidning, vars huvuduppgift är att verka för dylikt samförstånd på så många punkter som möjligt, och som därför med tillfredsställelse registrerar alla tecken, som tyder på att ett sådant samförstånd är på väg.

Därför blir man förstås

litet ledsen, när man i Sk. Soc.-Dem. för den 16/8 får läsa en insändare av en person, som kallar sig »Gruvarbetare», och som tydligen efter en bekant fransk förebild »ingenting lärt och ingenting glömt». Efter att ha kommit med en del minst sagt underliga påståenden, t.ex. att i vissa gruvor inte mer än halva produktionsapparaten är utnyttjad, och att anskaffning av ny arbetskraft borde vara lätt, eftersom någon vana i detta arbete icke är nödvändig, slutar »Gruvarbetare» på följande sätt:

»Av vad sålunda anförts torde tydligt framgå, att det är möjligt att producera hundratusentals ton svenska stenkol under innevarande bränsleperiod, under förutsättning att krafter omedelbart sättes igång för brytningens forcerande. Skånes gruvarbetare äro, så långt det står i deras förmåga, villiga att vara behjälpliga, om samma goda vilja visas från företagaren.»

Ja, vad säger gruvarbetarna

härom? Är det en riktig gruvarbetare, som fört pennan, eller är underskriften bara camouflage? Om vi för ögonblicket bortser från önskemålet om att spara på koltillgångarna och endast håller oss till företagarens »goda vilja», så ber vi att få återge ytterligare ett avsnitt ur dir. Gummesons nyssnämnda PM till presskonferensen:

»Trots vad som ovan anförts äro vi väl medvetna om att alla åtgärder, som äro lämpliga och möjliga, böra vidtagas vid krissituationer som den nu rådande. Vi ha också under hela krisen varit positivt inställda till alla rimliga framställningar från den myndighet, som har ansvaret för landets bränsleförsörjning, och visat detta genom att utöka brytningen i alla våra schakt, så långt som de tekniska resurserna och till-

gången på arbetskraft medgivit. Resultatet härav är också, att uppfordringen vissa tider nått upp till aldrig tidigare sedda rekordsiffror.»

F.ö. kan vi ju hänvisa till »Diverse koncernnytt» på s. 25 i detta nummer, där den goda viljan sannerligen är klart dokumenterad.

I Gunnarstorpsdebatten

och vid flera andra tillfällen har det talats om den abnormt uppdrivna arbetstakten inom Höganäsbolaget. »Är det rätt att tillgripa en rationalisering, som tar så hårt, att man blir utsliten före 50 år?» frågas det bl.a. Men det är inte bara inom Höganäsbolaget, som detta tal höres.

Vi sitter just och läser

ett referat från SJ-männens stora möte i Göteborg den 16/8, där det måtte ha gått särdeles livligt till. Vi får på det knappa utrymmet tyvärr inskränka oss till några glimtar ur referatet, men försäkrar, att i den stilen går alltsammans.

»Förhållandet är det,

att ingen numera av egen fri vilja söker sig till de lägre befattningarna inom Statens verk», sade förbundsavdelningens ordförande. »De svenska ungdomarna är så vakna, att de inte ger sig in på en så osäker bana, som SJ-tjänsten utgör.»

En gammal tågmästare

tyckte, att hur stark man än är, så går man åt i tågtjänsten. »Man skall ligga på fyra-fem ställen och äta ur matsäck. Om man så tål att äta småsten, går man åt ändå! Vid 40-årsåldern (!) är man utsliten, men det är SJ, som förlorar på det. SJ går kräftgången.» Tal. slutade sina synpunkter på den långa arbetstiden med de bejublade orden: »Förresten har vi våra äktenskapliga plikter . . .»

En SJ-man från Hälsingborg

intygade, att missnöjet hör hemma ej blott i Göteborg. Han fann Staten vara en sträng och hänsynslös arbetsgivare. »Om vi hade nytta och glädje av dessa umbäranden, skulle vi ha tålt dem», sade han.

»'Ej rast, ej ro, ej vila'

är ett slagord, som präglats under kriget, och det slagordet har man illustrerat med en godsvagn - - det borde ha illustrerats med en SJ-man i stället», sade en annan talare.

Så låter det

i Statens tjänst, så låter det i enskild tjänst. »I Ditt anletes svett skall Du äta Ditt bröd» — så lät det i tidernas morgon. Och även om inte alltid svetten bryter fram på pannan, så kan det nog vara påfrestande ändå. En lång, psykiskt ansträngande arbetsdag, kanske krönt av sömnlösa nattliga timmar, medan tankarna mal — det kan också ha sina sidor. Men detta är bestämt någonting som — bortsett från agitatoriska överdrifter - - hör ihop med Livet på något sätt. Om vi revolterar mot detta, är det då inte månne »Livets gallerstängsel» vi förgäves skakar?

Men vi står nu en gång mitt uppe i detta Liv, Människans Liv, med alla dess mödor och bekymmer — men också med alla dess glädjeämnen.

Våra kunder

2. Cellulosaindustrien

Av civiling. Yngve Lindquist, Höganäs

Cellulosaindustrien är en av Höganäskoncernens viktigaste kunder. Förf., som är assistent till överingenjör Terling på avd. för syrafast service, och som tidigare under en följd av år arbetat inom cellulosaindustrien, skildrar i stora drag gången av den invecklade cellulosaframställningen och beskriver de viktigaste apparaterna, särskilt med hänsyn till den syrafasta och eldfasta infodringen. Disp. Hermelin, Glasullsbolaget, har kompletterat artikeln med uppgifter om Glasullitisolering.

En viktig industri.

Få industrier äro av så ungt datum och ha samtidigt så stor betydelse för vårt land som cellulosaindustrien. År 1937 tillverkades i Sverige 3.523.000 ton cellulosa, representerande ett värde av 536,8 milj. kronor.

Cellulosa framställes av ved, vars fibrer det gäller att frilägga. Detta sker antingen på mekanisk eller kemisk väg. Vid den mekaniska behandlingen slipas veden mot roterande slipstenar. Produkten kallas mekanisk massa eller slipmassa. För den kemiska behandlingen finnas två metoder, sulfitmetoden och sulfatmetoden. Vid sulfitmetoden behandlas veden med en sur vätska, vid sulfatmetoden med en basisk. Produkterna kallas sulfitmassa och sulfatmassa.

Sulfitfabrikerna äro de största förbrukarna av våra syrafasta material, dvs. tegel och murbruk. Sulfatfabrikerna äro större förbrukare av våra eldfasta produkter och i mindre utsträckning av de syrafasta. Cellulosaindustrien är den viktigaste kunden till vårt dotterbolag AB Höganäsarbeten, som utför olika slags murningar och plattsättningar. Den är dessutom en mycket viktig kund till Glasullsbolaget, som levererar Glasullit för värmeisolering av kokare, cisterner samt allehanda rör och apparater.

Syratorn (t. h.) och råsyracistern (t. v.) vid Kramfors sulfitfabrik

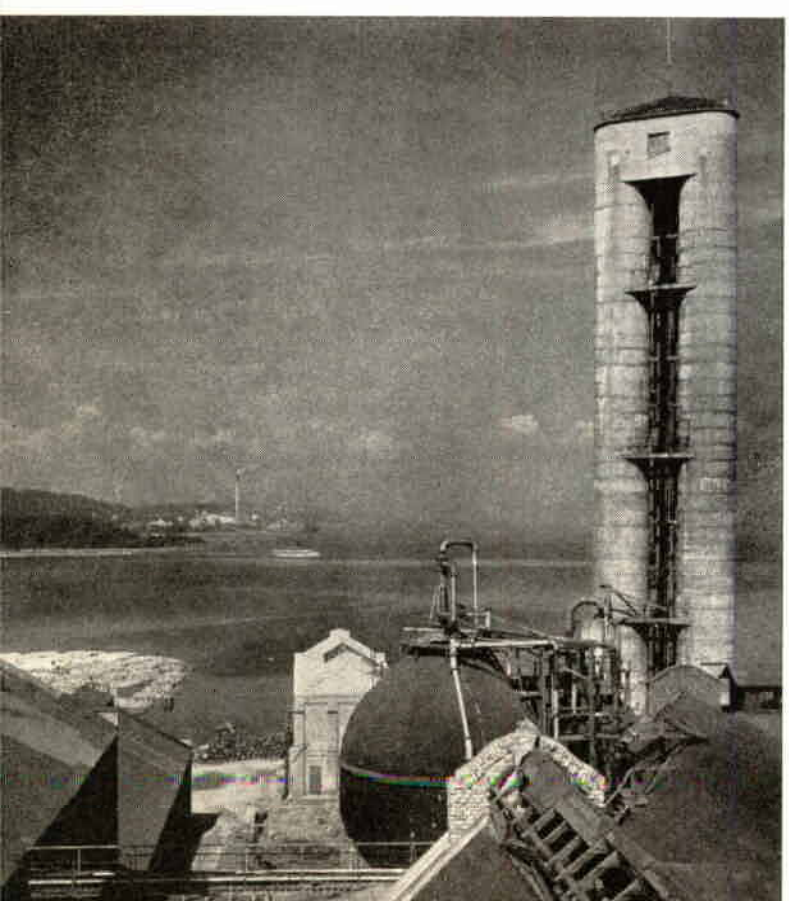

Vartill användes cellulosa?

Cellulosa eller pappersmassa ingår i våra vanligaste papperssorter. Sålunda håller tidningspapper 80 % slipmassa och 20 % sulfitmassa. Det papper, varpå »Brännpunkten» är tryckt, innehåller endast sulfitmassa och sålunda ingen slipmassa. Det är, som man säger, träfritt.

Cellull och konstsilke äro framställda av cellulosa. Cellulosabrännvin har väl för mången gjort sig på ett eller annat sätt förnimbart. Under krigsåren har fodercellulosa utgjort ett tillskott till våra fodermedel. »Babyn» i cellulosafamiljen är »träbiffen», en jästprodukt avsedd att råda bot på köttbristen. En träbiffsfabrik har på försök varit igång vid Svartviks sulfitfabrik. Även andra sulfitfabriker skulle tillverka träbiffar, men så ökades köttillgången, och någon större fabrikation kom ej igång.

På grund av cellulosans mångsidiga användning talar man ibland om en cellulosaålder.

Hur framställes nu cellulosa med biprodukter, och hur medverka »våra produkter» därvid?

Sulfitcellulosa

Råvarorna vid en sulfitfabrik äro granved, svavelkis och kalksten. Vedens huvudbeståndsdelar äro cellulosa, lignin (vedämne) och harts, av vilka de båda sistnämnda skola bortskaffas.

Veden förbehandlas.

En större sulfitfabrik förbrukar årligen en vedmängd motsvarande en 2 m hög och 1 m bred vedtrave, som är 22 mil lång, dvs. så lång som sträckan Höganäs—Göteborg fågelvägen. Om veden lades med stockarna ända mot ända, finge man en längd av 2.000 mil eller halva jordens omkrets.

Veden eller timret kommer från skogarna så småningom till en vattenbassäng (blötlåda) och därifrån till ett kapverk, där stockarna sågas till bitar av ca 150 cm längd. Dessa bitar kallas kubb. Transportörer föra kubben till barktrummor med upp till 6 m genomskärning. Längden kan uppgå till 8 m. När trumman roterar, gnida kubbarna mot varandra och barken avskalas. De ofullständigt barkade kubbarna utsorteras och få passera trum-

man på nytt. På vissa delar av veden kan barken vara »inväxt» och omöjlig att avlägsna i barktrumman. Den avlägsnas då i handbarkmaskiner. Bark, som ändå kan sitta kvar, visar sig i den färdiga cellulosan som svarta prickar, vilka göra kvaliteten sämre.

Kubben hugges nu sönder i flis, dvs. bitar av ca 30×30×6 mm storlek. Huggmaskinen har en 3 m roterande skiva med 4—5 huggknivar infällda och står i förbindelse med en desintegrator (sönderdelare), som slår sönder större flisstycken. Sedan stickor och sågspån sållats ifrån, går flisen vidare till förrådsbingar.

Koksyran beredes.

Låt oss nu följa de andra råvarorna, svavelkisen och kalkstenen, vilka användas för framställning av den vätska (koksyra), som skall utlösa ligninet och hartsen. Koksyran utgöres av en vattenlösning av kalciumbisulfit samt svavelsyrlighet.

Svavelkisen eller kort och gott kisen, som i huvudsak består av lika delar järn och svavel, rostas eller brännes i kisugnar av olika typer. Mest använda äro Wedge- och Kuhnugnar, som arbeta efter samma princip. Ugnarna bestå av en cylindrisk järnmantel, infodrad med eldfast tegel, *kisugnstegel*. Inuti ugnen äro »våningar» uppbyggda av eldfast tegel, och i mitten finnes en axel, varifrån omrörararmar stjärnformigt utgå. På armarna sitta skrapor, som föra kisen växelvis mot kanten och mitten av de olika våningarna. Genom hål i våningsbottnarna faller kisen nedåt. Den brända kisen kallas kisaska.

Förbränningsgaserna, som innehålla ca 10 % svaveldioxid, avkylas snabbt med vatten i tvättorn, varigenom man vill i möjligaste mån hindra, att svaveltrioxid bildas. Tvättornets uppgift är även att borttvätta askdamm. Tvättornet utgöres av en cylindrisk järnmantel med en höjd upp till 10 m. Tornet är infodrat med syrafasta *torntegel*, emedan det sura tvättvattnet är mycket frätande. För att öka tvätteffekten är tornet fyllt med syrafasta *fyllringar*. Då svaveldioxiden lämnat tvättornet, låter man den genomgå ett elektriskt filter för att ytterligare borttaga svaveltrioxid.

Den renade gasen ledes nu underifrån in i syratorn. Dylika äro i allmänhet utförda av betong. Höjden kan uppgå till 40 m och tvärsnittet till 3 m. Invändigt äro tornen klädda med *syratornstegel*. Syratornet är fyllt med kalkstensstycken. Vatten pumpas till toppen av tornet och får rinna ner genom kalkstenen. Svaveldioxidgasen, vilken som nämnts inkommer i bottnen av tornet, löses nu i vattnet till svavelsyrlighet, som i sin tur löser kalkstenen och bildar tornsyra eller råsyra. Denna uttages i tornets botten.

Råsyrans halt av svaveldioxid är ännu rätt låg. För att öka denna halt låter man vid vissa fabriker en del av förbränningsgaserna från kisugnarna möta råsyran i motström i frisyratorn. Dessa äro fyllda med *fyllringar* och invändigt klädda med *syratornstegel*.

Råsyran förvaras i cisterner av plåt eller betong, inklädda med *cisterntegel*.

Avgaserna från kokningen, varom mera längre fram, inledas i gasnings- eller trycksyra-

Tillverkningsförloppet vid en sulfitfabrik

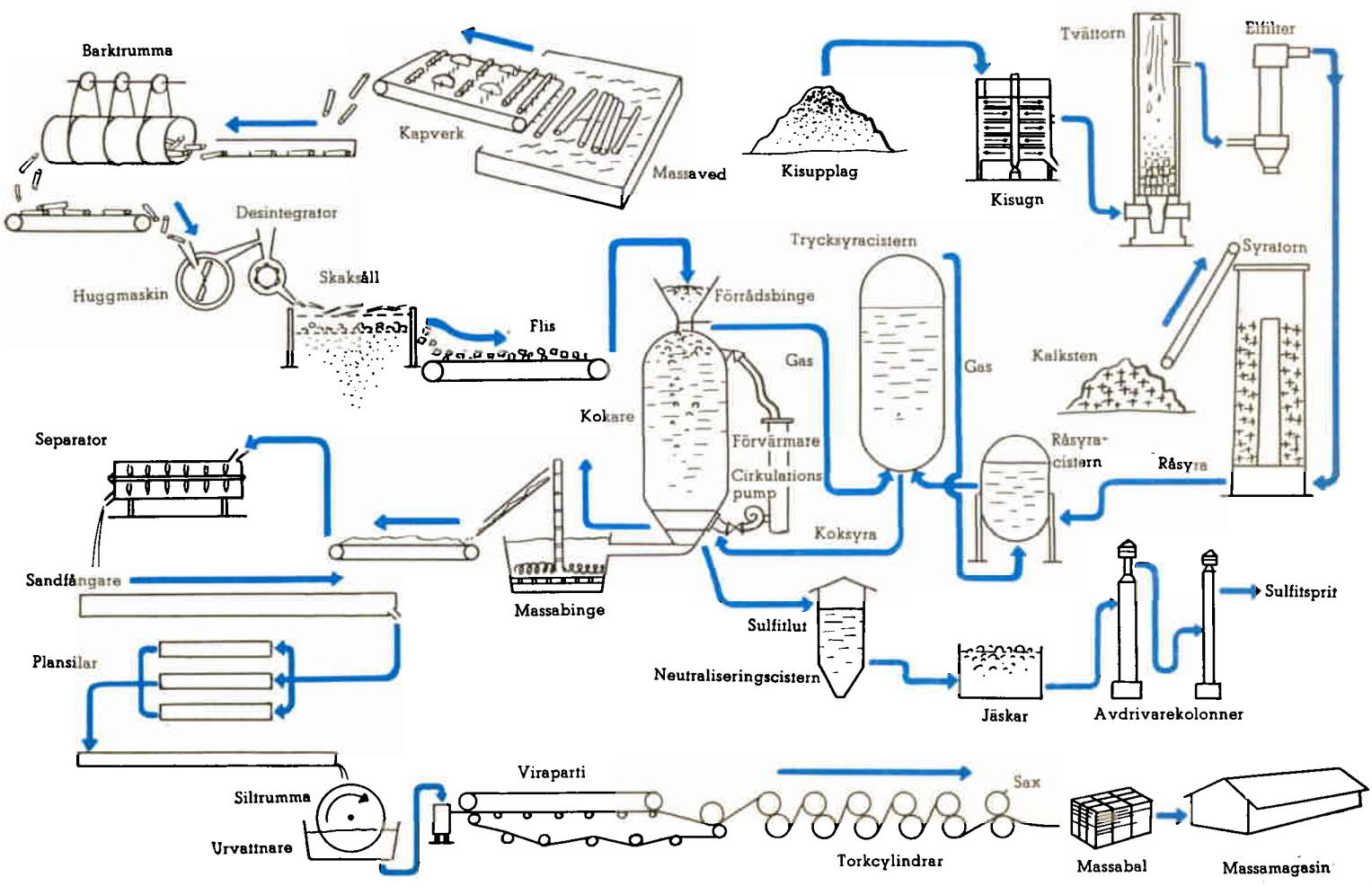

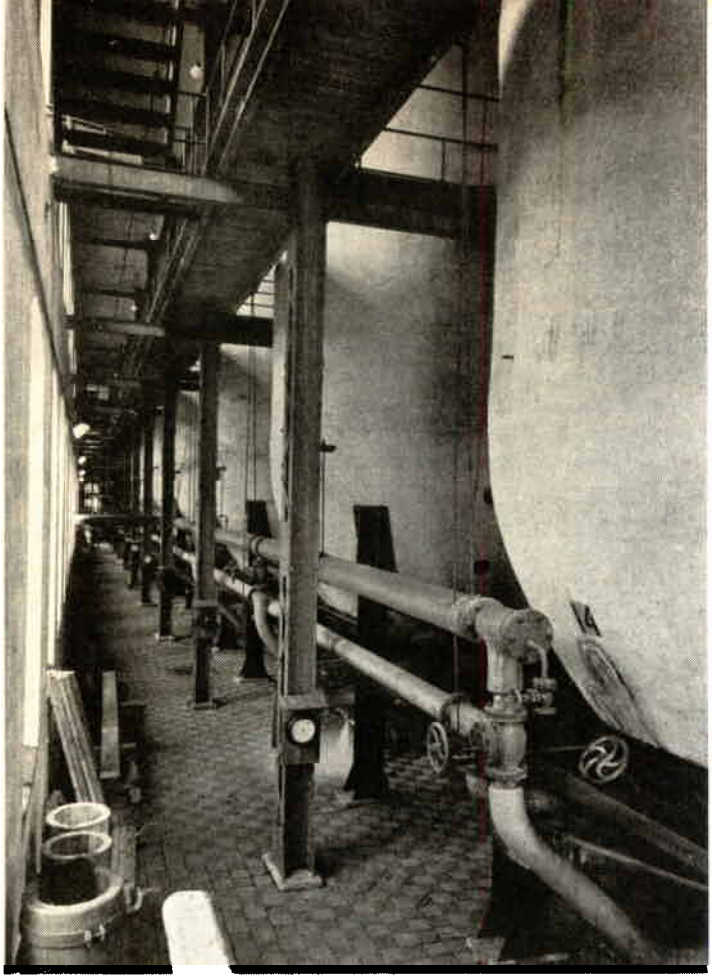

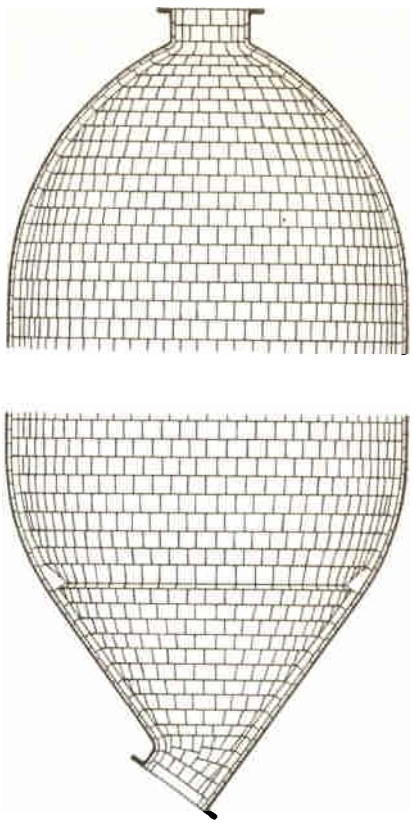

Ett batteri kokare vid Svartviks sulfitfabrik, ett av världens största kokerier, om icke det största. Ritningen t. h. visar infodringen med kokartegel.

cisterner och höja ytterligare råsyrans halt av fri svaveldioxid. Även dessa cisterner äro infodrade med *cisterntegel*. Vid gasningen tillföres råsyran även värme, och då cisternerna vanligen äro placerade utomhus, äro de försedda med *värmeisolering*.

Flisen kokas.

Sulfitkokarna äro cylindriska behållare, vanligen med konisk avslutning i ändarna. Volymen växlar från 100 m³ till 350 m³. De äro tillverkade av järnplåt och antingen nitade eller helsvetsade. Då koksyran är synnerligen frätande på järn, måste kokarna infodras med syrafast material. Detta är en livsfråga för cellulosaindustrien. Här har Höganäsbolaget genom mångåriga experiment i samarbete med cellulosaindustrien lyckats få fram ett ändamålsenligt material i våra syrafasta *kokartegel*.

Som nedan angives, försiggår kokningen vid hög temperatur, och det är därför nödvändigt för erhållande av god värmeekonomi, att kokaren skyddas mot värmeförluster. Hela kokaren inklädes därför med ett 50—100 mm tjockt isoleringsskikt. Detta skikt utgjordes tidigare av importerad magnesiamassa. På senare år företagna nyisoleringar ha emellertid som regel gjorts med *Glasullit*. Medan vikten på isoleringsmaterialet vid användning av magnesia kan uppgå till 4.5 ton, väger motsvarande Glasullitisolering endast ca 1,5 ton.

Flisen fylles i kokaren med hjälp av flisfyllningsapparater. Den mest använda är Svenssons apparat med ånga. Denna placeras i kokarens övre öppna ända. Apparatens ångmunstycken blåsa ut flisen till ett jämnt lager. Detta ger den avsedda packningen och ökar utbytet av cellulosa i kokaren. Ångan driver även ut luft ur flisens fibrer, så att koksyran lättare tränger in i veden.

Koksyran, som ifylles, är i allmänhet förvärmd till en temperatur av 50—70° C. Under kokningen stegras temperatur och tryck efter ett visst schema. Varje cellulosakvalitet kokas på sitt särskilda sätt. Koktiderna växla mellan 10 och 16 timmar. Högsta koktemperaturerna ligga omkring 135° men gå undantagsvis upp till 140°. Denna temperatur uppnås i slutet av kokprocessen.

På cellulosans egenskaper inverkar förutom koktemperaturen även syrans sammansättning. En hög halt av kalciumbisulfit och en långsam temperaturstegring ger i allmänhet s.k. stark sulfitcellulosa, dvs. en massa med hög fiberstyrka. Fodercellulosan skall ha motsatta egenskaper: den bör ju vara både lättuggad och lättsmält. Därför använder man här en syra med lägre halt av kalciumbisulfit och kokar vid rätt hög temperatur.

För att ernå den vid kokningen önskade temperaturstegringen kan antingen användas direkt eller indirekt kokning. Direkt kokning innebär, att ånga ledes direkt in i syra-flisblandningen. Vid indirekt kokning komma syra och ånga ej i beröring med varandra, ty ångan inledes i en kopparspiral i kokarens nedre del.

För att få ett jämnare kok har man på senare år infört tvångscirkulation av syran under koket, vanligen med hjälp av pumpar. De vanligaste cirkulationssystemen i Sverige äro: Brobecks, NAF:s och Wallin-Svenssons.

Då kokningen är färdig, »nedgasas» koket, dvs. överskottet av svaveldioxid i kokvätskan ledes till

de förut nämnda gasnings- eller trycksyracisternerna, varigenom trycket i kokaren sänkes.

Kokvätskan, som efter koket kallas sulfitlut, innehåller socker, som kan förjäsas till alkohol, sulfitsprit, vilken under senare år fått allt större betydelse. Olika metoder för lutens avskiljning från cellulosan finnas. Det vanligaste »lutningsförfarandet» är den s.k. lutförträngningen. Denna tillgår så, att »svaglut» pumpas in i kokaren, varigenom den starkare luten pressas ut för att sedan bearbetas i spritfabriken. Den i kokaren kvarvarande luten, s.k. svaglut, förtränges på motsvarande sätt med vatten till svaglutbehållare för att ånyo användas vid nästa lutning.

Då många sulfitfabriker ej ha tillgång till erforderliga mängder varmvatten för förträngningen utan mot slutet måste använda kallvatten, utsättes kokarinfodringen för hårda påfrestningar. Den många gånger starka avkylningen åstadkommer temperaturväxlingar med risk att teglen flagna. Avkylningen kan i svårare fall t.o.m. leda till att delar av fodret lossna och falla bort.

Sulfitluten har hög temperatur, när den lämnar kokaren. Sulfitlutens värme tillvaratages dels för alkoholframställningen, dels för indirekt uppvärmning av vatten. Med dylikt varmvatten kunna ovannämnda olägenheter och påfrestningar för kokarinfodringen minskas. För bevarandet av värmen i luten bruka lutcisternerna *isoleras*. Värmeåtervinningsanläggningar för tillvaratagande av lutvärme enligt Rosenblads system ha på de senaste 10 åren blivit allt vanligare.

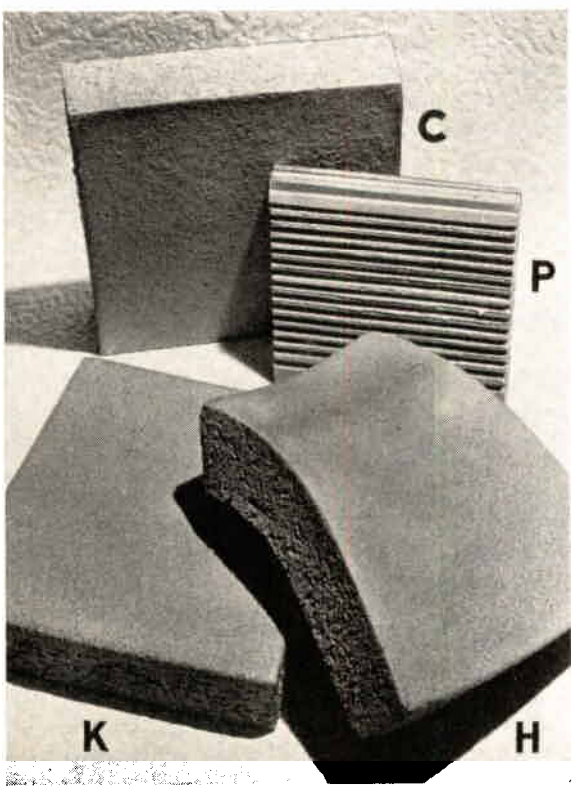

Höganäs kokartegel: Cylindertegel (C), kontegel (K), halstegel (H) och plåtlagstegel (P), dvs. det mot plåten liggande teglet vid dubbelt tegellag.

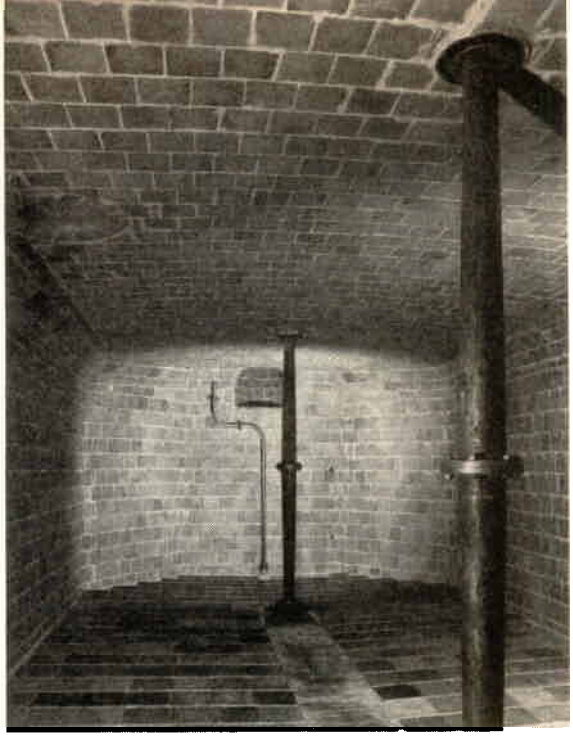

Massabinge vid Oskarströms sulfitfabrik

Massan beredes.

Efter lutningen tappas massan i massabingar. Eftersom massan gärna vill hänga upp sig i kokaren, måste man alltid spola ut den med vatten. Även här borde man ur tegelsynpunkt helst använda varmvatten, men av förutnämnda skäl får man oftast tillgripa kallvatten. Härigenom frestas särskilt kokarens nedre delar, där teglen sålunda lättare flagna.

Massabingarna äro utformade med silbotten, så att den vätska, som är överflödig för den närmast följande processen, kan rinna bort. Materialet för dessa silbottnar är i allmänhet våra *siltegel*, som ha god sileffekt och stå bra emot olika påkänningar. I äldre massabingar utgöras väggarna av träplank, men i en del moderna massabingar äro väggarna av betong och klädda med våra syrafasta *beklädnadstegel*.

Massan går vidare till separatorer, där den nu alldeles mjuka flisen mekaniskt sönderdelas i sina fibrer. Rikligt med vatten sättes till fibermassan, som får passera sandfångare, där sand och andra tyngre föroreningar få avsätta sig. Genom silning uppdelas massan i olika kvaliteter.

Därefter urvattnas cellulosan och ledes till massakar, varifrån den genom en fördelningslåda rinner ut på upptagningsmaskinens viraparti. Viran är vanligen gjord av bronsduk. Den är ändlös, och på densamma bildas nu ett massaskikt, som till en början är ett par, tre cm tjockt. Genom olika anordningar befrias massaskiktet från vatten och avtar samtidigt i tjocklek. Sedan massan passerat virapartiet, ledes den in på roterande torkcylindrar. Glasullsbolaget tillverkar särskilda *»mattor efter mått»* för gavlarna till dessa torkcylindrar.

Sulfitsprit tillverkas.

I samband med kokningen nämndes, att sulfitluten, som gick till spritfabriken, bl.a. innehöll jäsbart socker. Detta socker kan med vanlig jäst förjäsas till alkohol. Luten från kokeriet innehåller

emellertid något svaveldioxid, som är ett gift för jästen och måste bortskaffas. Detta sker med kalk i neutraliseringscisterner av betong infodrade med syrafasta *cisterntegel*. Den lämpligaste jäsningstemperaturen är +35° C. Olika jässystem finnas. Det modernaste är den s.k. separatorjäsningen, där den ojästa luten blandas med jäst. Den färdigjästa luten får passera en jästseparator, som påminner om en mjölkseparator. I separatorn får man ett jästkoncentrat, som på nytt blandas med ojäst lut. Hela jäsningen är fortlöpande och äger rum i stora träkar, rymmande 100—300 m³.

I de fall, då all lut på detta sätt separeras, får man ett överskott av jäst, som efter tvättning och torkning kan användas till kreatursfoder. Detta är foderjäst, vilken under krigsåren utgjort ett värdefullt tillskott till äggviteförsörjningen. Veden har alltså givit oss två slags kreatursfoder, fodercellulosa och foderjäst.

Den avseparerade utjästa luten har en sprithalt mellan 1,0 och 1,5 %. I destillationskolonner höjes denna till 95 %. Efter vidare bearbetning i spritraffinaderier, varvid finkelolja och andra ämnen frånskiljas, är spriten användbar till förtäring. Destillationskolonnerna äro alltid kraftigt *värmeisolerade*.

Sulfitspriten innebär naturligtvis en stark lockelse för törstiga individer, och många äro de knep, som funderats ut för att komma åt de åtrådda droppparna. Vid varje spritfabrik finnes emellertid en av Staten tillsatt kontrollör, som håller ett vaksamt öga på det hela, och ve den, som han kommer på med något fuffens! Det blir avsked på grått papper, kanske t.o.m. fängelse.

Av sämre kvaliteter 95 %-ig sprit göres blåsprit och rödsprit genom tillsats av denatureringsmedel. Motorsprit är i allmänhet uppblandad med bensin. Bentyl och motyl utgöras av dylika blandningar.

Den avspritade luten eller dranken innehåller sockerarter, på vilka de vanliga jästsvamparna ej kunna utvecklas. Däremot har man kunnat få »jästen att trivas», om uttrycket tillåtes, ifall den utgöres av s.k. torulajäst. Denna jäst är den förut nämnda träbiffen.

Sulfatcellulosa

Vid framställning av cellulosa enligt sulfatmetoden äro råvarorna tall- och granved samt kalksten och natriumsulfat (glaubersalt). Det är den sistnämnda råvaran, som gett metoden dess namn. Veden förarbetas i huvudsak på samma sätt som vid sulfitmetoden, och kokningen avser likaledes en utlösning av lignin och harts. Kokvätskan vid sulfatmetoden är emellertid basisk, s.k. vitlut, medan den vid sulfitmetoden, såsom tidigare nämnts, är sur. De huvudsakligen verksamma kemikalierna i vitluten äro natriumhydrat och natriumsulfid.

Flisen kokas.

Den förbehandlade flisen införes i kokare, som likna sulfitkokarna men endast rymma 35—160 m³. Koktiden är 4—6 timmar. Någon särskild infodring behövs icke i kokarna, då mantelplåten är tillräckligt motståndskraftig mot påfrestningarna, som i

Tillverkningsförloppet vid en sulfatfabrik

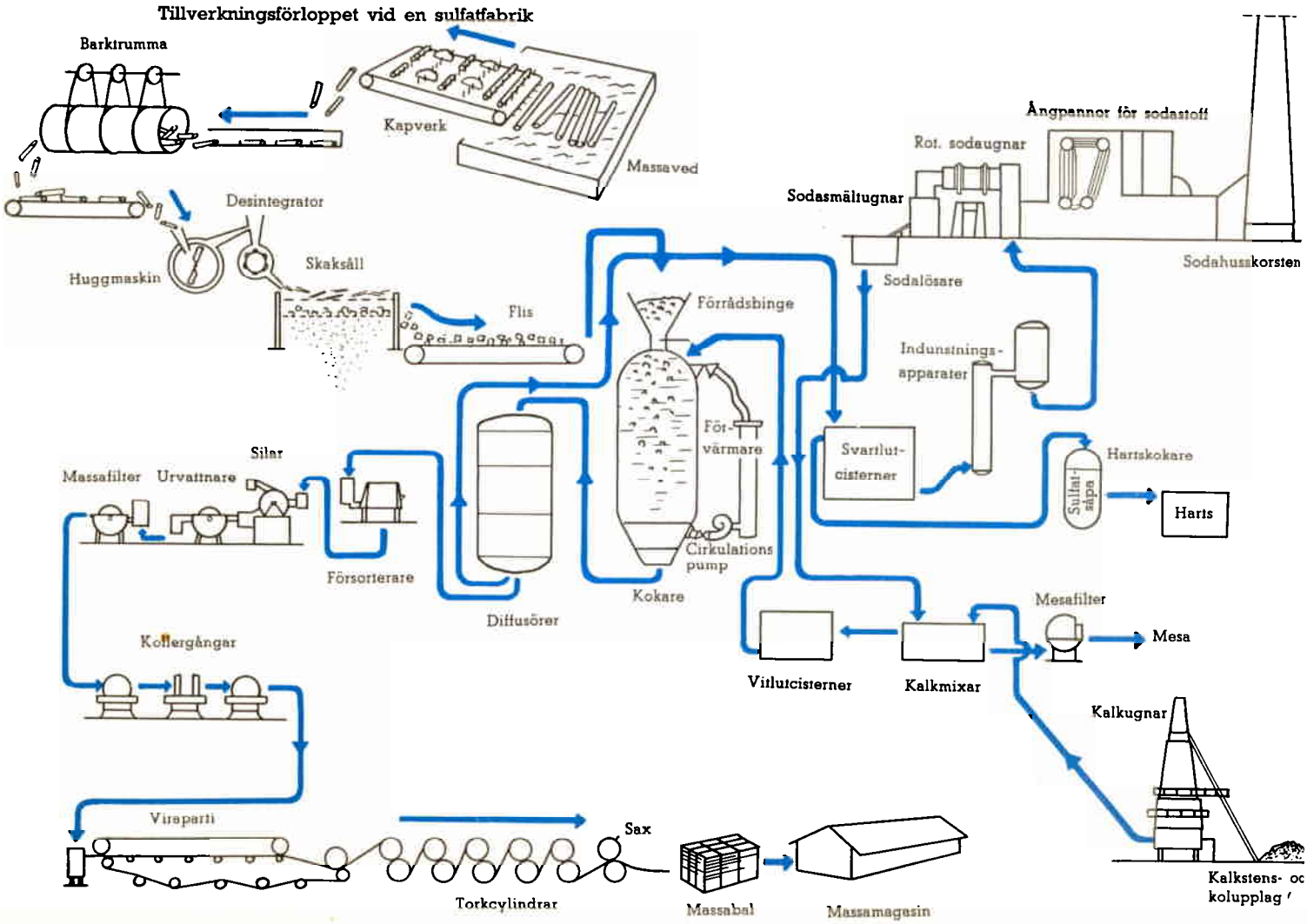

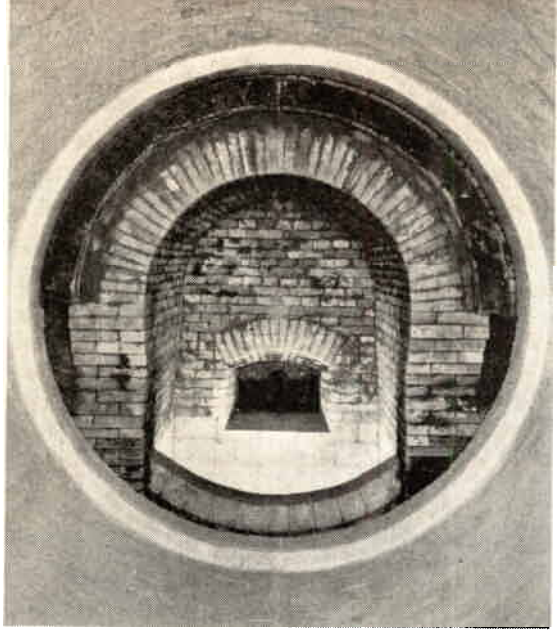

Det inre av en sodaroterugn vid Gruvöns sulfatfabrik

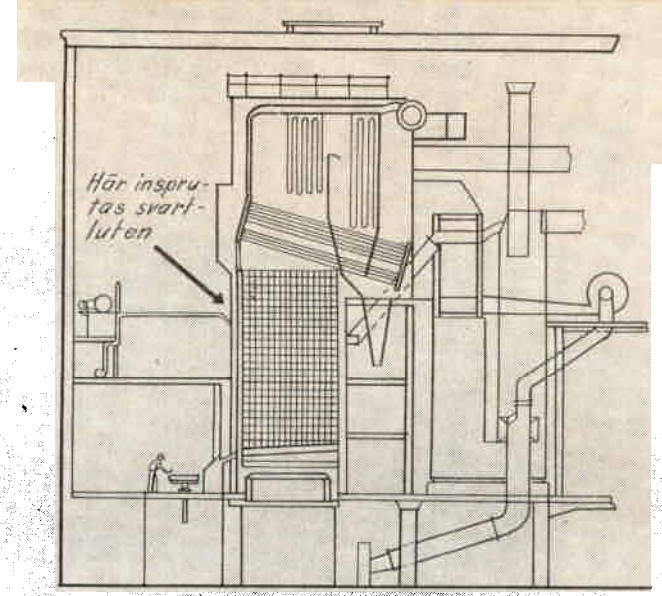

Tomlinsonugn

detta fall härröra från den basiska kokvätskan. Även sulfatkokarna äro givetvis *värmeisolerade*. Då koktemperaturen här är något högre, användes ett något tjockare isoleringsskikt. Avgaserna från kokningen innehålla terpentin och metylalkohol, som tillvaratagas.

Massan tvättas.

Då koket är färdigt, tryckes eller »blåses» lutmassablandningen till diffusörer, där luten avskiljes från massan. Diffusörerna — till antalet ca tre gånger så många som kokarna vid varje fabrik — äro cylindriska behållare av järn, utrustade med silbotten likaledes av järn, genom vilken svartluten får avrinna. Svartluten utgöres av den ursprungliga vitluten, som utlöst mörkfärgande ämnen ur veden. Massan tvättas även med svagare lut och varmvatten, och då det är önskvärt, att temperaturen därvid är så hög som möjligt, har man på senare tid börjat *isolera* även diffusörerna mot värmeförluster.

Sulfatcellulosan efterbehandlas i stort sett på samma vis som sulfitcellulosan.

Kemikalier och värme återvinnas.

Svartluten går från diffusörerna till svartlutcisterner, där s.k. sulfatsåpa avskiljes. Denna sulfatsåpa eller råsåpa användes för framställning av tvättsåpa, tvål och harts. Hartsen erhålles, om råsåpan kokas med svavelsyra. Denna kokning äger rum i hartskokare, vilka infodras med *cisterntegel.*

Svartluten indunstas till en tjockflytande vätska i indunstningsapparater, som upphettas med ånga. Indunstningsapparaterna, som bestå av en serie stora behållare, äro alltid *värmeisolerade.* Sedan den tjocka luten ytterligare indunstats i roterugnar, har den ett koksliknande utseende och kallas stoff. Detta har tillräckligt hög halt av organiska ämnen för att kunna tjänstgöra som bränsle i den fortsatta processen. Stoffet blandas med natriumsulfat och får brinna i smältugnar eller sodaugnar, varvid de oorganiska beståndsdelarna bilda en smälta av natriumsulfid och natriumkarbonat (soda).

De gamla systemen för återvinning av kemikalierna bestå av smältugn och roterare med hjälpapparater. Smältugnarna äro i nedre delen infodrade med *täljstenstegel,* som motstår den kemiska påfrestningen vid alkalismältningen. *AMFIBOLITtegel* ha använts i smältugnsvalv och främre delen av roterarna. För övriga delar i sodaugnen användes *chamottetegel,* framför allt *STABBARP,* som här visat mycket vackra hållbarhetssiffror på upp till 20 år. Luften för förbränningen i ugnarna tillföres genom s.k. formor, vilka utgöras av järnrör med kylmantel för kylvatten. Förbränningsgaserna ledas från smältugnen till roteraren och fortsätta därifrån till en ångpanna, varigenom största delen av deras värme tillgodogöres.

På senare år har man konstruerat förbränningsugnar för svartlut, där denna efter indunstning till viss konsistens kan direkt förbrännas utan att först behöva indunstas till fast substans. En sådan ugn har konstruerats av den kanadensiske ingenjören Tomlinson. Fördelarna med Tomlinsonugnar äro stora. Förbränningsgaserna innehålla ej så mycket oförbrända beståndsdelar som enligt roterugnssystemet, och dessutom är ugnen lättare att sköta. För återvinnande av de sista resterna alkali bruka elektrofilter — i regel *värmeisolerade* — användas för förbränningsgaserna. Vare sig värmet från förbränningsgaserna tillvaratagas i en Tomlinsonugn eller en ångpanna av vanlig typ erfordras *isolering* av denna. Värmeekonomien i den förra är vida bättre, då man här kan reglera luften mera effektivt. Sulfatfabriker med dylika moderna anordningar för återvinning av värme äro i många fall självförsörjande i detta avseende. Tomlinsonugnarna ha lägre alkaliförluster än det äldre smältugns-roterareSystemet. Då Tomlinsonugnar äro vattenkylda genom kyltuber, håller det eldfasta fodret, som i olika delar av aggregatet vanligen består av *täljsten, kromstampmassa* samt *chamottetegel kvalitet STABBARP och BJUF F,* mycket länge.

De smälta alkalisalterna från sodaugnarna lösas i vatten i sodalösarna. Lösningen behandlas i kalkmixar med bränd kalk. Vid denna behandling, som kallas kausticering, erhålles den förut nämnda vitluten samt s.k. mesa. Denna består av ett fint slam av kalciumkarbonat, som frånskiljes. Den för kausticeringen erforderliga kalken framställes

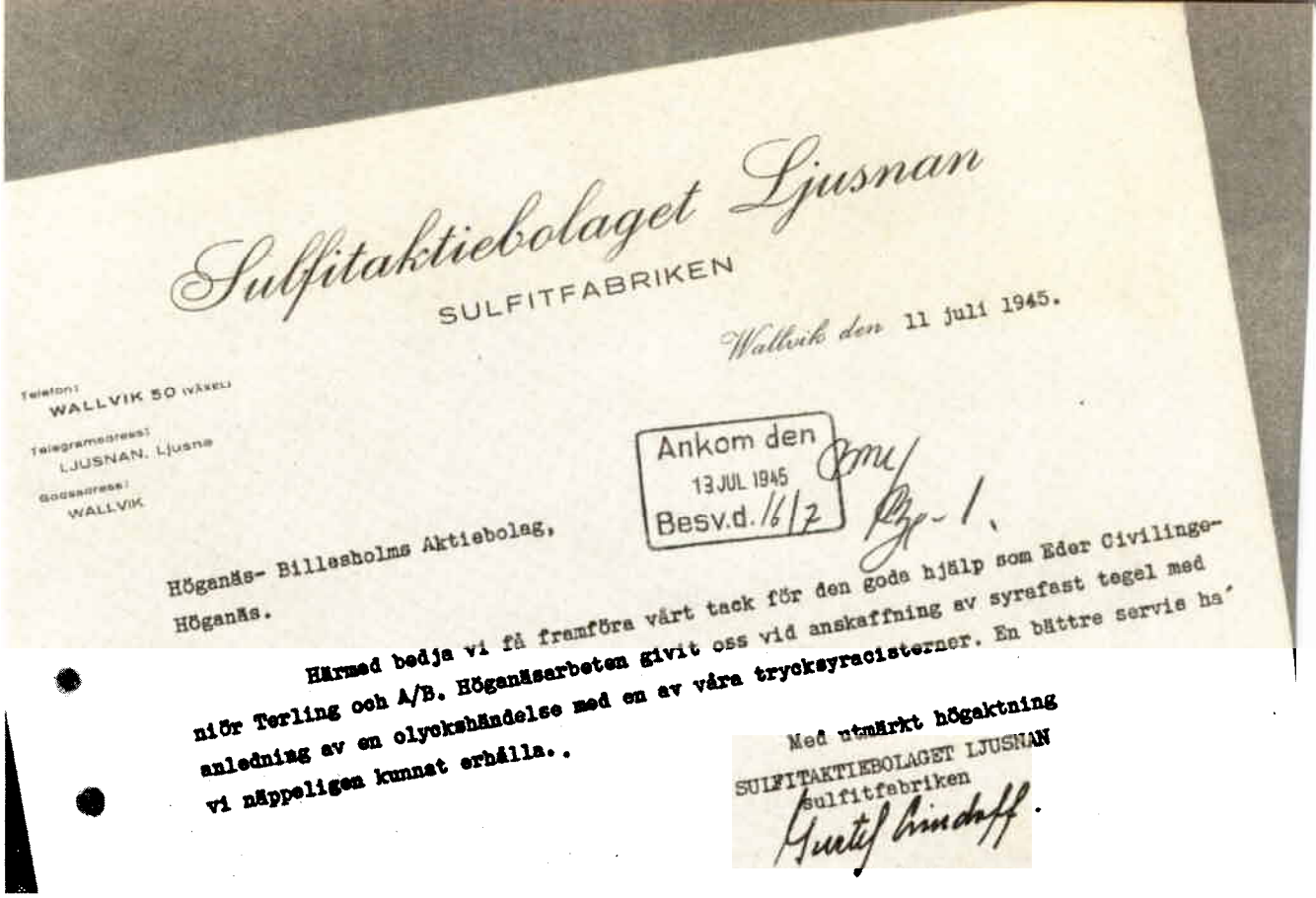

Sulfitaktiebolaget Ljusnan

SULFITFABRIKEN

Wallvik den 11 juli 1945.

Telefon: WALLVIK 50 (VÄXEL)
Telegramadress: LJUSNAN, Ljusna
Godsadress: WALLVIK

Ankom den 13 JUL 1945 Besv.d. 16/7

Höganäs- Billesholms Aktiebolag,
Höganäs.

Härmed bedja vi få framföra vårt tack för den goda hjälp som Eder Civilingeniör Terling och A/B. Höganäsarbeten givit oss vid anskaffning av syrafast tegel med anledning av en olyckshändelse med en av våra trycksyracisterner. En bättre servie hade vi näppeligen kunnat erhålla..

Med utmärkt högaktning
SULFITAKTIEBOLAGET LJUSNAN
Sulfitfabriken
Gustaf Lindhoff.

Att Höganäs syrafasta material och service äro uppskattade inom cellulosaindustrien veta vi, även om detta inte alltid tar sig skriftliga uttryck. Men då och då kommer det brev som det ovanstående. Äran av det goda resultatet tillfaller alla dem, som på ett eller annat sätt haft med leveransen att skaffa.

i kalkugnar genom bränning av kalksten. De flesta av dessa ugnar i Sverige äro byggda av Höganäsbolagets entreprenadavdelning. På senare tid har även en ombränning av mesa införts, varigenom man bl.a. åsyftar att återvinna kalken. Mesabränningen försiggår i roterugnar, infodrade med eldfast tegel av kvaliteterna *KRONA, BJUF F* och *HÖGANÄS*.

Vid framställning av sulfatcellulosa cirkulera således de använda kemikalierna i processen och återvinnas. Någon liknande kemikalieåtervinning äger i regel ej rum vid sulfitfabriker. Endast vid en fabrik i Sverige, där koksyran innehåller natriumbisulfit i stället för kalciumbisulfit, är en sådan återvinning genomförd.

Cellulosan blekes.

Enligt de ovan skisserade metoderna erhålles en cellulosa, som huvudsakligen användes för enklare papperssorter. För en längre gående förädling måste massan behandlas med ett blekmedel, varigenom åstadkommes blekt sulfit- och sulfatcellulosa. I äldre blekerier blektes massan med klorkalklösning i ett eller flera steg i holländare, stora vanligen kakelklädda kar. Moderna blekerier behandla massan först med klor i kloreringstorn, varefter den tvättas på filter. En efterföljande behandling i alkalitorn löser ut de tidigare bildade klorligninprodukterna. Den slutliga blekningen äger rum med hypokloritlösning i slutblekare eller blekholländare.

I blekerierna ha våra syrafasta material funnit en omfattande användning. Här ha framför allt våra *glaserade plattor* visat sig överlägsna tidigare använda kakel. Vårt omfattande program av *syrafasta murmassor* tillfredsställer även de vitt skilda krav, som i blekerier ställas på murverken, vilka ofta skola vara både syra- och alkalifasta. Vid vissa blekerisystem användes mycket stora mängder varmt vatten. Här erfordras en effektiv värmeåtervinning och mycket god *isolering*.

Svensk cellulosa — en kvalitetsprodukt.

Cellulosaindustrien är en typisk exportindustri. Amerika och England äro de förnämsta förbrukarna. Visserligen förekomma i Amerika cellulosafabriker, men svensk cellulosa har hävdat sig väl i konkurrensen på grund av sin goda kvalitet. Även den svenska marknaden förbrukar mycket cellulosa. Utrustningen i de svenska cellulosafabrikerna är i allmänhet synnerligen ändamålsenlig, och fabrikerna arbeta mycket effektivt. Många apparater, som äro allmänt bekanta i cellulosaindustrien i hela världen, härstamma från svenska uppfinnare. Det kan i detta sammanhang vara på sin plats att återge ett amerikanskt uttalande, som bl.a. gäller den svenska cellulosaindustrien. En man från handelsdepartementet i Washington, som studerat förhållandena inom den svenska träindustrien, drog i inledningen till sin digra rapport följande parallell mellan effektiviteten hos denna industri och amerikansk slakteriindustri: »Den enda förlusten i den svenska träindustrien är vedens krympning vid torkningen, den enda förlusten i den amerikanska slakteriindustrien är grisarnas skrik vid slakten».

Socialekonomiens grunder II

PRISERNA – OCH HUR DE UPPSTÅR

11. Vad priserna uträttar.

Vi ha väl alla hört sägas, att prisernas höjd beror på tillgång och efterfrågan. Om det finns en viss mängd varor, och det är många som vilja köpa dem, så betalas ett förhållandevis högt pris för dem. Om samma mängd varor framställs som förut, men det inte finns så många köpare, så sjunker priset. Denna tankegång är i och för sig oantastlig, men det finns så mycket annat, som också påverkar ett pris. I det avseendet påminner priset om det mesta vi ha att göra med inom socialekonomi: allt beror av allt.

Av vad vi nu sagt framgår delvis prisets två huvuduppgifter:

1) Att styra produktionsinriktningen.
2) Att åstadkomma sparsamhet med varorna.

Om folk har stort behov av en vara, så vill man som sagt betala förhållandevis mycket för den. När priset blir högre, så produceras som regel mera av den. Å andra sidan finns det av många varor inte så mycket, att var och en kan få sitt lystmäte av dem. Det är då priset, som gör, att man sparar på varorna.

Men ibland kan inte priset enbart åstadkomma tillräcklig sparsamhet med varorna. Det gäller t.ex. i nuvarande situation, när kriget åstadkommit brist på många varor. Det är nämligen inte priset enbart, som får vara regulator på konsumtionen. Då skulle det bli så att folk med goda inkomster lade beslag på de begärligaste varorna, medan de mindre inkomsttagarna fingo bli utan. Det är därför, som vi ha ransonering.

12. Vad som bestämmer det pris folk är villiga att betala för en vara.

Inom socialekonomien stöter man rätt ofta på ett begrepp kallat gränsnyttan. Följande exempel illustrerar detta begrepp: En dam är mycket förtjust i kaffe. Hon får för närvarande på grund av ransoneringen mycket litet kaffe. Men de bönor hon får njuter hon intensivt av. Antag nu att hon, på grund av att ransoneringen upphörde, skulle kunna få så mycket kaffe hon ville. Hon skaffar sig då ytterligare kaffe. Det njuter hon också av, men inte fullt så mycket som av den första kvantiteten. Gå vi så vidare, så komma vi förr eller senare till den kaffemängd, efter vilken vår dam inte önskar mera kaffe. Att använda mera skulle vara direkt obehagligt. Denna sista kaffemängd, som damen kände välbehag av, motsvarar hennes gränsnytta av kaffet.

Låt oss nu anta, att damen måste utföra ett visst arbete för att få kaffe. Det första kilot vill hon gärna ha och arbetar därför gärna för det. Men de följande kilona smaka inte så gott som det första, och det som kommer sist i raden ger henne minst glädje. Det frestar på att arbeta och frestar på mera, desto mera hon arbetar. Därför tycker hon till slut, att det inte är värt mödan och besväret att arbeta ännu en tidsenhet för att få ytterligare ett kilo kaffe. Teoretiskt sett upphör hon att arbeta i det ögonblick, då behaget av det sista kilot kaffe svarar mot det obehag hon känner efter den sista arbetstimmen.

I verkligheten byter man ju som regel inte varor mot arbete. Man får i stället betalt för arbetet och kan sedan köpa varorna. Men resonemanget, som vi införde för att lättare kunna förklara sammanhanget, måste hålla streck även under verklighetens mera komplicerade förhållanden, t.ex. när penningen kommit in i bilden. Som vi skola se längre fram, så gör penningen problemet betydligt mera invecklat. Men som vi sett är den principiella förklaringen tämligen enkel.

13. Efterfrågan och utbud kunna vara elastiska i olika grad.

Genom föregående resonemang ha vi kommit fram till att gränsnyttan och »gränsobehaget» bilda en skärningspunkt, på vilken priset för en viss vara ligger. Detta gällde för en enda individ, för den kaffedrickande damen, som vi nyss sågo. Men samma princip gäller även för en hel mängd människor. Därför blir priset i ett visst ögonblick beroende av samtliga individers gränsnytta och gränsobehag.

Olika varor ha högst olika gränsnytta. Salt, som

vi tidigare nämnde, behöva vi ganska litet av och komma ganska snart fram till den kvantitet, som representerar gränsnyttan. Andra behov, t.ex. av bostad, bli inte lika lätt tillfredsställda. Den som bor i två rum och kök skulle gärna, om han hade tillräckliga inkomster härtill, vilja bo i en villa om 6 eller 8 rum. Kanske hans anspråk så småningom skulle kunna sträcka sig till ett helt palats. Kanske han också vill ha en villa på landet, en stuga i fjällen, och ytterligare en vid någon mondän utländsk badort. Som vi se, är behovet av bostad inte så lätt tillfredsställt som behovet av salt. Man kan därför säga, att efterfrågan efter salt är mycket oelastisk, medan efterfrågan efter bostad är mycket elastisk. Även om priset på salt sänkts mycket, så konsumera vi inte mera salt för det. Däremot ökar en minskning i priset på bostad, dvs. hyran, vår efterfrågan efter bostad. Vi äro också beredda att göra kraftigare ansträngningar för att få råd att skaffa oss en bostad av en viss standard.

På samma sätt som efterfrågan kan vara mer eller mindre elastisk, kan också tillgången eller, rättare sagt, utbudet av varan bli det. Om vi ta en vara, som är mycket sällsynt och svår att få tag i, så blir den mycket högt betald. Men antag att den sista varuenheten är såld, så kan ett högre pris inte nämnvärt öka den utbjudna kvantiteten. Utbudet av denna vara är sålunda mycket oelastiskt. Utbudet av bilar kan däremot i normala tider vara mycket elastiskt. Det rådde under tiden före kriget ingen brist på råvaror och om det fanns folk, som ville betala en bil, så voro fabrikanterna benägna att producera ytterligare bilar. Med andra ord: utbudet av bilar var mycket elastiskt.

Vi inse väl vid det här laget, att det är gränsnyttan av efterfrågan och gränsproduktiviteten som bestämma var priset av en vara skall ligga.

HUR PRODUKTIONSKOSTNADER OCH MONOPOL KUNNA PÅVERKA PRISERNA

14. Några synpunkter på omkostnaderna.

Det låter ju ganska förnuftigt att tänka sig att priserna bestämmas av framställnings- och distributionskostnaderna. Men en närmare eftertanke säger oss, att det inte kan vara hela förklaringen. Vi veta ju t.ex., att många rörelser gå med förlust långa tider, medan andra ge höga och jämna vinster. Nej, produktionskostnaderna förklarar inte ensamt priset. Däremot är det tydligt, att de måste ha något att göra med priset. I längden kan ju intet företag fortsätta att sälja med förlust.

Ett första sätt att dela upp omkostnaderna är i anläggnings- och driftskostnader. Till anläggningskostnaderna räkna vi främst byggnader och maskiner. Kännetecknande för dem är, att de göra tjänst under en tämligen lång tid, ofta i flera år. Hit kan man också räkna vissa grundläggande kostnader för patent. Driftskostnaderna äro kostnader av mera löpande natur, såsom avlöningar, råmaterial och verktyg, som snabbt förslitas.

En annan uppdelning, som man har nytta av i många socialekonomiska och för övrigt också i andra ekonomiska resonemang, är i delbara och odelbara produktionsenheter. Om en bilfabrik äger en stor pressmaskin för bilskärmar, så kan den inte sälja en del av denna maskin, om arbetstillgången skulle minska något. Den måste vara som den är, för att den över huvud skall kunna pressa några flera skärmar. Annorlunda är det med den plåt, varav skärmarna pressas. Av den kan man köpa hur mycket eller hur litet som helst; tillverkar man mycket skärmar, är det i normala tider lätt att skaffa motsvarande mängd plåt och tvärtom.

En annan synpunkt på anläggningskapitalet, som särskilt i dessa tider drar intresse till sig, är räntan. Om man lånar pengar för att bygga en fabrik, så får man betala ränta för dem. Den fabriksägare, som redan äger pengarna och betalar fabriken med dem, han behöver inte betala räntan. Den första fabriken kan då redovisa en högre tillverkningskostnad än den andra. Om vi nu såsom socialekonomer skulle jämföra dessa båda fabrikers produktionskostnader, så måste vi för jämförbarhetens skull räkna räntan på båda två. Man betraktar i båda fallen kapitalet som lånat.

Denna synpunkt har haft sin stora betydelse i de fall, då exempelvis fabrikanter under det senaste kriget förhandlat med den statliga priskontrollen. Denna har nämligen medgivit, att man i kostnadsberäkningen för en vara får ta med en räntekostnad, oavsett om kapitalet är lånat eller inte.

En annan synpunkt ur vilken man kan betrakta kostnaden är i direkta och indirekta kostnader. I en fabrik är materialet en direkt kostnad. Denna kostnad kan nämligen direkt påföras en viss bestämd tillverkning, t.ex. en viss byggnad eller en viss mängd produkter, såsom en serie om 1.000 bilar. Värre blir det med en omkostnad som belysning. Tag t.ex. kostnaden härför i en bilfabrik. Vi kunna då inte säga, att en viss bil bör bära en viss bestämd del av kostnaden. Därför brukar man föra upp sådana kostnader som en omkostnad och sedan fördela dem med lika stor del på varje enhet, som framställts under en viss tid.

En annan mycket viktig synpunkt är indelningen i fasta och rörliga kostnader. Anläggningskapitalet är t.ex. en fast kostnad, medan råmaterialet är en rörlig kostnad, som ju varierar med den mängd produkter vi färdigställa. Den fasta kostnaden ha vi åtminstone under en tid, även om vi ingenting tillverka.

15. Olika slag av monopol.

När man, som vi nu göra, diskutera hur priserna uppkomma i praktiken, måste vi också vidröra några olika former av monopol. Vad är då monopol? Det kan sägas vara en inskränkning av konkurren-

sen. Denna inskränkning uppträder i vårt samhälle i många former. Vi ha för det första rättsliga monopol. De äro stadfästa av statsmakterna. Det mest typiska exemplet på sådana monopol är tobaksmonopolet och spritmonopolet. Staten har också skaffat sig monopol på tillverkningen liksom kontroll över försäljningen för det första av det skälet, att varorna anses innebära vissa risker för medborgarna, och för det andra därför att man vill skaffa sig inkomster genom monopolen.

Det talas i dessa dagar mycket om statliga monopol. De i dessa sammanhang framkomna kraven på socialisering — dvs. att staten skulle ta hand om eller dirigera de mest betydande delarna av näringslivet — måste i många fall bygga på monopol. Vi ha alla hört talas om förslag till statliga kaffemonopol, bensinmonopol osv. Här uppkommer dock det ständiga frågetecknet: Kunna dessa monopol betjäna konsumenten och i övrigt bli lika effektiva som privatdrift? Samma invändning kan uppenbarligen också göras mot flera andra slag av monopol, vilka vi också skola beröra i det följande.

Det finns också privata rättsliga monopol. Apoteksrörelse exempelvis får ju inte drivas av vem som helst eller hur som helst, utan den kontrolleras av staten. På samma sätt äro vissa uppfinningar skyddade mot efterapningar genom medverkan av Kungl. Patent- och Registreringsverket, som ju sorterar under staten.

Så finns det också en mängd naturliga monopol, och det är den andra stora gruppen. Här kunna vi först och främst tänka på företag och personer, som äga eller kontrollera tillgången av vissa råvaror. Så kan man t.ex. tala om världsmonopol i nickel, i kali och i diamanter.

Till de naturliga monopolen kunna vi också räkna vissa framställningsmetoder, som vederbörande är tämligen ensamma om. Det händer ofta, att man inom tillverkningen kommer till metoder, som göra ett företags arbete lättare och billigare och skapar bättre resultat än andra. Dessa behåller man för sig själv, även om man inte kan eller vill patentera dem. På samma sätt uppstå monopol, därigenom att ett företag har en viss skicklig arbetar- och tjänstemannastab, som inte alltid är så lätt för konkurrenten att förvärva. Ett företag kan också ha monopol genom sin belägenhet. En industri kan ligga särskilt väl till för transporter av sina produkter till en viss marknad. En detaljhandlare kan ha fått ett läge för sin affär, som gör att det får en stor och köpkraftig publik. Dylika belägenheter kunna vara vissa berömda »strög» eller »hörnor». Dessa lägesmonopol få emellertid ofta köpas mot höga hyror och så uppkommer som alltid frågan, om de smaka vad de kosta.

Till slut brukar man också tala om företagsmässiga monopol. De kunna bestå däri, att en eller ett par företag bli så stora, att de helt enkelt slå sina konkurrenter ur brädet. De mindre företagen ha svårt att konkurrera med dem ifråga om inköpskostnader, organisation o.d. Så kunna också företag genom mera eller mindre fasta sammanslutningar komma överens om att hålla vissa priser, att endast sälja på vissa villkor etc.

I fråga om prissättningen vilja vi här nämna, att ett för högt monopolpris gör att »outsiders», dvs. utanför monopolet stående konkurrentföretag få större möjligheter. Vidare får man här som överallt annars komma ihåg, att ett högt pris måhända kan ge god vinst en kort tid, men att det i längden är förmånligare för företaget att hålla ett mera resonabelt pris. I detta sammanhang förtjänar påpekas, att Höganäsbolaget, som ju i viss utsträckning innehar ett s.k. naturligt monopol, hållit i stort sett oförändrade priser på sina stapelartiklar — kolet frånräknat — såsom dir. Gummeson kunde meddela i socialiseringsdebatten i Höganäs den 11 april.

(Forts.)

Kvartalets fundering:

— Jag sitter här och läser om en japansk delegation, som är på väg för att hämta kapitulationsvillkoren. Och jag som trodde, att det var en kapitulation utan villkor.

Pietro Roothmoos
Tjärkokare

En gammal gruvarbetare

Av Evald Johansson, Bjuv

Jag är en gruvarbetare, ni vet
och är väl mest som folk i allmänhet,
fastän jag inte fått en plats i solen.
I underjordens labyrint jag går
och bryter kol sen många långa år,
ja, ända sen jag släppt mitt grepp i kjolen.

Jag lever nästan utan luft och ljus
uti en värld, svart som en sotarblus,
men är ändå rätt acklimatiserad.
Med en kostym, som passar till miljön
och så ur dosan några färska frön,
så är jag vederbörligt ekiperad.

Nog tycker jag det kusligt är ibland,
men reagerar ej det minsta grand
när morgonljuset lämnar ögonhinnan.
Jag mellan jord och himmel svävar fritt
och rusar så iväg mot jordens mitt,
men stannar visserligen något innan.

Bevars, nog frestar det mitt tålamod
och luftat blir mitt rika ordförråd,
när fram på gropig, slipprig väg jag stretar.
Men jag tar snart igen mig utan prut
och ingen fogde säger ens: »Vet hut»,
ifall jag makligt ligger och arbetar.

Mitt jobb är ganska riskfyllt må ni tro,
så det är kanske ej att undra på
om jag ibland är misslynt med valutan.
Och trots var skyddsåtgärd för min person
så är dock min instinkt ett prima don,
som jag nog inte klarar mig förutan.

Den är ej vacker, min exteriör,
och minst av allt jag liknar en charmör
när jag omsider slutar arbetsdagen.
Ty här är inget fjäsk med kroppens ans,
men under duschen finnes det en chans
att locka fram de rätta anletsdragen.

Jag strävar icke emot ärans höjd,
ty djupt i jorden är jag starkt förtöjd
och hör sen gammalt till det lägre skiktet.
Men får jag bara skäligen betalt
så är jag nöjd med yrket, som jag valt,
ty jag är född i skånska gruvdistriktet.

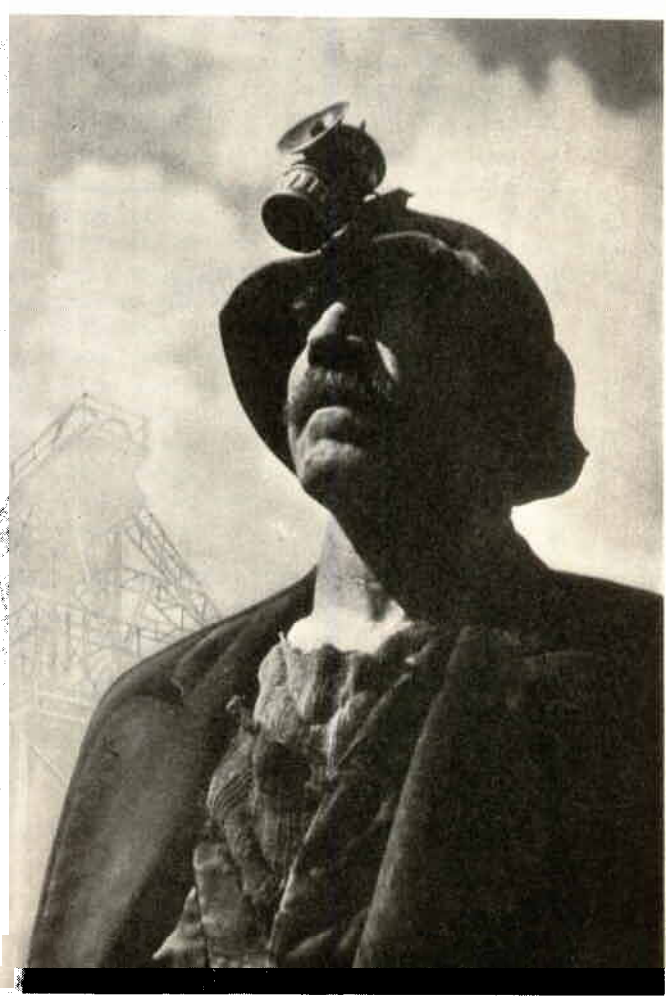

»Brännpunktens» kurs i engelska

Av ingeniör I Gullstrand, Höganäs

Ing. G., som är driftsledare vid koncernens nystartade fabrik för steatit m. m., och som har språkstudier till hobby, kom en dag i våras upp på Redaktionen och frågade, om »Brännpunkten» var intresserad att ta upp en kurs i engelska. Javisst, svarade vi, och detta så mycket mera, som vi själva haft vissa funderingar i den vägen. Så överenskoms, att ing. G. i samarbete med språkmän av facket skulle författa en kurs i s. k. Basic English dvs. grundengelska. Arbetet har nu fortskridit så långt, att vi härmed vågar presentera kursen.

Ni, som endast bristfälligt eller inte alls behärskar något utländskt språk, har säkerligen många gånger tänkt, att Ni bra gärna skulle vilja lära Er något språk, i första hand kanske engelska.

Ni har på bio sett dessa amerikanska och engelska filmer och visserligen med ledning av texterna kunnat sluta Er till huvudinnehållet i vad som säges, men på de uppträdandes minspel förstått, att de sagt betydligt mer, än vad som stått i texten. Ni inser, att om Ni hade kunnat litet engelska, så hade Ni fått ut mera av filmen, fått mera valuta för biobiljetten.

Eller Ni har kanske som hemvärnsman under kriget fått ta hand om någon kanadensisk eller annan engelsktalande flygare, som kommit neddimpande från skyn. Hur gärna hade Ni då icke velat kunna säga några enkla ord i stället för att bara komma med tecken och åtbörder!

Eller Ni hade bra gärna velat kunna följa med, när Churchill, Attlee eller någon annan av denna världens »stora» talat i radio.

Eller... ja, det finns många sådana tillfällen, när det skulle varit bra att kunna engelska.

Men så har Ni tänkt på hur svårt det är för en nybörjare att lära sig ett främmande språk, och så har det stannat vid blotta föresatsen.

Den grundläggande kurs i engelska, som vi tidigare omnämnt i »Brännpunkten», och som beräknas bli färdig under loppet av oktober, vill hjälpa Er över tröskeln till ett mera självständigt studium. Men den kommer också inom kort att ge Er en känsla av att Ni hjälpligt kan klara Er på och förstå engelska.

Det finns många sätt att lära sig språk. Vår kurs grundar sig till stor del på Basic English, dvs. grundengelska. Basic English är avsett att bliva ett världsspråk men är helt och hållet byggt på de engelska orden. Orden är alltså icke konstgjorda som hos esperanto eller ido, utan förstås av varje engelsktalande person.

Upphovsmannen till Basic English är en Mr. Ogden i England. Med hjälp av en hel stab av medarbetare har han rensat ut alla dubblettord och andra ord, som utan svårighet kan undvaras i vardagsbruk. Sålunda har han fått en återstod av endast 850 absolut oumbärliga ord, och dessa utgör ordförrådet i Basic English. Dessutom har Ogden förkortat den engelska språkläran till den minsta möjliga.

För något år sedan förordade Churchill detta system för att ytterligare utvidga engelskans utbredning, och det har i England framkommit bestämda yrkanden, att alla diplomatiska aktstycken skall avfattas på Basic English. Hur lämpligt detta är för sådana syften belystes på sin tid förträffligt av en engelsk tidning, som lät sina läsare se Atlantkartan i omskrivning på Basic English. Det visade sig, att denna omskrivning återgav kartans mening på ett betydligt vackrare och klarare sätt än själva originalet!

Från Amerika sändes nyheter på Basic English. Flera gånger om dagen har den engelska radion små korta lektioner på vardera 10 minuter, kallade »English by radio». Den som kan ta in England på sin radio rekommenderas att lyssna på dessa lektioner, som inledes med tonerna till »Lambeth Walk». Tiderna kan hämtas ur vilken radiotidning som helst.

Om vi kastar en blick på världskartan, så ser vi, att det brittiska väldet omfattar en fjärdedel av allt land på vår jord. Inom detta väldes gränser bor 500 milj. människor. Visserligen talar icke alla dessa eng-

elska, i varje fall icke som sitt modersmål, men deras myndigheter begagnar sig av detta språk. Dessutom är engelskan rikspråk i Amerikas Förenta Stater, som räknar 140 milj. människor. Därmed ökas de engelsktalande eller engelskstyrda människornas antal till 640 milj. eller till omkring en tredjedel av jordens befolkning. Det återstår då två tredjedelar. Nära nog hela den ena tredjedelen utgöres av kineser och japaner. Men man kan icke tala om någon enhetlig kinesiska. Dess »dialekter» skiljer sig från varandra som tyskan från svenskan. Bland dessa folk har engelskan kommit att intaga en mycket stark ställning. I Kina finns det bl.a. en engelskspråkig press, »pidginengelska». Här vågar man nästan påstå, att engelskan redan är ett hjälpspråk i Ostasien. Det som sedan återstår av folken utgöres antingen av lägre stående folk eller av kulturfolk, fördelade på de olika europeiska språken. Och bland de senare läres engelskan av varje bildad person.

Basic English är ett medel att lära detta världsspråk. Basic English är *förenklad* engelska och därför en utomordentligt god grund för vidare studier i engelska. Men redan med ordförrådet i Basic English och några av dess regler kan Ni som sagt klara Er ganska bra. Man räknar med, att en normalt begåvad person skall genom självstudier kunna fullständigt lära sig detta språk på 100 timmar.

»Brännpunktens» kurs i Basic English omfattar:

1. Engelsk-svensk ordlista på ca 1.000 ord (vi har tagit med ca 150 nyttiga ord utöver Mr. Ogdens 850 ord).
2. Svensk-engelsk ordlista på ca 1.000 ord.
3. Uttalsbeteckning.
4. Kortfattad repetition av den svenska språkläran.
5. Kortfattad engelsk språklära, samt slutligen
6. Tillämpningsövningar.

I denna tidning ligger ett rekvisitionskort. Ifyll och posta detta, så får Ni kursen gratis per post, så snart den blir färdig! Naturligtvis är även de, som redan har kunskaper i engelska, välkomna till kursen. Lycka till!

Förslag till förbättringar

Att röka eller icke röka

Inlägget i förra numret har som väntat utlöst en diskussion för och emot rökning på arbetsplatsen. Läget för dagen är det, att rökningsförbud är ett brandförsäkringsvillkor för alla fabriker, däremot icke för kontor och bostäder. Underhandlingar pågår f.n. med försäkringsbolagen om en uppmjukning av detta villkor. — Och så släpper vi loss diskussionen.

Herr Redaktör!

Undertecknad framställde i förra numret av »Brännpunkten» frågan: Varför är rökning tillåten på kontoret men inte i fabrikerna? Då jag av kommentaren till frågan erfor dir. Gummesons beredvillighet för en diskussion i denna sak, skall jag därför i det efterföljande framföra en del synpunkter i frågan.

Envar, som inträder i en av Höganäsbolagets fabriker, kan inte undgå att lägga märke till det iögonfallande anslag, som meddelar att tobaksrökning är förbjuden, varvid samtidigt framhålles, att detta är ett brandförsäkringsvillkor. Då jag antager, att Bolagets kontor även är brandförsäkrat, tar jag för givet, att den tillfällige besökaren även där skall finna lika lydande anslag.

Hur efterlevas nu dessa villkor? Tyvärr har mina besök på kontoret varit och äro av mera sporadisk natur, varför mina iakttagelser därstädes kanske inte äro så vederhäftiga, som önskvärt vore. Jag kan dock tyvärr inte frigöra mig från intrycket, att det ser ut, som om förbudet på kontoret angående tobaksrökning är till för att överträdas. Ja, det verkar faktiskt, *som om rökning är tillåten där.* Låt vara kanske inofficiellt, men ändå.

I fabrikerna däremot är det förmannens uppgift att tillse, att förbudet efterleves. Det har väl icke hänt, att en tjänsteman blivit suspenderad för brott mot rökningsförbudet? *Så har däremot fallet varit för arbetarparten.* Dylika åtgärder är inte lyckliga för »koncernandan», om jag så får säga, ty här-

Rökning inofficiellt tillåten?

igenom vidgar ledningen den klyfta mellan grupperna anställda, som det bl.a. är »Brännpunktens» uppgift att överbrygga.

Men det finns ännu en synpunkt på rökningen, som jag håller som den viktigaste. Varje inbiten rökare värdesätter den stimulans rökningen utgör. Jag tror även, att rökningen är en faktor av positiv karaktär i arbetet, liksom musiken är det. Det senare slaget av stimulans i arbetet är proberat med framgång, varför man ej bör rycka på axlarna, då det talas om att stimulans i en eller annan form befordrar arbetslusten. Med stöd av detta påstående skulle jag vilja fråga: »Varför kan inte rökningen vara inofficiellt tillåten även i fabrikerna?»

Kanske låter förslaget lite barockt, och kanske vore det att våldföra sig på konsekvensen i förbudet. I detta sammanhang hoppas jag på det livligaste, att förbudet tillkommit som ett brandförsäkringsvillkor. Ty bäste dir. Gummeson, det är väl inte för de 2—3 minuter, som skulle spillas av arbetstiden, om det vore tillåtet att röka? Ty märk väl, att den, som gått den »teoretiska vägen» till sin utbildning, i regel har lätt att stirra sig blind på siffror och statistik.

Tänk ett företag med 3.000 arbetare. 2.000 av dessa röker i 3 minuter varannan timme. Milde tid! Här finns endast en sak att göra. Tobaksrökning förbjuden!

Låt oss hoppas dir. Gummesons tankegång inte är sådan.

En arbetare har också mången gång svårt att förstå, varför tobaksrökningens förbjudande skall vara ett brandförsäkringsvillkor. Låt mej nämna ett exempel. Jag har mitt arbete förlagt vid ugnarna i en stenfabrik. Det är inte mig tillåtet att tända eld på en pipa eller cigarrett i ugnen. Men ett par dagar senare är ugnen upphettad till 1500° C. Verkar inte detta ironi, så säg! Jag förstår så klart, att dir. Gummeson inser det barocka i saken, lika klart som jag inser, att man inte kan låta rökning vara tillåten enbart för ugnsarbetare.

Jag märker tydligt, att rökningen verkligen är ett problem och ett svårlöst sådant.

Givetvis kunde man tillgripa så drastiska åtgärder som att *inte* brandförsäkra byggnader och fabriker, men detta är kanske lite väl radikalt. En annan sida av saken vore kanske att brandförsäkra byggnaderna med införande av en klausul, vari bestämdes, att rökning skulle vara tillåten.

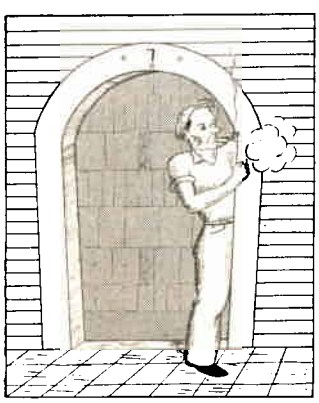

Rökning förbjuden!!

Eller detta fördyrar försäkringen i för stor grad?

Jag tror dock, att den bästa lösningen av problemet vore att införa rökpauser i arbetet. Personalen i en fabrik kunde då lämpligen utomhus njuta den stimulans rökningen skänker. Ty vi äro väl ense om, att det inte är spilltiden, som ställer hinder i vägen. Hur ofta pauserna skulle återkomma, blir väl en senare fråga.

Vad jag till sist vill understryka som min inställning till rökfrågan på dess nuvarande ståndpunkt är, att förbudet konsekvent skall tillämpas såväl på kontoret som i fabrikerna. Uppmjukning av förbudet för vissa grupper av anställda skapar irritation.

P C—t.

*

Sign. P C—t frågar i förra numret, varför tobaksrökning är tillåten på kontoret men förbjuden i fabrikerna. Ja, det tycker jag är felaktigt. Tobaksrökning borde vara förbjuden på kontoret också. Varför skall just tobaksrökarna få möjlighet att tillfredsställa sin last under arbetstiden? Varför får man inte ta med en fickplunta eller ev. morfinspruta? Gift som gift.

Icke-rökare.

*

Red. ville höra andras uttalande om rökningen. Frågan kan diskuteras. Men är rökning tillåten på den ena arbetsplatsen (med detta menas kontoret), så varför inte på den andra? Vid undersökningar, som företagits inom andra företag, har det visat sig, att arbetskapaciteten inte minskat fastän rökpauser blivit införda, utan i många fall tvärtom. Varför inte göra likadant vid Höganäsbolagets fabriker? Inför t.ex. 3 eller 4 rökpauser i varje skift, så tror jag inte, att bolaget behövde förlora något. Och att vänja en inbiten rökare av med rökning är det inte många som kan, om än aldrig så många repressalier utlovas och vidtagas. Skulle det inte gå med rökpauser, så låt rökningen bli fri på de platser, där inget eldfarligt material finns!

Edvin Olsson, Skromberga.

*

Såsom icke-rökare skulle jag vilja ha tobaksrökning förbjuden överallt, där folk samlas. Många rökare knota över, att de icke få röka där och där. Vi icke-rökare ha samma rätt att visa sura miner för att tobaksrökarna äro så fega slavar under lasten, som de verkligen äro.

Det är många icke-rökande föreningsmedlemmar, vilka icke besöka sina föreningars möten, därför att där rökes. De bli ofta klandrade för nonchalans mot sin förenings angelägenheter, men skulden är och förblir rökarnas.

Alb.

*

Denna fråga i förra numret av »Brännpunkten» avsåg väl närmast fabrik—kontor, men den väcker osökt frågan, huruvida det är lämpligt med tobaksrökning å kontor.

Det är ej angenämt att komma in i ett rökfyllt arbetsrum, och säkerligen finnes också bland personalen de som av en eller annan anledning ej tåla tobaksröken.

I kontorsrum, där flera personer hava sitt arbete, borde tobaksrökning *ej* vara tillåten, vilket ju även är regel på många stora kontor.

Kontorist.

Var bör jag bygga mitt egna hem?

Av civilingenjör Magnus Smedberg, Höganäs

Bilderna och bildtexterna i efterföljande artikel äro hämtade ur Arkitekt Uno Åhréns artikel »Stadsplanering och bostadsförsörjning» i Svenska Riksbyggens skrift nr 1 (framfört i radio 1944).

Bostadsförsörjningen är inte endast en fråga om att skaffa alla människor tillräckligt stora och väl inredda bostäder, utan också en fråga om att inordna dessa bostäder och bostadskvarter i större sammanhang, att skapa goda samhällen.

Medan riktlinjerna börja klarna ganska bra i fråga om hur våra bostäder böra se ut, är det inte lika klart, hur man skall få till stånd goda samhällsbildningar, som äro både ekonomiska och sunda.

Till en början kan man då konstatera, att bostäderna behöva kompletteras med en del lokaler för allmänt bruk — samlingslokaler, bad, biograf, bibliotek, lekstugor osv. — och att bostäderna böra ligga inom rimligt avstånd från dessa gemensamhetsanordningar, så att allmänheten verkligen får tillfälle att använda sig av dem.

Man skall med andra ord försöka hålla ihop bebyggelsen till slutna samhällen, och redan innan bebyggelsen kommer till stånd söka leda in verksamheten i lämplig riktning (utomplansbestämmelser, byggnadsplan, stadsplan osv.). En obefintlig eller otillfredsställande planläggning betyder här ganska säkert felinvesteringar av mycket allvarligt slag.

Det vanligaste felet är, att en stor del av bebyggelsen inte alls inpassas i ordnade samhällen. Man behöver inte resa omkring mycket här i landet för att iakttaga detta. Runt om städerna och industriorterna och utmed de stora landsvägarna ligger massvis med hus, utslängda på en slump, några stugor här och några där. En sådan planlös utspridning av bebyggelsen drar med sig mycket stora, onödiga kostnader i fråga om ledningar, vägar, busstrafik och en massa annat. Och så får man ofta långt till skola, butiker, nöjen och samlingslokaler. Kort sagt, man ställer till det på en gång dyrt och dåligt.

Det allmännas medverkan i dessa viktiga frågor inskränker sig tyvärr alltför ofta till att endast skapa stadsplaner för jätteområden, vilka aldrig kunna beräknas bli fullbebyggda. Vad blir resultatet? Låt efterföljande båda bilder med text tala sitt eget språk.

Här kan mycket uträttas genom upplysning och propaganda. Då Bolagets anställda av alla kategorier återfinnas i kommunernas nämnder och styrelser, borde det inte vara omöjligt att åstadkomma förändringar till det bättre. Tänk på vad stadsplanens genomförande i praktiken, gatubyggnad, ledningsdragning osv. betyder för kommunalskattesedelns utseende!

Detta var den mera allmängiltiga sidan av saken. För de av Bolagets anställda, som fundera på att bygga med bidrag från Bolaget, har saken även ett mera speciellt intresse. *Bolaget har nämligen beslutat, att subvention skall utgå endast om bebyggelse sker inom vissa utvalda områden.* Dessa områden finnas markerade på kartor tillgängliga på resp. fabriks- och gruvkontor. Den, som

Här är det några som hittat på att bygga... Länsarkitekten och byggnadsstyrelsen kommer springande med en stor, fin plan...

Om 10, 20 år har resultatet sannolikt inte blivit mer än detta. Några stycken stugor till har byggts här och där. Av planens gatunät har blott någon liten stump blivit verklighet. Något ordnat samhälle har det inte blivit. Planeringen har visat sig vara en chimär, emedan den blott anvisar var och hur man får bygga, men inte när man får bygga på de olika områdena för att det skall bli en lämplig successiv utbyggnad av samhället.

tänker förvärva tomt och bygga, bör därför först ta del av dessa bestämmelser, vilket enklast sker genom hänvändelse till resp. platschefer.

Undantag för reglerna kunna givetvis i enskilda fall diskuteras, t.ex. om någon sedan gammalt äger en tomt ej belägen inom de markerade områdena eller genom arv e.d. kommer i besittning av sådan mark.

Det är flera olika anledningar till Bolagets beslut i denna fråga. Först kanske man kan sätta Bolagets önskan att i sin mån bidraga till att bebyggelsen hålles samman på ett sätt, som av alla fackmän anses vara det ur samhällelig synpunkt enda riktiga.

För det andra är det ett livsintresse för Bolaget och därmed för dess samtliga anställda och samhället, att bebyggelsen icke sker så, att gruvbrytningen försvåras eller omöjliggöres, innebärande en »infrysning» av de naturtillgångar, på vilka Bolagets verksamhet grundar sig.

Och för det tredje: tillskapandet av bostäder på industriorter för de anställda har i gången tid huvudsakligen skett genom industrierna själva. Inom hela landet har emellertid under de senaste decennierna nybyggnadsverksamheten i huvudsak överförts från industrierna till deras anställda eller till utomstående husbyggnadsföretag. Så är numera i stor utsträckning fallet även vid Höganäsbolaget, varvid Bolaget bidrar med subventioner. Idén med subventioneringen är då givetvis den, att Bolaget under en dyrtid velat underlätta ett fortsättande av denna enskilda byggnadsverksamhet, så att bostadsbeståndet vidmakthålles eller utökas *på Bolagets industriorter.*

Drama i 5 tablåer

Det är cirkus i Höganäs ett par tiotal år in på det nya seklet. En i landet mycket bekant amerikansk cirkusdirektör har slagit upp sina bopålar med det stora, solkiga tältet mitt i »byn». Bland vagnar och allsköns bråte strövar och delvis arbetar, men mest strövar . . ., en hel del mer eller mindre löst folk, bland dem cirkusdrängen Per Månsson från Stävie, som slagit tankarna på ett eget litet hemman ur

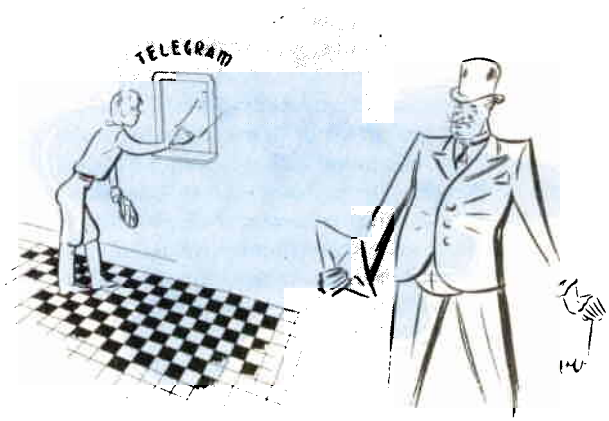

hågen och här — i detta vimmel av typer och nymodigheter from Amerikat — sett sin stora chans . . .

Som gammal djurskötare har Per ett visst handlag med kreatur av olika slag, och det är väl detta, som gjort, att han så småningom stigit i graderna och befordrats till chef för leopardavdelningen.

En dag råkar han emellertid av oförsiktighet glänta för mycket på en av burdörrarna med påföljd, att Caesar, avdelningens trumfess, slipper lös och försvinner som ett gulbrunt streck ut i trafiken.

Per Månsson vet sig ingen levande råd men rusar slutligen upp på telegrafen och avsänder följande telegram till sin chef, som för tillfället befinner sig i Hälsingborg för att ordna med nästa uppträdande:

— Caesar lös. Skrämmer ihjäl hela stan. Vad göra?

Ordern kom omgående:

— Skjut honom på fläcken!

Nytt telegram från Per:

—Vilken fläck?

LOKALKORRESPONDENTERNAS "TRÄFF" I HÖGANÄS

I »Brännpunktens» senaste ordinarie nummer omtalades, att redaktionen hade för avsikt att under sommarens lopp inbjuda samtliga lokalkorrespondenter till Höganäs för att dels närmare precisera deras uppgifter, dels låta dem lära känna både varandra och företaget, dels ock — som det stod i det skisserade programmet — ge deltagarna »tillfälle till ett dopp i Västerhavets salta vågor».

När det därför måndagen den 13 augusti vid 10-tiden på förmiddagen drog ihop sig till en liten folksamling kring plaskdammen utanför bolagets huvudkontor i Höganäs, så var det just redaktionens planer, som skulle börja förverkligas. Kring »general» Wallgren och hans »adjutant» Täckström utvecklade sig genast från början en förväntansfull och gemytlig stämning, och i kören av röster lade man märke till hur väl den norskt klingande handölsdialekten smälte samman med det mera tungflytande tungomålet från Lomma. Det visade sig vid uppropet, att inbjudan hade hörsammats av alla lokalkorrespondenterna utom två, som på grund av sjukdom voro förhindrade.

Sedan direktör Gummeson i hjärtliga ordalag hälsat välkommen och kamrer Wallgren i stora drag orienterat oss om träffens innersta mening och planläggning, sedan gong-gongiären provspelat på sitt instrument och journalfotograf Täckström förevigat de 43:s stora möte i Höganäs, var det tid att sätta i gång med sightseeing.

Rösten var Wigforss'.

Första besöket gällde Orderkontoret — imponerande genom sina dimensioner och moderna utrustning — där man också blev i tillfälle att medelst fonografrullar avlyssna finansminister Wigforss' anförande i den senaste socialiseringsdebatten. Ett uppskattat inslag i programmet.

Längs fabriksautostradan bar det därefter iväg till den för »Brännpunktens» läsare inte obekanta Silikafabriken, leverantör av högeldfast tegel för industriellt ändamål både när och fjärran och alltså en befrämjare av industriellt framåtskridande i icke ringa grad. Fabrikens volym, dess tekniska hjälpmedel men också den fruktansvärda hettan på torkningsavdelningen undgick inte att göra ett visst intryck på deltagarna.

Den i jämförelse med Silikafabriken av förklarliga skäl icke fullt så renliga järnsvampsfabriken — även järnverket kallad — tilldrog sig även den ett berättigat intresse. »Detta är världens största ugn», talade ingenjör Mossberg om, och vi tror honom gärna. Skulle den av någon anledning bli oanvändbar för sitt ändamål, är den som gjord till simbassäng, där ett 100-meterslopp skulle kunna avverkas utan vändning. Möjligen finge den då först rengöras.

Bad är hälsa.

Att efter järnverksbesöket lägga in bad i programmet är endast *ett* bevis på ypperlig regi. (Inga blommor! Red:s anm.) Vid Västerhavets strand, närmare bestämt Strandbaden, fördelades deltagarna av någon anledning i en dam- och en herrsida, vilka båda emellertid obevekligt flöt samman i det våta elementet. Allmän badning alltså med några få undantag, vilka — antagligen påverkade av feno-

Efter avskedsmiddagen på Hotell Schweitz, Höganäs. Bakre raden fr. v.: S Olsson, Å Nilsson, Aston Svensson, Anton Svensson, E Andersson, Arvid Svensson, S Hörling, E Olsson, B Lindqvist, Gunnar Nilsson, Bror Nilsson, K Karlsson, S Fröling, G Wikell. Mellersta raden fr. v.: J Cronblad, A Tuvesson, H Hansson, Ph Elmqvist, Ombudsman N Leistedt, P Persson, I Westerberg, G Persson, K Pärsson, A Berg, frk E Nyman, J Eriksson, frk B Jönsson, B Svensson, fru A L Hansson, K Rodahl, T Axelsson, C M Hermelin, G Roos, G Andersson, G Davidsson, B Engdahl, S Welander. Sittande fr. v.: E Täckström, A Nilsson, fru G Almström, E Johansson, B Wallgren, frk C Cronberg, A Persson, P Cronqvist, F Fröling.

»De 43:s stora möte i Höganäs»

»Ett dopp i Västerhavets salta vågor»

menet i Skälderviken, där sillstim visat sig närgångna mot badande — föredrog landbacken. Om det var samma fenomen, som fick disponent Hermelin att behålla mössan på i vattnet, blev dock inte fullt klarlagt.

Havsluften och badet med åtföljande kallsupar var utmärkta aptitretare till den väntande lunchen på hotell Strandbaden. Här var det sannerligen ingen, som drog sig för sillen! Vid kaffet på hotellets terrass fick alla, och i synnerhet de långväga gästerna en god föreställning om hur nordskånsk kust vid Västerhavet ter sig i sommarsol och semesterlättja.

Gammalt och nytt.

Men bilarna väntade. Eftermiddagens fabriksbesök gällde kärlfabriken och centralverkstaden, och i synnerhet den förra, som genom bl.a. syltkrukorna gjort namnet Höganäs så välkänt, blev grundligt genomtittad. Gammalt och nytt möttes här på ett slående sätt i form av hantverk och modernaste maskiner, och särskilt minnesrikt blev för deltagarna den gamle handdrejarens skickliga arbete och den fenomenala öronpåsättningen. Det senare var rena pepparkaksbageriet! Mekaniska verkstaden — central för bolagets samtliga verk — visade sig efter en genomgripande rationalisering ha utvecklats till en hypermodern anläggning, som t.o.m. på en lekman gjorde ett starkt intryck.

Vädrets makter hade hittills varit övermåttan nådiga, men just som vi stod i begrepp att fara till Hälsingborg för att där begå en värdig avslutning på en väl använd dag, kom regnet, och det var under ett sig alltmer utbredande lågtryck utomhus men alltmer tilltagande högtryck inomhus, som vi bänkade oss kring Terrassrestaurantens middagsbord. Direktör Gummeson var värd vid middagen och hade dagen till ära iklätt sig sin den 7 maj inköpta fredspipa, vilket föranledde herr Henry Hansson att hälsa VD välkommen i piprökarnas gäng. Huruvida denna artighetsbetygelse kommer att återverka på rökningsförbudet i fabrikerna återstår att se.

"Kopparslagargreven".

Stämningen vid middagen steg i samma takt, som regnet föll, och den stora frågan var: skulle det bli friluftsteater på Fredriksdal eller ej? Rapporten om att det ljusnade vid horisonten avgjorde: det skulle bli teater! Och det blev en föreställning, som deltagarna sent skall glömma. Skådespelarna kunde göra entré, och »kopparslagargreven» kunde trycka slutkyssen på den skönas läppar utan paraply som »förkläde», men däremellan skvalade regnet ner, medan åskvädret lät en underlig parkettpublik framträda i blixtbelysning. Med filtar över huvudena satt här ett fyrtiotal gråbrödramunkar eller gamla pensionerade schejker och förundrade sig dels över vattenmassornas absoluta oförmåga att släcka de agerandes kärleksglöd, dels över de underbara nyanser, som uppstod, när hjältinnans ögonbrynssvärta, blandad med ansikts- och läppsmink, sakta rörde sig nedför den mjällvita halsen.

Mera svart till vitt.

Och så var det morgon den andra dagen. Vi befinner oss i Ormastorpsgruvans omklädningsrum, där vi håller på att byta överdragsrockar, overalls och mössor, som vore det efter det bästa gille eller på en persisk marknad. Någorlunda presentabla »gingo» vi under jorden, ett hundratal meter ned i de skånska stenkolens underbara värld. Det blev en minnesrik färd, dels i speciella gruvtåg, dels till fots, varunder gruvbrytningens säregna problem och tekniska hjälpmedel ingående studerades.

Andra dagen var i huvudsak anslagen till besök vid en del av bolagets verk utanför Höganäs, och från Nyvång ställdes färden till Bjuvsverken, vars anläggningar för framställning av eldfast tegel genomgicks. Kortegen gick vidare till Billesholm, Skånes Klondyke. Det var emellertid inte de svarta kolen i de privata gruvorna, som skulle beses, utan i stället den vita glasullen i Billesholms Glasulls AB. Glasullsfabrikationen, som ligger vid sidan av Höganäsbolagets egentliga verksamhetsområde, är en säregen industri, närmast jämförbar med en textilfabrik, där råmaterialet utgöres av pilsnerbuteljer, halvpannor och andra medikamentsglas. Färdigprodukten är mjuk som bomull, vit som snö och kan ösas med hötjuga.

I Glasullsbolagets matsal intogs lunch, bestående av smörgåsar, röd skärm (markerande soppa!), pilsner och kaffe, varefter färden ställdes förbi det under krigsåren öppnade Schakt Malmros till Skrombergaverken, där fabrikerna för tillverkning av rör och klinker och den moderna kontorsbyggnaden, inrymmande även matsalar och badhus, väckte odelad beundran hos deltagarna. »Huset utan fönster»,

Det kvinnliga inslaget i »träffen» var inte starkt — men skönt!

Vid kaffet på Hotell Strandbadens terrass

Vid glasullsberget

dvs. lokalen med artificiellt dagsljus för sortering av klinker var också den en sevärdhet.

Klockan 16.00 skulle vi enligt programmet vara tillbaka i Höganäs, och när fabrikssirenerna markerade denna tidpunkt, kunde de tolv bilarna bromsa in framför ingången till den nyuppförda kraftcentralen. Precisionen hade varit lika osviklig under hela »träffen». I kraftcentralen, en lika imponerande som avfolkad anläggning, hade automatiseringen drivits till sin spets. Ytterligare några tekniska finesser och ingenjör Hallsjö kan sköta hela anläggningen från sitt kontor.

Hur "Brännpunkten" kommer till.

Tvådagarsträffen började lida mot sitt slut. Före avslutningsmiddagen samlades deltagarna på Grandbiografen, där kamrer Wallgren i ett synnerligen intressant och »göteborgskt» framfört föredrag med skioptikonbilder lät oss veta dels hur »Brännpunkten» kommer till*, dels på vilket sätt lokalkorrespondenterna kan tänkas medverka härvidlag. Man fick här en god föreställning om vilka tekniska hjälpmedel, som står till förfogande vid ett av vårt lands modernaste tryckerier, men också vilket tidsödande och omsorgsfullt arbete redaktionen har att utföra, innan tidningen kan utkomma i det gedigna utförande, som vi numera blivit vana vid. Utrymmet skall disponeras, typstorlekar och rubrikstilar väljas, teckningar och fotografier framställas, klichéer tillverkas och texten korrekturläsas, icke en utan flera gånger. Och så skall medarbetarna hållas efter, så att manus inflyter inom föreskriven tid — en uppgift som tydligen inte tillhör de lättaste!

Beträffande lokalkorrespondenternas medverkan i »Brännpunkten» framhöll kamrer Wallgren en hel del intressanta synpunkter, ingalunda i form av direktiv utan snarare som en översikt över sådana områden, där korrespondenternas arbete skulle kunna bli verkligt fruktbärande för tidningen, om endast fantasin sättes i rörelse. Och dessa områden är sannerligen hart när obegränsade. Laddade med uppslag och energi gick vi från föredraget, och säkert är, att »Brännpunkten» i fortsättningen inte skall lida brist på material, om det kommer an på de lokala förmågorna!

* Detta kommer att utförligt skildras i ett kommande nummer. *Red.*

Simsalabim.

Avslutningsmiddagen avåts i den mest kordiala stämning, som kunde tänkas, och som lovade gott för det fortsatta arbetet inom FBL (Föreningen »Brännpunktens» Lokalkorrespondenter!). Vackra men framför allt uppriktiga tal höllos för arrangörerna av »träffen» och för »Brännpunktens» framgång, och folkets gillande mummel var icke att taga miste på, när herr Gunnar Nilsson i ett tacktal framhöll den samhörighetskänsla, den solidaritet och den förståelse för olika kategoriers skiftande arbete, som blivit den bestående behållningen av de två dagarnas studiebesök. Ej heller hördes några protester mot hans förslag om ett upprepande av träffen ett kommande år men denna gång i Handöl, även om en del av semestern skulle offras på kuppen. Middagen avslöts med en pikant triangelmatch mellan herrar Aston Svensson, Hermelin och Henry Hansson angående ett förkommet manuskript. Som segrare utgick — kamrer Wallgren! En avkopplande trolleriseans fördröjde ytterligare det smärtsamma ögonblick, som dock oundvikligen måste komma: avskedet av vänner och kolleger, som under två händelserika dagar hållit ihop i både vått och torrt!

Träffen som blev en fullträff.

Som en sammanfattning av det hela kan man utan överdrift säga, att inte endast sign. utan också varje deltagare — det finns skriftligt bevis härpå — är villig att skriva under på att korrespondentträffen i varje avseende blev en fullträff. Ett utomordentligt organisatoriskt arbete hade nedlagts av arrangörerna, dvs. redaktionens medlemmar, för att det hela skulle gå i lås. Och det *gick* i lås! Intet oförutsett kunde rubba den minutiöst planerade tågordningen; allt gick som vore det smort med olja av Höganäs bästa kvalitet.

Kunde emellertid arrangörerna glädja sig över att se många goda dagsverken bära många goda frukter, så var behållningen icke mindre hos deltagarna. Träffen var kort sagt givande. Och kan den känsla av att alla sitta i koncernens stora gemensamma skuta, som spontant trängde sig på deltagarna efter de båda dagarnas inblick i de anställdas mångskiftande arbetsuppgifter, genomsyra hela koncernen exempelvis genom organet »Brännpunkten», då har träffen haft, och då kommer tidningen att få en viktig mission att fylla på lång sikt. *E An.*

DIVERSE KONCERNNYTT

Arbetet med badhuset vid Silikafabriken i Höganäs börjar nu ta fastare former. Detta bygge är ett skolexempel på den mängd av planläggningsproblem, som möta, när det gäller att placera in nybyggnader i ett starkt utbyggt industriområde. Badhuset har definitivt förlagts till platsen för nuvarande magnesitlada nr 1. Innan denna kan rivas, måste en rad åtgärder vidtagas. I östra delen av ladan finnes sålunda förråd av reservdelar för gasgeneratorerna och ångcentralen. Detta förråd skall flyttas till open-tank-impregneringen, sedan denna slopats. Detta sker, när nya tryckimpregneringen fullbordats, vilket i viss mån är avhängigt av genom verkstadskonflikten försenade maskinleveranser. Råvarulagren i resterande del av ladan skola flyttas över till lada 2. Denna måste då delvis utrymmas. För att detta skall bli möjligt, skapas ett nytt lager för Askebruket genom rivning och återuppförande av lagerskjulen, som nu stå längs järnvägsspåren vid fabrik VIII. Vidare måste vissa nya lagringsutrymmen skapas för Smältverkets elektroder och produkter. Lägger man härtill, att Statens Reservförrådsnämnd t.o.m. 1947 års utgång enligt avtal ägde att disponera 30 m av lada 1 för statliga lager, förstår man kanske, att åtskilliga funderingar och förhandlingar krävts, innan alla detaljer lösts.

Ritningarna äro nu klara, och arbetet utlämnat på entreprenad, och som ett första steg mot förverkligandet av badhusplanerna har transportbryggan upp genom lada 1 nedmonterats och flyttats över till lada 2. När detta läses, har måhända ännu mera hänt.

*

Det har varit tyst ett slag kring frågan om lantarbetarduscharna. Men nu kommer vi igen. Sedan Bolaget på vårsidan sålt sina mejerirörelser, blev det inte längre aktuellt att inreda mjölkstandardiseringslokaler i samband med baden. I de härigenom frigjorda utrymmena ha vi ritat in plats för finsk bastu, vilket vi hoppas skall uppskattas.

I Hyllinge och Ekdalen äro arbetena redan utlämnade på entreprenad.

Även i Steglinge i Höganäs torde arbetena vara igång, när detta läses. Byggnadstillstånd har nämligen nyligen erhållits för renovering av häststallet, varvid samtidigt lantarbetardusch med bastu inredes. I byggnaden inrymmas vidare WC, avsedda att betjäna lantarbetarbostäderna tvärs över »gatan» samt, i en avskild del av loftet, torkvind för tvätt.

*

Forskningsavdelningen håller f.n. på att slutföra en noggrannare geologisk kartläggning av det s.k. Magretebergs-området strax norr om Höganäs. På detta område, där den öppna lergraven är belägen, brytas en hel del leror för olika ändamål. — I anslutning till denna kartläggning har man provborrat i bottnen av schakt Gustaf Adolf för att närmare undersöka magretebergslerornas motsvarighet inom detta gruvfält. Man visste nämligen, att samma lagerserie skulle

Lergrav vid Magreteberg. T. v. provborrning.

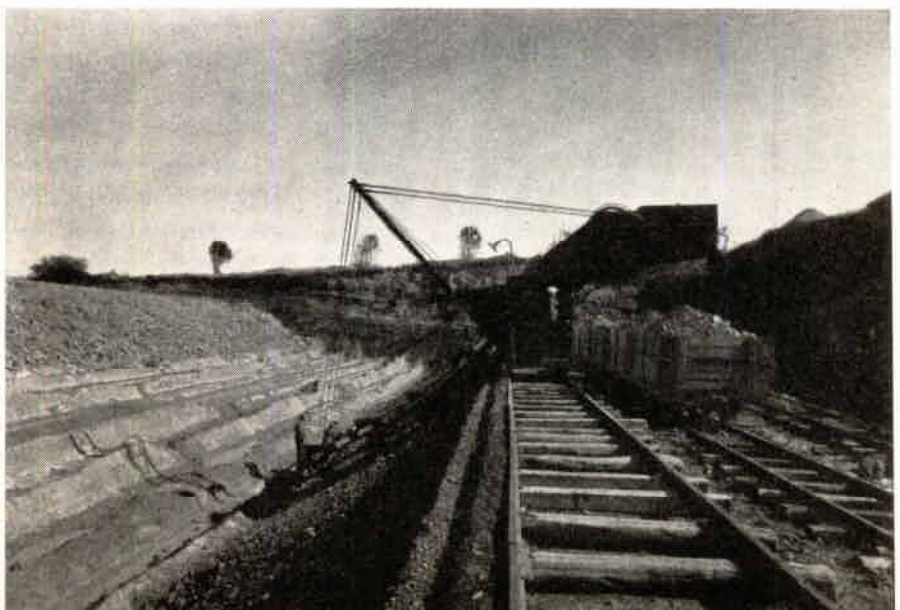

M/s »Kvartsita» vid varvskajen i Råå. Nedtill: Deltagare i provturen (fr. höger): 1 skeppsinspektör Victor Hansson, 2 befraktare Harald Persson, 3 kassör Erik Andersson, 5 kamrer Kai Thorstensson.

återfinnas omedelbart under de eldfasta lerorna och ha en mäktighet av ca 6 m. Det har visat sig, att lagerserien i Gustaf Adolfsfältet har samma keramiska egenskaper i samma växling som magretebergsserien, och det är sålunda teoretiskt tänkbart att ta upp samma slags leror inom detta gruvfält som vid Magreteberg.

*

Bolagets båda sedan något år tillbaka under byggnad varande motorseglare äro nu leveransklara. Den 1 september överlämnades sålunda motorgaleasen m/s »Kvartsita» av leverantören, AB Holms Skeppsvarv i Råå, medan det andra, ännu odöpta fartyget beräknas avgå från Spillersboda Varv ungefär en månad senare. Ett reportage om dessa båda händelser kommer att inflyta i nästa nummer av »Brännpunkten».

*

Entreprenadavdelningen i Höganäs konstruerar och bygger f.n. en större kammarugnsanläggning för Malmö Gasverks räkning. Materialet, som vi leverera till denna anläggning, jämte montering går löst på ca 300.000 kr. Arbetet, som påbörjades i juli detta år, beräknas vara fullbordat vid nästa halvårsskifte. — På tal om entreprenader kan vidare nämnas, att vi hos Oxelösunds Järnverk, som inom parentes sagt är ägare till landets största masugn, ligga inne med en order på 1.000 ton eldfast tegel för uppförande av en koksmasugn jämte varmapparater.

*

Den inom Höganäskoncernen välkände svenskamerikanen direktör Nils Tholand, som är vår representant i Amerika, besökte oss nyligen i Höganäs för att diskutera ett återupptagande av järnsvampsleveranserna västerut snarast möjligt. Mr. T. var mycket optimistisk i fråga om utsikterna att återupptaga försäljningsarbetet »over there», speciellt i fråga om leveranserna av järnsvampspulver för metallurgiska ändamål. De största avnämarna i Amerika av denna produkt blir med sannolikhet bil- och flygplansindustrierna.

*

I Bjuv har nyligen installerats en avgaspanna, som nyttiggör de varma avgaserna från roterugnen, varigenom bränsleåtgången för ångproduktionen avsevärt kommer att minskas.

*

För att få en om möjligt säker överblick över vattenförsörjningsfrågan i Skromberga har bolaget uppdragit åt Allmänna Ingenjörsbyrån i Malmö att företa en grundlig utredning och framlägga en generalplan beträffande vattentillgång och vattendistribution. För detta ändamål har firman under sommaren inventerat samtliga brunnar i trakten, avvägt vattenytor osv. När detta skrives, håller en större provpumpning på att organiseras, varigenom man hoppas erhålla besked om grundvattentillgången. Sedan samtliga förutsättningar noga klarlagts, är avsikten att kalla intresserade parter till överläggningar.

För att avhjälpa bristen på arbetskraft i våra gruvor har Bränslekommissionen tagit initiativet till en överföring av arbetare från olika industrier till vårt företag. Den därav följande, ökade kolproduktionen kommer på så sätt även dessa industrier till del. Denna omplacering av arbetskraft är märklig så till vida, som det torde vara första gången något dylikt kommer till stånd, om man undantager tvångsuttagningen av industriarbetare till skogsavverkning.

Sammanlagt är det 149 man, som hänvisats till gruvarbete — en sysselsättning, som de flesta äro alldeles ovana med — och meningen är, att arbetarna till att börja med skola stanna framåt nyår. Sedan får utvecklingen visa, om det blir nödvändigt att förlänga anställningstiden ytterligare. Då det kommer att ta någon tid, innan arbetarna fått erforderlig vana, måste den första månaden betraktas som utbildningsperiod.

Intagningen av dessa arbetare började den 1 augusti och sker därefter varje måndag samt skall vara avslutad den 17 sept.

Den största kontingenten arbetare har SJ bidragit med, nämligen 40 man. Från Reymersholmsbolaget komma 19 man, från Sockerbolaget 15, från Strömsnäs Bruk 13. Lagamill i Timsfors, Skånska Ättikfabriken och Skånska Cement sända vardera 11 man och slutligen få vi folk från Skånebryggerierna, Gummifabriken i Hälsingborg, Malmö Yllefabrik, Stidsvigs Limfabriker och Mejeriförbundet. Ett 90-tal arbetare inkvarteras på arbetsplatserna, medan återstoden dagligen måste transporteras till och från arbetet. Tillstånd har också erhållits att anordna en daglig tur mellan Hälsingborg och Bjuv för 25 man. Dessutom går en buss mellan Klippan och Nyvång med lika många man, och stidsvigsfabrikerna köra själva sina fem man i bil till Gunnarstorp.

Arbetarna förläggas i de förut befintliga flyktingbarackerna, som på senare tid till stor del stått tomma, eller få innebo i familj. Sålunda har en del av en tjänstemannabostad på Wrams Gunnarstorps gods upplåtits för ändamålet.

För att biträda i alla hithörande frågor och tillvarataga arbetarnas intressen har såsom kurator anställts intendenturkapten Jungbeck, som även har hand om flyktinglägren.

Om resultatet av de tillfälligt anställda gruvarbetarnas prestationer kan man givetvis ännu ej med bestämdhet profetera, men att döma av de rapporter, som med jämna mellanrum avgivas av kuratorn, synes arbetsförmågan hos det stora flertalet vara normal och intresset stort, varför man har anledning se optimistiskt på situationen.

*

Västra Broby kommun planerar att uppföra pensionärshem i Hyllinge på tomt tillhörig Höganäsbolaget. För att underlätta planläggningsarbetet har Bolaget åtagit sig att bekosta utredning om hur stort statsbidrag, som kan påräknas, samt överarbetning av de föreliggande byggnadsritningarna i syfte att möjliggöra bl.a. en vidare utbyggnad i etapper.

*

Vid Glasullsbolaget närmar sig den nya badavdelningen sin fullbordan. Då det vatten, som hittills använts, varit mycket aggressivt och förorsakat stark rostbildning i rörledningarna, har en djupborrning utförts invid fabriken. Borrningen har givit ett utmärkt vatten, och pumpstationen forceras nu fram, så att detta vatten kan börja levereras samtidigt med att badavdelningen tages i bruk.

I detta sammanhang bör omnämnas, att Billesholms kommun visat stort tillmötesgående genom att under ombyggnadstiden upplåta allmänhetens badhus för Glasullsbolagets manliga arbetare såsom omklädnads- och badavdelning. I rättvisans namn måste dock påpekas, att Glasullsbolaget samtidigt åtog sig att ombesörja reparation

Den nypermanentade lagerplatsen för A-kol vid Nyvång har nu börjat tagas i bruk.

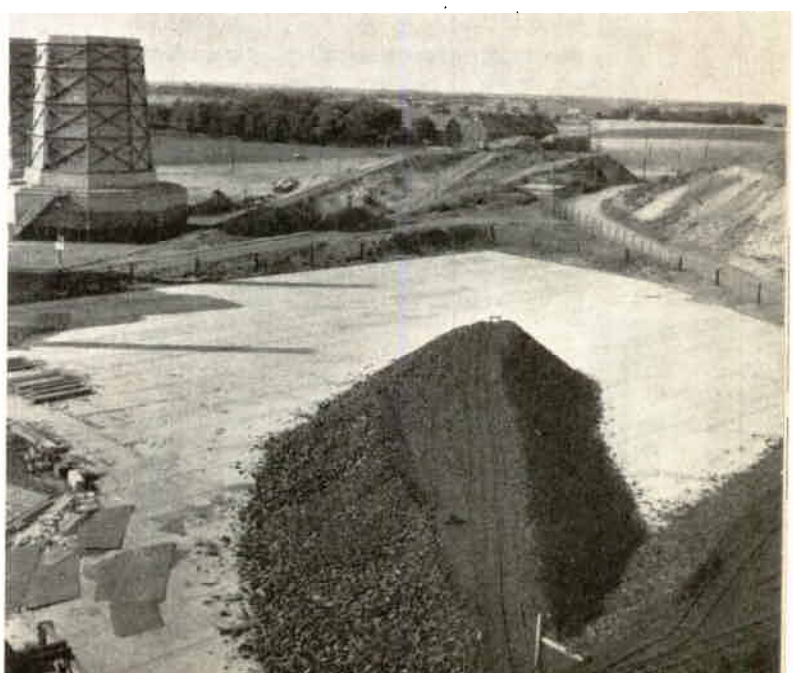

av badhusets spruckna värmepanna, varigenom det stängda badhuset åter kunde öppnas för allmänheten. — Tjänst och gentjänst.

★

Den ovannämnda borran vid Glasullsbolaget har visat sig ge så mycket vatten, att bolaget sett sig i stånd att inbjuda de nyblivna fastighetsägarna i »Långa husraden» invid fabriken att bilda en vattenverksförening, som skulle ansluta sitt nät till borran.

★

Glasullsbolaget har låtit Allmänna Ingenjörsbyrån i Malmö göra upp förslag till vattenledningsnät för bostadsområdet på Kyrkbacken, omfattande en djupborra med pumpstation samt huvudnät i gatorna. Detta förslag håller nu på att bearbetas, och bl.a. ha anbud infordrats på schaktnings- och rörarbetena.

Avsikten är ju att så småningom sälja flertalet arbetarbostäder på Kyrkbacken, och i samband härmed skulle de nya fastighetsägarna kunna få möjlighet att ansluta ev. servisledningar till huvudnätet. Ett första villkor härför är ju emellertid, att den planerade borran verkligen ger tillräckligt med vatten.

★

Vid Glasullsbolaget installeras för närvarande en femte symaskin samt två nya ugnar, den tionde och elfte i ordningen.

★

Om den i dessa spalter tidigare omnämnda sliparskolan i Västervik lämna vi här en del ytterligare upplysningar.

Skolan kommer att inrymmas i en envåningsbyggnad av 72 m längd, som tillsammans med maskin- och verktygsutrustning beräknas draga en kostnad av omkring ½ miljon kronor. Om det går, som man hoppas, skall sliparskolan vara färdig i slutet av detta år.

Det är meningen, att sliparskolan skall bli nära ansluten till bolagets mekaniska verkstad, där kompletteringsarbeten och tillverkning av en del för slipningen nödvändiga verktyg kommer att ske. Nybörjaren får på så sätt tillfälle göra sig förtrogen även med andra slags verkstadsarbeten än slipning, varigenom utbildningen blir både mera allsidig och gedigen.

Tanken är, att arbetsobjekt skall tillföras skolan på så sätt, att skolan åtager sig slipningsarbeten åt andra såväl större som mindre verkstäder. Större sådana kunna exempelvis behöva hjälp på grund av anhopning av arbeten. Mindre verkstäder kunna många gånger behöva få slipningsarbeten utförda, för vilka de sakna lämpliga maskiner, och i sådana fall är sliparskolan beredd att för verkstäderna ifråga åtaga sig denna detalj av arbetet.

Sliparskolans verksamhet skall sålunda komma den allmänna produktionen till godo på ändamålsenligaste sätt, och det är grundarens förhoppning, att denna enskilda yrkesskola i likhet med den av staten på andra områden bedrivna och bekostade yrkesundervisningen kommer att bli till nytta för såväl den mera erfarne yrkesmannen som de unga män, som vilja lära sig sliparyrket, och därigenom för den svenska industrien.

★

Handölsbolagets anläggningar i Handöl hålla på att moderniseras, fastän verkstadskonflikten verkat försenande på många leveranser. Lokalerna ha omändrats och maskinerna omgrupperats. Ny ramsåg har inköpts. Experiment pågå rörande nya bearbetningsmetoder för täljsten. Förrådet har fått stålinredning. Verkstaden har byggts om, maskinparken är numera samlad. Reparationer, slipning och träbearbetning ha centraliserats. Timmerbearbetning och låd-tillverkning sker numera på samma plats. Fabriksområdet inhägnas.

Behovet av elström har ökats, varför kraftledningen från kraftstationen till fabriken ombygges. Spänningen höjes från 380 till 10.000 volt.

I den provisoriska slaggplattfabriken i Nyvång har tillverkningen nu kommit i gång.

För att utröna täljstensfyndighetens utbredning påbörjade vår forskningsavdelning redan 1944 geologiska undersökningar, och ett antal diamantborrhål ha neddrivits. Av de hittills föreliggande resultaten att döma skulle driften vid Handöl vara tryggad för lång tid framåt.

*

Efter långvariga förberedande utredningar, utförda av docent P V Brüel i samråd med professor Kreüger och andra experter, har AB Höganäsarbeten erhållit order på akustikarbeten i Johannes kyrka i Stockholm. Det gäller beklädnad av stora väggytor, ca 650 m², med Glasullit, som delvis täckes med slitsad hård Treetex. Slitsningen är utförd så, att den går parallellt med och på samma avstånd som tegelfogarna på de anslutande väggarna. Treetexen målas sedan i en tegelfärg, varför det hela knappast syns från bänkarna, i synnerhet som dessa akustikpaneler i allmänhet sitta ganska högt upp på kyrkans väggar.

*

Som bekant lida gasverken i de större städerna brist på gasverkskol, varför de nu övergå till svensk torv. Torven måste emellertid förädlas, innan den går till gasverken, och AB Höganäsarbeten har erhållit order på inmurning med eldfast tegel i ett större antal halvgasgeneratorer för torvkolningsanläggningar. Sådana uppföras i Vislanda, Hökön, Vittsjö och Ljungby för Södra Sveriges Torvkols AB.

*

Isolering med asfalt med eller utan samband med plattsättningsarbeten utföras denna sommar av AB Höganäsarbeten vid två stora skolbyggen i Stockholm, nämligen Tekniska Läroverket på Kungsholmen och vid en ny folkskola på Gärdet. Dessutom utföras liknande arbeten för stora bostadsbyggen, Johanneshov och vid Nacka utanför Stockholm.

*

Inom cellulosaindustrin planeras just nu indunstningsanläggningar för sulfitlut, bl.a. vid Vargöns Pappersbruk, vid Forshaga och Bengtsfors Sulfitfabriker, och vid dessa kommer AB Höganäsarbeten att utföra inmurningsarbeten i cirka 18 st indunstningsapparater. I Vargön bli också ca 1200 m² massakar beklädda, och dessutom inmuras liknande kar i Kvarnsvedens Pappersbruk. Kokare och cisterner inmuras vid Munkedals AB och Utansjö Sulfitfabrik.

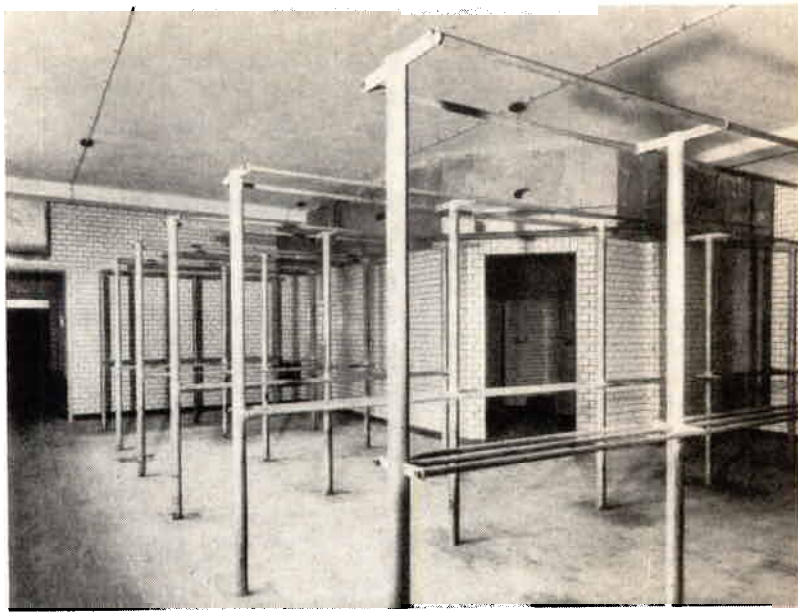

Den nya badanläggningen vid Glasullsbolaget, sådan den såg ut i början av september.

*

De sedan länge pågående arbetena vid Skoghallsverkens nyanläggningar ha nu utökats med att AB Höganäsarbeten fått beställning på inmurningen av samtliga blekeriapparater i den nya blekerianläggningen.

*

Omkring den 15 september blir en större kontorslokal, Malmtorgsgatan 6 i Stockholm, som AB Höganäsarbeten fått hyra genom förmedling av bankir Tage Cervin, färdig efter en grundlig ombyggnad. Våningen omfattar 16 delvis små rum, av vilka två disponeras av bankir Cervin, två av Handölsbolaget, ett av Höganäs-Billesholms AB som konferensrum och resten av Höganäsarbeten. Telefonväxeln blir gemensam med gruppnumret 23 21 00. Läget är mycket centralt mellan Gustav Adolfs torg och Brunkebergstorg. I konferensrummet finnes även ett skrivbord med telefon till tjänst för Höganäsbolagets tjänstemän vid deras besök i Stockholm.

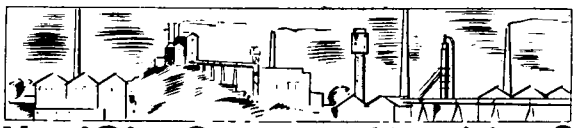

H Ö G A N Ä S

Ett apropå till socialiseringsdebatten

Vid denna tidnings tillkomst fanns det arbetskamrater, som ställde sig mycket skeptiska mot densamma och mot dess förmenta uppgift att vara en föreningslänk mellan företagsledningen och de anställda. Man menade, att tidningen istället skulle bli ett organ för enbart ledningen, där arbetarnas talan och intressen skulle komma i skymundan.

När nu tidningen utkommit i nästan två år, och man börjar få lite perspektiv på dess tillvaro, kan man nog erkänna, att skeptikerna i vissa stycken fått rätt. Trots att undertecknad i stort sett kan acceptera tidningen, må det dock tillåtas mig att ge uttryck för kritiska åsikter. (Detta var ingen »Brasklapp».) Att erinringarna har sammanhang med de nu så populära och välbekanta »socialiseringsdebatterna» i Höganäs är ganska naturligt; likaså att de anmärkningar, som göres, huvudsakligen vänder sig mot dir. Gummeson såsom självskriven talesman för företagsledningen.

I förra numret av »Brännpunkten» tillät sig »Oss emellan sagt»-redaktören en massa lustigheter kring den första »socialiseringsdebatten». Vederbörande var också nog vänlig att upplysa »flera stycken» av oss, dumma arbetare, om vad socialisering betyder. Man tackar förstås för upplysningen, ävensåväl för utdraget ur det socialdemokratiska partiprogrammet samt hela kommunistidyllen från Ny Dag (med eller utan Vesuvius), men undrar om ändå inte krönikören, trots den raljerande tonen, i någon mån gett »skeptikerna» vatten på sin kvarn?!

För att härifrån komma in på mera väsentliga saker lämnar vi den första socialiseringsdebatten och denna tidnings kommentarer för att istället ägna uppmärksamhet åt en delfråga i den senaste debatten. Frågan avser företagsledningens — i synnerhet dir. Gummesons — inställning till arbetarnas fackorganisationer. I sin argumentering *mot* socialiseringen var dir. Gummeson mycket angelägen att påpeka och erkänna fackföreningsrörelsens betydelse som arbetarnas instrument för vinnande av ökat inflytande i produktionen och arbetsförhållandena. Han menade tydligen som så, att arbetarna icke behöver eftersträva socialisering för ernåendet av denna större medbestämmanderätt, då dessa syften kan uppnås genom de redan befintliga och även från företagarhåll fullt acceptabla fackföreningarna. Sålunda var dir. Gummeson i detta sammanhang mycket villig att erkänna fackföreningarnas betydelse och dess ställning som likställd motpart.

I den fortsatta diskussionen kom man emellertid också in på frågan, under vilka former arbetarnas medinflytande i produktionen skulle komma till stånd. Idén om »produktionsråd» eller liknande — i vilka arbetarrepresentanter alltså skulle återfinnas — föranledde dir. Gummeson framhålla, att man vid Höganäsbolaget redan på ett tidigt stadium varit inne på den vägen genom tillkomsten av s.k. »tekniska kommittéer». Därvid var någon debattör ofin nog att påpeka den schism, som uppstått mellan avd. 66 i Höganäs och bolagsledningen vid tillsättandet av dessa kommittéer. Valet av arbetarrepresentanter i kommittéerna hade nämligen bolagsledningen själv ombesörjt utan fackföreningens hörande och utan att bry sig om ifall någon oorganiserad arbetare kom med. Givetvis hade avdelningen protesterat, vilket emellertid endast resulterat i ett avvisande svar.

Vid socialiseringsdebatten vidhöll nu dir. G. samma inställning, och förklarade han kategoriskt, att för honom existerade i detta sammanhang »inga organiserade eller icke organiserade arbetare utan endast vid Höganäsbolaget anställda arbetare!» Sålunda ett klart underkännande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse i detta sammanhang.

Man kan med skäl efterlysa konsekvensen i dessa båda olika ställningstaganden. Om dir. Gummeson i det första sammanhanget menar allvar med sitt erkännande för fackföreningen, hur kan han då i det senare fallet så totalt nonchalera densamma? Det är väl ganska naturligt, att man på arbetarhåll ställer sig den frågan, och man undrar, utan att hänge sig åt något önsketänkande, huruvida bolagsledningen — enkannerligen dir. Gummeson — verkligen har något till övers för arbetarnas fackliga strävanden utöver deltagandet i de rena lönerörelserna. Man är på arbetarhåll knappast blåögd nog att tro på något utopiskt men anser det därför också föga lämpligt, att man på företagarhåll argumenterar *mot* socialiseringen under hänvisning till fackföreningens stora möjligheter och vällovliga syften för tillvaratagande av arbetarnas intressen. Vi arbetare får nog ändå i våra strävanden taga det säkra för det osäkra; vi får nog söka lösningen för uppnående av våra berättigade krav ifråga om större medbestämmanderätt på socialistisk väg. Men samtidigt måste fackföreningen utgöra ett nödvändigt komplement, ett både—och måste skapas, som garanterar våra kravs förverkligande.

En sak är nog ganska säker: det går inte att få arbetarna att tro, att socialisering är onödig under motivering, att dess syften redan nu kan nås genom fackföreningen, då man i nästa andetag är färdig att frånkänna samma organisation all betydelse. Även i *argumenteringen* mot socialisering krävs rent spel!

Gösta Wikell.

Svar:

Kamrer B Wallgren, Höganäs:

I frågan om »Brännpunkten» såsom förment språkrör för företagsledningen hänvisar jag dels till mitt uttalande vid korrespondentträffen, dels till »Oss emellan sagt»-krönikan i detta nummer.

Anmärkningen mot VD för bristande konsekvens i inställningen till fackföreningsrörelsen har jag dryftat med denne, som givit mig i uppdrag att närmare utveckla de tankar, han vid detta tillfälle samt vid den senaste Höganäsdebatten uttalade.

Insändaren börjar med att erkänna, att han i stort sett gillar vår tidning. Vi vill kvittera artigheten med att säga, att vi finner denne lokalkorre-

spondents förstlingsinlägg synnerligen välskrivet och bestickande i sin argumentering. Ärligheten i motivet tror vi också på. Särskilt glada är vi för att den svaga punkten i argumenteringen blivit understruken, inte bara en utan två gånger. Det idealiska inlägget skulle vi vilja säga.

Insändaren skriver: »Vid socialiseringsdebatten förklarade VD kategoriskt, att för honom existerade *i detta sammanhang* inga organiserade eller oorganiserade arbetare utan endast vid Höganäsbolaget anställda arbetare. Sålunda ett klart underkännande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse *i detta sammanhang.*»

I detta sammanhang var det ja. Detta är just pudelns kärna. Vilket är då detta sammanhang? I »Brännpunkten» nr 3/1944 har de tekniska kommittéernas programförklaring blivit lämnad. Syftet är i korthet »att mobilisera alla anställdas positiva medverkan till arbetsprocessens utveckling och de maskinella hjälpmedlens ytterligare fulländande». De tekniska synpunkterna skulle sålunda vara dominerande i de tekniska kommittéerna, vilket ju också framgår av namnet. Det gällde att ta fram uppfinnarförmågorna, att tekniskt fullkomna produktionsapparaten inför den väntade ökade konkurrensen. De ärenden, som enligt programmet skulle behandlas vid kommittésammanträdena, kretsar kring tekniska frågor: effektstatistik, orderingång, sysselsättningsgrad, maskiners och verktygs utformning, råmaterial, färdigfabrikat, reklamationer, arbetsorganisation.

Vilka är då de, som i första hand bör komma ifråga som medlemmar i dessa kommittéer? Tydligen personer med utpräglad teknisk begåvning, med uppfinnartalang. Vem bedömer bäst, huruvida en person har dessa egenskaper? Insändaren svarar: Fackföreningen. VD svarar: Arbetsledningen. Insändaren och andra intelligenta läsare inser nog nu vilket svar, som är det starkaste.

Om genmälet hade slutat här, så hade det antagligen kommit ett nytt inlägg av ungefär följande innebörd: Jag medger, att arbetsledningen har större möjligheter att bedöma en arbetares tekniska kvalifikationer, men när VD ställde upp de tekniska kommittéerna som en motsvarighet till finansministerns produktionsråd, så är det väl inte *bara* tekniska frågor det gäller. Det är väl också sociala och dylika frågor med i spelet, vilka fackföreningarna är särskilt måna om.

Ja, det är riktigt, att även spörsmål utöver de rent tekniska har kommit att spela en roll inom de tekniska kommittéerna, en roll som antagligen kommer att bli än större i framtiden. Att detta i och för sig är en riktig utveckling, torde väl insändaren vara bland de första att erkänna. Kritiken mot det fria näringslivet har ju satt in en av sina huvudstötar just på den punkten: att företagen överbetonat de tekniska och underbetonat de sociala synpunkterna. Jag hade tillfälle något beröra själva denna sakfråga vid korrespondentträffen, och det blir nog anledning att återkomma. »I detta sammanhang» gäller det ju emellertid en annan fråga: skall oorganiserade arbetare vara portförbjudna i de tekniska kommittéerna?

Det kan väl då vara lämpligt att utgå från några av de tankar, som finansministern utvecklade i den åberopade Höganäsdebatten, därför att dessa förutsättes sammanfalla med insändarens. Finansministern konstaterar med gillande, att »föreställningen, att den ena individen skall ha rättigheter likaväl som den andra, trängt fram på det ena området efter det andra» och vidare »att man inte kommer undan, att denna föreställning om människornas likvärdighet och lika rättigheter också tar sig uttryck, när det gäller frågan om deras dagliga arbete, det sätt på vilket de skola förtjäna sitt bröd». Det skulle ha varit möjligt att enbart med en hänvisning till detta formellt oklanderligt motivera den oorganiserade arbetarens krav på medbestämmanderätt, men en beskyllning för att ha gjort detsamma som en viss potentat, när han citerar bibeln, kunde då ha riskerats.

Nej, det gäller att tränga djupare, ända till grunden. Låt oss då åter anknyta till finansministerns uttalanden. Han konstaterar, att arbetarrörelsen sedan gammalt gått fram på två vägar för att nå ökat »inflytande över sitt eget liv»: via samhällsmakten och via fackföreningsrörelsen. Finansministern, och med honom flera andra talare, underströk emellertid kraftigt, att detta endast är *medel, som tillgripes i mån av behov,* sålunda intet självändamål.

Att dir. Gummeson i princip erkänt fackföreningsrörelsens berättigande i denna bemärkelse, medger tydligen insändaren. När dir. G. anser, att även oorganiserad personal kan ha betydelse som medarbetare, kan väl detta svårligen betecknas såsom »ett klart underkännande och nonchalerande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse». Tänk t.ex. på alla förmän, tjänstemän m.fl., som icke är organiserade! — Insändaren synes vilja klassvälde och ej demokrati.

Dir. G:s inställning till samhällsmakten framgår av följande citat: »Vad som ankommer på samhällsmakten är, att med lagstiftningen som medel och under beaktande av vår nedärvda rättsordning uppdraga den ram, inom vilken näringslivet eller — vilket egentligen är detsamma — samhällsmedlemmarna har rätt och frihet att handla samt *att i enlighet med dessa lagar utöva erforderlig kontroll.*»

På tal om de tekniska kommittéerna säger VD i Höganäsdebatten: »Vi ville inte inskränka oss till att ett, två eller tre av fackföreningarna valda ombud skulle sitta i kommittéerna år efter år, utan *vi ville successivt låta allesammans gå igenom dem,* dvs. verkligen demokratisera upplysningen om Bolaget.

Kan man tänka sig att i sak gå längre, när det gäller de anställdas krav på information, insyn eller vad Ni vill kalla det? Är icke detta höjden av demokrati: att låta *alla* bli delaktiga? Fackföreningen i Höganäs ville till en början bara låta dem bli delaktiga, som betalade fackföreningsavgiften. Hade icke detta varit begränsad demokrati? Hade icke i ett sådant fall fackföreningen upphört att vara ett medel för att i stället vara ett mål — ett självändamål?

Jo, naturligtvis, och detta insåg ju också avdelningen, som består av förståndiga karlar. Och så var denna kontrovers ur världen. Slutet gott, allting gott.

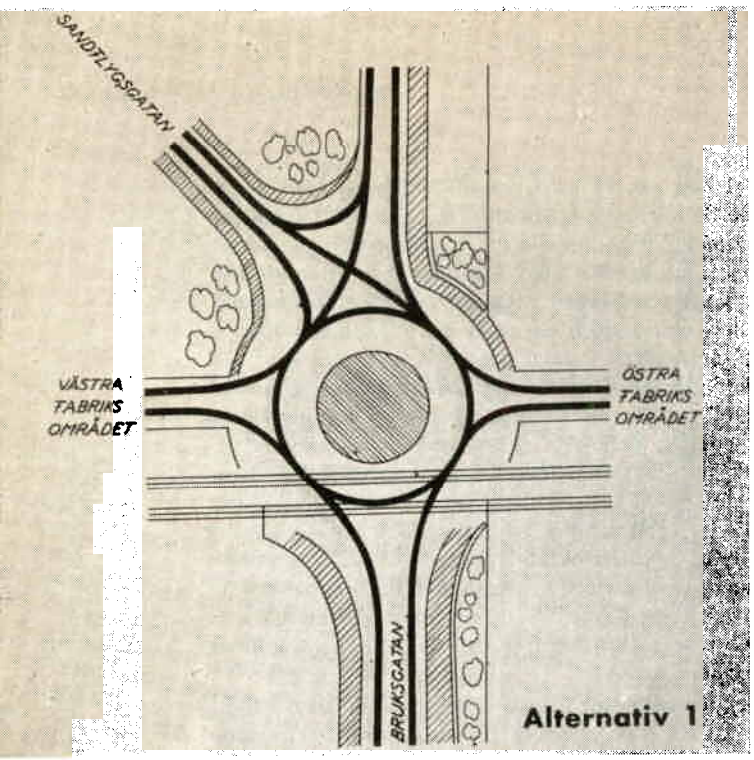

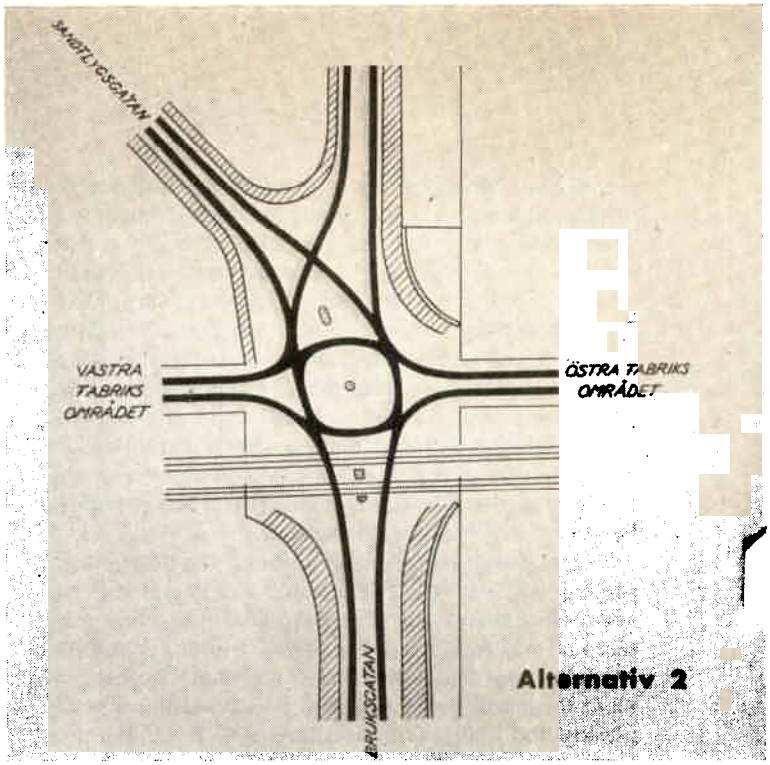

Vägvett

Herr Redaktör!

I förra numret av »Brännpunkten» finnes en artikel om »Vägvett», och den har som första illustration ett foto från Bruksgatans korsning med stora fabriksgatan i Höganäs.

Som gammal stadsplanetekniker har jag inte kunnat motstå frestelsen att fundera ett slag över där omnämnda trafikproblem och tillåter mig nedan komma med två förslag. Dessa äro dock endast att betrakta som skisser, vilka för praktiskt bruk måste överarbetas.

Alternativ 1

Detta förslag ger den mest rationella och trafiksäkra lösningen. Dylika cirkulationsplatser anordnas numera i alla större städer på platser, där trafiken i gatukorsen nått en mera betydande omfattning, och det måste man säga, att den har på denna plats i Höganäs i synnerhet vid matraster o.d.

Exempel på dylika trafikregleringsanordningar har man i Malmö på »Triangeln» och i Stockholm på ett otal ställen såsom t.ex. Karlbergsvägens korsningar med sina tvärgator, Gustaf Adolfs torg, Stureplan, Norrmalmstorg osv.

Utläggandet av mittrefugen kräver viss utflyttning av Bolagets staket och en liten del av den låga muren.

Som man ser uppstår det bara en enda korsning, nämligen mellan den nordgående trafiken i Bruksgatan och den sydgående i Sandflygsgatan. Om sistnämnda gata enkelriktades åt norr, skulle även denna korsning bortfalla.

Alternativ 2

Detta förslag är enklare och mindre effektivt men kan i gengäld omgående genomföras som ett provisorium, utan att man behöver röra vid staket och murar. Allt som erfordras är de markerade refugerna, vilka kunna göras av trä och utläggas lösa på gatan, samt tillhörande lagstadgade trafikskyltar.

M Smedberg.

I avlöningsfrågan

— Det är rent på tok, att man skall få avlöningen så sent som två veckor efter att man har tjänt den. Om jag hade fått pengarna tidigare, hade det varit lättare att betala skatten.

— Nej, det hade det inte, för Du hade inte haft mer pengar då.

— Det hade jag väl haft.

— Nej! Då hade Du fått alla de andra avlöningarna också en vecka tidigare, och då hade Du varit lika rik, som Du nu är. Hade Du fått två veckors avlöning på en gång vid skattetillfällen för att klara skatten, då hade det varit något vunnet med det. Men då hade Du också blivit utan pengar gången efteråt.

— Men bolaget tar ränta på våra avlöningar.

— Går *Du* till banken med avlöningen var gång för att få ränta på den?

Sådana resonemang får man ofta höra.

Alb.

Sabotage

Då man talar om sabotage, tänker man ofta: Det har som väl är inte förekommit vid Höganäsbolaget. Jo, så har skett. Tag bara ett sådant yttrande som t.ex. detta: »Det är väl inget att fråga efter, bolaget har råd att betala». Detta är sabotage i miniatyr, men likväl sabotage. Men många tänka inte därpå.

Alb.

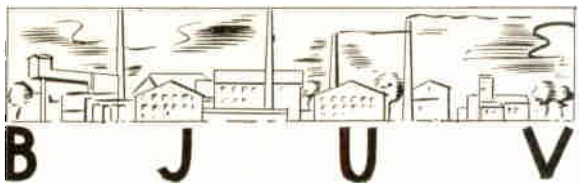

På allmän begäran

Bjuvs fabriker ha under de senare åren undergått en påtaglig förändring, särskilt beträffande interiören. Arbetslokalerna ha snyggats upp, och en outtröttlig kamp föres ständigt emot orenlighet och oordning. Vi se detta med tillfredsställelse, och jag tror, att vi alla försöker så gott vi kan att hålla rent och snyggt omkring oss. En del tekniska förbättringar ha också införts och, för all del, även bekvämligheter. Allt detta är mycket berömvärt, men jag skulle kanske inte fatta min uppgift rätt, om jag inte i denna spalt framförde vissa av de önskemål och något av det missnöje, som är ofrånkomligt på en arbetsplats som denna.

*

Jag skall då börja med dricksvattnet i fabrikerna. Vattenledning är inlagd, men vattnet är ljumt och så gott som odrickbart och dessutom otillräckligt. Därför finns, liksom förut, vattenbehållare uppsatta med en oftast smutsig och oaptitlig mugg, som alla skall dricka ur. Detta måste väl anses så pass ohygieniskt, att det på intet sätt motsvarar tidens krav. Nu är visserligen vattenfrågan i Bjuv ett problem, men jag tror inte, att alla möjligheter att ordna dricksvatten i fabrikerna på ett tillfredsställande sätt äro uttömda.

*

Ventilationen i slageriet i Tunnelugnen är ett annat problem, som måste lösas. Den nya fabriken tycks vara konstruerad utan tanke på tillförsel av frisk luft i arbetslokalerna, som faktiskt verka som veritabla drivhus på sommaren. Det är i sanning olidligt för de arbetare, som dag ut och dag in måste vistas i denna kvävande atmosfär. Det vore önskvärt, om herrar fabriksbyggnadskonstruktörer inte glömde bort en så pass viktig detalj.

*

En annan sak, som diskuterats mycket här i Bjuv, är införande av en sammanhängande arbetsdag, avbruten endast av en kort matpaus. Varför skall vi egentligen plocka sönder vår arbetsdag i tre bitar och därmed förstöra en längre sammanhängande fritid? Den nuvarande ordningen är säkert en kvarleva från forna tider med en 10—12 timmars arbetsdag. Det blir absolut inte någon åsyftad vila och vederkvickelse att färdas en längre eller kortare väg hem till middag kanske i regn, snö eller blåst och komma tillbaka genomsur och olustig. Eller hur motbjudande är det inte att en varm sommardag efter middagen återgå i arbete i varma, kvava fabriker. De tekniska förutsättningarna för en sådan reform finnas säkert numera överallt. Flera arbeten ha ju pågått på detta sätt i många år, och jag har aldrig hört, att det gnisslat på något sätt, eller att matpausen missbrukats av arbetarna. Man har ju vid många företag lagt in en 5-minuters vilopaus varje timme, och det påstås, att detta har en gynnsam verkan på arbetet. Den av mig föreslagna matpausen skulle naturligtvis inräknas i arbetstiden, som kunde förläggas t.ex. mellan 6 och 14. Jag föreslår, att vi på allvar tar upp denna fråga till diskussion, och vi kunde ju eventuellt prova några månader. Skulle det visa sig till någon större nackdel för endera parten, finge vi väl återgå till den gamla ordningen, men jag tror inte, att så bleve fallet.

Evald Johansson.

Svar:

Överingenjör E Olsson, Höganäs:

Som bekant befinner sig frågan om ett kommunalt vattenverk i Bjuv under utredning. Den slutgiltiga lösningen på *dricksvattenfrågan* hänger samman med denna utredning. Nu är det väl troligt, att det kan dröja länge än, innan det kommunala vattenverket blir utfört, på grund av svårigheterna att få material. Under tiden äro vi fullt medvetna om behovet av en provisorisk lösning, och vi äro gärna villiga att bidraga med en sådan, under förutsättning att kostnaderna icke bli uppenbart orimliga. Vi ha därför omedelbart satt igång en undersökning om möjligheterna att snabbt få gott dricksvatten genom någon brunn.

Ventilationen i den nya tunnelugnsbyggnaden är ingalunda bortglömd utan under utredning. Fabriken är ju inte heller färdig än, och man har inte flyttat in. Vi tro säkert, att ventilationen skall bli bra, när fabriken väl blir färdig.

Frågan om en ändring av *arbetstiden* togs upp av direktör Gummeson för ett par år sedan i samband med badhusbyggandet. Det diskuterades mycket vid samtliga verk härom, men diskussionen ledde ej till något resultat. Meningarna voro mycket delade vid de olika verken, och det gör, att man kanske ställer sig litet frågande till hela förslaget, ty man måste ju ändå komma fram till enhetliga linjer. Diskussionen gällde den gången även, huruvida man skulle ha olika arbetstider på sommar och vinter.

Jag för min del anser, att denna fråga bör tas upp i hela sin vidd vid nästa avtalsuppgörelse.

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

I anslutning till övering. Olssons uttalande i dricksvattenfrågan vill jag meddela, att vi anmodat Allmänna Ingenjörsbyrån i Malmö att omgående komma till Bjuv och se på förhållandena. Måhända kan man genom ett nät av brunnar få fram så mycket ytligt liggande grundvatten, att det kan löna sig att samla vattnet och pumpa in det i fabrikerna. Vi ha begärt en snabb utredning och hoppas, att vattenbehovet skall kunna täckas med rimliga anordningar i avvaktan på det av övering. O. omnämnda vattenverket.

Bostadsproblemen

Byggnadssäsongen börjar nu lida mot sitt slut, men de arbetare, som hyste en svag tanke på att under sommarens lopp kanske få lägga grunden till ett eget hus, har nu fått skrinlägga sina planer. Dagligen hör man frågan: Ämnar Höganäsbolaget göra något för att hjälpa oss, blir det något resultat av det förslag, som tillställdes bolaget, eller när kommer det möte till stånd, som ingenjör Smedberg lovade skulle komma, och som skulle annonseras med pukor och trumpeter, eller skall kommunen köpa tomtmark, som ställes till vårt förfogande? Men vi vet ingenting. Det enda vi vet är, att bolaget tillsänt kommunalfullmäktige en skrivelse, vari det anmodar kommunen att köpa tomtmark inom de centrala delarna av Skromberga och sedan sälja dessa billigt till arbetarna eller rent av skänka bort dem.

Vidare vet vi, att kommunalfullmäktige tillsatt en kommitté, som skall utreda frågan och sedan sätta sig i förbindelse med Höganäsbolaget. Men vi vet, hur dessa kommittéer arbetar. Här skall göras undersökningar och här skall underhandlas i långa tider, innan något resultat kan nås. Därför har också arbetarna skrinlagt sina planer på att få bygga i år.

Edvin Olsson.

Svar:

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

»Byggnadssäsongen börjar nu lida mot sitt slut...» Det är en förbluffande förlegad åsikt i våra dagar. Har inte herr Olsson läst Samverkande byggnadsfackförbundens propagandaskrift »Bygg året runt» eller sett deras affisch med lodet och mursleven? Höganäsbolaget får då i varje fall allt som oftast besked att »byggnadstillstånd kan beviljas först i höst», när skörden och betorna äro inne, och så är det för de flesta andra. För en som bedrivit byggenskap året runt norr om polcirkeln är talet om »byggnadssäsong» här nere i Skåne ofattbart. Det är klart, att de mörknande kvällarna minska möjligheterna till arbete på det egna hemmet efter den ordinarie arbetstidens slut, men varje möjlighet bör ju i alla fall tillvaratas.

Så var det mötet med de byggnadsintresserade. Jag tänkte redan i förra numret omnämna vårt förslag till Ekeby kommun om byggnadsbidrag i form av billig tomtmark eller på annat sätt men ville låta fullmäktige först pröva frågan, innan den gavs större offentlighet. Skall det vara någon idé att trumma ihop intresserade parter till ett möte, som skall ge positivt resultat, måste man ju ha det laddat. Väntan på besked från kommunen är en av anledningarna till dröjsmålet med mötet. En annan är, att bolaget materialvägen ville försöka reducera byggnadskostnaderna. Och vi tro oss ha funnit en lösning i *vibroblock*, tillverkade av bolaget. Vad man skall ha dessa block till framgår kanske bäst genom att citera Byggnadslånebyråns tekniska chef, civilingenjör E Strokirk, vilken i en artikel i tidningen »Byggmästaren» yttrar:

»Allt mer och mer vinner betonghålstenen terräng som grundmursmaterial, och förutsatt att dessa stenar äro riktigt konstruerade och ha tillfredsställande hållfasthet, ge de tillräcklig värmeisolering åt källaren i hela landet, utom i de tre översta länen, där man dessutom måste tillgripa en extra isolering på källarväggen.

De krav, som bl.a. Byggnadslånebyrån av bränsleekonomiska och hygieniska skäl ställt på källarisoleringarna, ha i regel vunnit förståelse i landet med *undantag för Skåne*, där man nämligen i regel hittills icke använt sig av *dessa betonghålstenar*, utan fortfarande gjuter grunderna. Givetvis måste detta ställa sig dyrare, framför allt då man bör kräva att en tunn betongvägg även i Skåne ges någon grad av värmeisolering.»

Grunden blir många hundra kronor billigare (och dessutom bättre ur isoleringssynpunkt) genom att muras med dessa block, och sedan kanske man kan ta bolagets slaggplattor från fabriken i Nyvång för vissa mellanväggar. Nu är det så, att vibroblock är en patentprodukt, och AB Skånska Cementgjuteriet i Malmö har licensen för hela Skåne. Vi ha under sommaren hållit på och förhandlat om rättighet för bolaget att trots licensen få tillverka vibroblock för eget och våra anställdas behov samt låtit tillverka provblock i en maskin i Stockholm. På grund av verkstadskonflikten kunde vi under inga omständigheter tänka oss få hit en maskin förrän till höstkanten. Samtliga detaljer om maskinleverans, licensavgift, priser osv. borde helst vara fullt klara, innan vi träffas.

När detta läses, kanske vi ha kunnat avhålla det efterfrågade mötet och därvid redogjort för bolagets subvention, vibroblock, slaggplattor, vatten- och avloppsprojekt och framför allt om hur kommunens insats gestaltar sig. Herr Olsson och hans meningsfränder torde ha så stort inflytande i de kommunala instanserna, att beskeden från det hållet inte skulle behöva låta vänta på sig alltför länge. Apropå det: Varför har Ekeby ingen fastställd byggnadsplan? Skall det bli någon ordnad bebyggelse, borde det ligga i allas Edert intresse att så snarast blir fallet.

Och ett apropå till. Ha alla de, som *allvarligt* fundera på att bygga, skaffat ritningar (kunna med fördel tagas ur trähuskatalogerna), gjort kostnadsberäkning i enlighet med Byggnadslånebyråns formulär, begärt förhandsgranskning osv., eller skall frågan ytterligare förhalas genom att dylika förberedande spörsmål inte redan avklarats? De kosta ingenting och förplikta till ingenting men äro särdeles nödvändiga den dag spaden skall i jorden. Det där med Byggnadslånebyrån gäller dem, som tänka finansiera bygget med statligt tertiärlån.

Förresten hörde jag i dag av en byggmästare Nilsson från Klippan, att han sålt fyra monteringsfärdiga trähus av Wärmlandshus fabrikat till fyra arbetare i Skromberga. De hade visst fått sina lån ordnade genom Skånska Brand. Och både Skandiahus och Svenska Trähus vill bygga demonstrationsvillor.

Fundera på det monteringsfärdiga huset ett slag till! På grund murad av vibroblock. Slår man ihop sig några stycken och anlitar högst tre byggnadsarbetare (två snickare och en murare t.ex.), kan man t.o.m. bygga utan byggnadstillstånd.

Hur tidsstudiearbetet bedrives vid Höganäsbolagets fabriker i Skromberga

Under många år har bedrivits ett mycket omfattande propagandaarbete för att framhålla nyttan av tidsstudier vid alla slags industrier och på senare tid även inom jordbruket. Själv har jag tidigare inte varit direkt motståndare till dessa tidsstudier, mest beroende på att jag trott, att vi därmed skulle kunna få fram ett mera effektivt arbetssätt och på många arbetsområden kanske lindra arbetet för den hårt ansträngde kroppsarbetaren. Likaledes har jag trott, att där arbetet utfördes på s.k. daglön, studiearbetet här lättare skulle kunna få fram en mera rättvis reglering vid nysatta ackordspriser. På sådana arbetsområden, som tidigare varit ackordsatta, men där ackorden av en eller annan anledning behövt omregleras, har jag förut trott, att tidsstudier skulle vara effektiva. Jag har emellertid nu färska exempel på att min uppfattning icke varit riktig.

Det arbetslag, som jag själv arbetar med i, utför sortering av klinkerplattor i Skromberga fabriker. Laget består av 13 man och är uppdelat så, att 2 man lastar på vagnar — dessa mannar kallas ugnstömmare — 2 man kör ut stensorterna till de olika sorteringsplatserna och de återstående 9 mannarna utför sorteringsarbetet. Som säkert envar förstår, kan det inte bli trivsamt på ett arbetsställe, där så många skall vara beroende av varandra. Därför begärdes också i fjol, att delning skulle verkställas, men av någon anledning blev inte detta av.

Men när sedan de nya, förhöjda ackordspriserna skulle göra sig gällande, visade det sig, att laget inte kunde komma upp till den stipulerade ackordriktpunkten, varför en ny begäran tillställdes bolaget, att delning måste ske. Detta lovades nu vid ett sammanträffande, som vår underhandlare hade med ingenjör Enhus — detta var den 7 juni — och där lovades, att det skulle vara klart med det nya ackordet om en månad. När en månad gått, kom 3 st tidsstudiemän till oss för att verkställa tidsstudiearbetet. Detta undanstökades på 2 dagar, varför vi trodde, att det nu inte skulle dröja länge, förrän allt var ordnat. Men tiden gick, och ingenting hördes av. Varje gång vi träffade vår underhandlare, var det samma fråga han fick: »Är det inte ordnat snart med sammanräkningen, så att vi kan få ett skäligt ackord?» Att han får ha stort tålamod, kan man förstå, för det är åtskilliga gånger han fått springa till kontoret för denna sak.

Den 7 augusti, alltså 1 månad efter den tid ackordet skulle vara ordnat, kom bud ut till arbetsplatsen, att nu fick någon följa med in, för nu var troligtvis ackordet klart. Men döm om vår häpnad, när det förklarades, att inget ackordspris kunde sättas på basis av dessa tidsstudier, utan vi skulle få betalt efter det gamla systemet med vissa procent avdragna, som ugnstömmarna skulle erhålla. Detta var för att slå sönder beloppet eller priserna på de olika stensorterna, så att de kunde få någonting att gå efter vid prissättningen av ackordet.

Nu undrar vi och säkert många med oss, om inte tidsstudieingenjör Enhus och bolagsledningen har så stort förtroende för sina studiemän och arbetare, att ett ackord kan sättas den gången hela det gamla systemet med priser skulle slopas och nya priser sättas på varje sort, så att varje sort skall betala sig själv, eller det skall behöva räknas flera år tillbaka bara för att få en sådan sak ordnad. Nu kommer där också sådana motiveringar, som att vi har kunnat tjäna ackordsförtjänster innan, varför inte nu? Men här är så mycket, som kan spela in, som blir för långt att gå in på här. Men jag kan lämna den upplysningen, att vid den sort, som jag vanligen sorterar, har i runt tal 400 sten sorterats per timme, och det instämmer också alla gamla stensorterare i, som själva sorterat dessa sten och själva lämnat upplysningarna om antalet sten, som är lika med det ovannämnda. Och när så tidsstudierna visar, att 396 och 397 sten per timma sorteras och detta påvisas för ingenjör Enhus och denne då svarar: »Det kan vi inte veta, det har vi inga fakta för», då kan vi med fog fråga: »Tror Ni inte själva på Edra tidsstudiemän, den gången vi arbetare själva försöka så långt möjligt är tro både Edra tidsstudiemän och Eder själv?»

Vidare framlades sådana argument, som att vårt arbete är fruntimmersarbete, som vem som helst kan sköta utan att bli trött! Jag skall villigt erkänna, att sorteringsarbetet inte är direkt kroppsarbete, men när de 8 timmarna gått, är man i alla fall trött, om inte kroppsligt så i varje fall själsligt. Och på tal om fruntimmersarbete och annat ledigt arbete, så har väl ingenjörer och kontorspersonal inget direkt kroppsarbete, men de kan säkerligen också bli trötta, detta visar ju den långa semestern de har.

Edvin Olsson.

Svar:

Ingenjör Hans G Enhus, Höganäs:

Jag har tagit del av herr Edvin Olssons inlägg om hur arbetsstudiearbetet — det heter arbetsstudier ej tidsstudier — bedrives i Skromberga. Den i insändaren omtalade studien har nu diskuterats på platsen, och de där berörda torde känna till rätta förhållandet, varför jag strängt taget ej skulle behöva bemöta herr Olsson. Då utrymmet är starkt begränsat, skall jag emellertid lämna ett mycket summariskt svar.

Redan för länge sedan ville Arbetsbyrån införa individuella ackord, men arbetarna motsatte sig det. Någon gång under fjolåret gjordes via förhandlaren en framställning om uppdelning av det gamla gruppackordet. Arbetsbyrån satte omedelbart igång med studier för att så fort som möjligt kunna få fram separata ackordspriser. — Studiearbetet för dessa arbeten måste utsträckas över 3—4 mån., då gruppackordet omfattar så många olika sorter.

Den arbetsstudieman, som höll på med arbetet, tyckte det var mycket olustigt, enär de flesta arbe-

tarna tycktes vara emot en uppdelning av det gamla gruppackordet. Och mycket riktigt, efter någon tid kom ett meddelande, att arbetarna *ej* önskade något nytt ackord utan ville bibehålla det gamla.

Studiearbetet avbröts.

Så gick åter några månader, och så kom en ny begäran om uppdelning av ackordet. Enigheten mellan de i gruppackordet deltagande arbetarna tycks inte ha varit så särdeles stor. Vid detta tillfälle var Arbetsbyrån hårt belastad, varför det dröjde en tid, innan vi kunde sätta igång studiearbetet igen. Vi hade mycket riktigt 3 män ute 2 dagar, men efter dessa 2 dagar avbröts studierna. Orsaken var, att vid dessa studier de mest variabla värden erhöllos på samma stensort. Sålunda tog det för själva sorteringsmomentet 117,4 min/1000 st för en arbetare, medan en annan använde 130,4 för samma sort och en tredje 164,8.

Räknade vi sedan ut förtjänsten enl. det gamla gruppackordet för dessa dagar, visade det sig, att den låg betydligt under den, som uppnåddes, när studier ej voro igång. Under den tid, som förhandlingar och studier pågått, har genomsnittsförtjänsten stadigt sjunkit. Och arbetarna kan inte finna något skäl. Detta förhållande har av Arbetsbyrån påvisats vid ett flertal tillfällen.

Skall Arbetsbyrån *snabbt* kunna lösa sådana uppgifter som omarbetning av gamla ackord, måste arbetarna positivt medverka och inte försöka bromsa genom att vid studietillfällena göra arbetet så omständligt, att tiderna bli onormalt långa. Arbetsbyrån är så hårt belastad med arbeten, att den inte kan hålla på hur länge som helst med ett enda ackord.

Vid några förhandlingar om detta ackord talades det från arbetarrepresentanterna om, hur tungt och ansträngande klinkersorteringsarbetet var, varvid vi helt stillsamt påpekade, att detta arbete i regel utfördes av kvinnlig arbetskraft vid andra företag. Arbete, om man skall tala om verkligt arbete, måste alltid fordra viss ansträngning, och denna kan vara större eller mindre beroende på arbetets art. Inte ens i en framtida socialiserad idealstat torde det kunna bli en vilokur. Men av alla de olika arbeten, som förekommer inom Höganäsbolaget, torde klinkersorteringsarbetet kunna räknas till de mindre ansträngande.

Höganäsbolagets cykelställ

I förra numret av »Brännpunkten» hade i samband med artikeln »Vägvett» kommit några råd om hur cykeln skall skötas. Ingen kritik skall utövas mot dessa punkter, därför att om dessa råd följas, blir säkert cykelns livslängd avsevärt större.

Det är i stället Höganäsbolaget, som bör få litet kritik för en del av sina cykelställ vid fabrikerna i Skromberga. Vad jag här skall gå in på, är vad som nämnes i punkt 3. Där står: »Ställ cykeln i skuggan.» På detta vill jag säga, att för en stor del av arbetarna är detta omöjligt, därför att på några av cykelställen är inga som helst skydd påmonterade. Och som en följd av detta har många arbetare fått gå till fots hem från sitt arbete, beroende på att lapparna på innerslangen lossnat eller att däck och slang exploderat.

Man kan ju tänka sig, vad dessa arbetare tänka eller säga, när de finner, att cykeln står på »fälgen» — detta lämpar sig såkert inte för tryck.

Men man kan ingenting göra, för cykeln skall stå i anvisat ställ. Påträffas cyklar på annat ställe, blir det anmärkning, och enligt rykte tages cykeln i förvar.

Om värmen är svår vid cyklarna, är inte regnet bättre. Vid minsta regnskur blir cykeln våt, och då först och främst sadeln. Och som nog envar förstår, är det inte med nöje man sätter sig upp på en cykel, vars sadel är alldeles genomvåt, helst om man bara har ett par tunna byxor på.

Riktiga cykelställ har funnits i många år, men de har stått så illa till, att många av arbetarna har fått gå åtskilliga hundra meter för att komma till arbetsstället. Och nu i samband med ny- och ombyggnadsarbeten har väg anlagts, så man kan cykla längs med hela fabriksområdet. Under en kort tid har därför också denna väg kommit till användning och de, som då inte haft cykelställ, har helt naturligt ställt cykeln mot fabriksväggen. Därför kom nya ställ hit, och när dessa uppsattes, lovades, att skydd skulle anbringas, så att cykeln kunde stå skyddad för sol och regn. Nu undras bara när?

Edvin Olsson.

Svar:

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

Frågan är lika aktuell överallt. Handen på hjärtat: Har insändaren sett ett enda hållbart och praktiskt cykelställ, som samtidigt skyddar för både sol och regn? Det finns många fabrikat i marknaden, men vi tycker inte, att något av dem ordentligt uppfyller alla krav. De gamla höga ställen vid brandstationen — f.d. verkstaden — skyddar då varken mot sol eller slagregn.

Därför har det uppdragits åt Fastighetsförvaltningen att försöka konstruera ett lågt och rymligt ställ — lågt så att sneda solstrålar eller slagregn inte i nämnvärd grad kan nå cykeln, och rymligt, så att man kan stå utanför stället och skjuta in cykeln på en skena, utan att styrstängerna hakar i varandra. Hoppas vi får några snilleblixtar. Och när första provstället sedan kommer ut, emotser vi tacksamt en *positiv* kritik, dvs. förslag till ytterligare förbättringar.

En indragen förmån — kan vi få den tillbaka?

Svar till kamrer Carlén.

När jag i förra numret frågade, om det inte vore möjligt att på nytt få köpa skrotplattor och skrällerör, var det inte med tanke på att tjäna in några större penningsummor på dessa rör och plattor, utan det var uteslutande för att vi inte har råd att köpa så mycket rör och plattor av de dyrare sorterna, som fordras för att göra erforderliga reparationer.

Låt oss nu bara ta ett exempel! De golvplattor och glasyrsorter, som tillverkas i Skromberga, äro knappast åtkomliga efter vad vi kan tjäna. Skall vi bara ha ett par m² plattor och litet glasyr till att sätta kring en köksspis eller en vask, räcker ju knappast en veckoavlöning.

Här är många arbetare, som arbetat i hela sitt liv

vid Skrombergaverken, men ändå inte kunnat realisera sin önskan att få lösgjort så mycket kapital, att de tillfullo kan få utnyttja de produkter, de i så många år med sitt arbete hjälpt till att tillverka. Det vore väl inte för mycket begärt av oss arbetare, om vi vill köpa en sämre vara till ett billigare pris, om vi kan hjälpa oss med denna, enär vi som tidigare nämnts inte har råd att köpa den bättre och dyrare sorten. När man ser, hur arbetare, som tidigare arbetat vid Skromberga, eller andra arbetare och lantbrukare har råd att köpa dessa finare stensorter, blir man avogt stämd mot de förhållanden vi arbetar under.

Kamrer Carlén berör också egnahemsbyggena vid bolagets olika verk. Kamrer Carlén anser visst, att om två personer bygger var sitt hus, och den ene av dessa arbetar vid bolaget och den andre har någon annan sysselsättning, så skulle den senare bli förargad för att han inte fick lov att köpa av dessa billiga sorter. Jag kan inte inse, att han har orsak att bli det, därför om jag arbetar på en plats och har en förmån i form av produkter, så har han ingen orsak till detta.

Men vi skall gärna taga emot bättre sten och rörsorter, om vi bara får så hög rabatt, att vi kan betala dem. Höganäsbolaget har ju också gått mycket in för reklam, bl.a. genom sina Höganäs-mössor, och det vore väl ingen dålig reklam för bolaget, om alla arbetarna vid de olika verken på någon plats i sina hem kunde ståta med fina golv, lagda av Höganäsplattor eller en sockel av glasyr kring sin köksspis.

Edvin Olsson.

Funderingar kring semestern

För oss arbetare vid Höganäsbolaget är nu semestern slut, och nu har vi ett helt år framför oss, innan nästa semester börjar. Dessa 14 dagar går ohyggligt fort, man hinner inte med någonting. De flesta har ju inte så bra ställt, att de kan ta till någon badstrand och svalka sig, när värmen är för svår. Men en hel del av arbetarna har ju sina hus, och här är alltid något att göra. Den som själv har ett halvgammalt hus vet, hur mycket som finns att göra vid dessa.

Vädret i år blev visserligen inte så strålande, som det såg ut att bli. Det var endast de 5 första dagarna, som liknade riktigt semesterväder, sedan började fruntimmersveckan, och som vanligt regnade det sedan hela den veckan.

Man undrar också, när semestern skulle vara för att bli vacker. I fjol hade vi semester under midsommar, och då regnade det, och hade vi haft semester under midsommaren i år, hade det regnat. Det ser ut, som om vädrets makter gaddade ihop sig för att göra livet och semestern sur för oss arbetare.

Man sitter och funderar på om man inte kunde lura dessa vädrets makter med att låta arbetarna få en hel månads semester. Men vid närmare eftertanke förstår man, att det blir svårt. Om än man kunde lura vädret, så bleve det nog bra mycket svårare att lura arbetsgivaren. Alltså var det bara en dröm, men en dröm, som vi arbetare hoppas skall bli förverkligad i en inte alltför avlägsen framtid.

Ett par dagar innan semestern började anslogs på anslagstavlan, att Höganäsbolaget ville ge de arbetare, som önskade resa och bese de andra av bolagets verk, en viss del av resekostnaderna. Det är ju en tanke i rätt riktning, men den utnyttjades nog inte av många arbetare, för tiden till semestern var alltför kort för att man skulle hinna ordna med några resor. Men till ett annat år, om samma förslag då finns och kanske en smula förbättrat, kan det för många bli intressant att se en del av de fabriker och verk bolaget äger. *Edvin Olsson.*

LOMMA

Reklamfrågan II

Ett genmäle till dir. Börjeson.

Vi ha i förra numret av »Brännpunkten» påpekat, att reklamen för Lommaskivorna helt upphört i och med sammanslagningen med Västerviks-fabriken. Till svar på denna fråga säger dir. Börjeson, att anslaget inte räcker till reklam för Lommaskivorna. Om detta är med verkligheten överensstämmande, är det högst beklagligt. Spara på reklamen är väl, enligt vår mening, knappast det riktiga, då man inom alla industrier och näringsgrenar just nu slår på stora trumman för sina produkter. Nu om någonsin borde väl reklamapparaten sättas igång. Dir. B. säger vidare, att V-viks Alumoskivor äro de enda, som kan konkurrera med utländska fabrikat. I så fall lär Lommafabrikens framtid som slipmaterialfabrik vara slut. Det har också, trots alla försäkringar från ledningens sida, varit Lomma-arbetarnas uppfattning, att fabrikationen skulle upphöra och portarna slås igen. B. nämner också att tomt- och byggnadsförhållandena omöjliggjort upptagande av fabrikation av Alumoskivor. Då be vi få påpeka, att det finns ett område öster och norr om fabriken, som kan utnyttjas. Dessutom är fabrikens utrymme och område inte tillvaratagna.

Det bör kanske nämnas, att arbetarna här äro synnerligen intresserade av fabrikens framtid och framgångar. För närvarande lyser framgången med sin frånvaro, och vi gå istället tillbaka för varje dag. Arbetsstyrkan har decimerats med 1/3 under loppet av ett år. Detta beror på orsaker, om vilka endast högsta ledningen kan ge besked.

Det påstås, att en lerkärlstillverkning skall sättas igång här nere. Det är alltså att gå tillbaka till begynnelsen. Lerkärl har förut en gång tillverkats här, och fabriken fick vedernamnet »Pottan». Nu ska vi återgå till det gamla. Kallas detta utveckling?

Hur skulle det vara med ett gemensamt sammanträffande mellan ledning och arbetare och då dryfta spörsmålen? Dir. Gummeson borde kanske tillfrågas.

Ph E.

Svar:

Dir. B Börjeson, Västervik:

Insändaren har utan tvivel rätt, då han antyder, att ett fortsättande av denna diskussion i »Bränn-

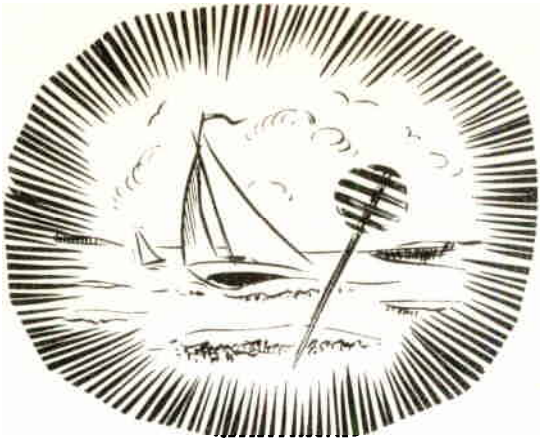

IDROTTSLIGA SAMARBETET SVERIGE-DANMARK ÅTERUPPTAGET

Med höganäspojkar på Danmarksbesök. Fotbollsmatch i Frederiksværk och landskampsbesök i "Kongens By". Danskar på gensyn.

Ett fotbollslag från Höganäs fick äran att vara en av de första idrottstrupper, som efter Danmarks befrielse återupptog kontakten med bröderna och arvfienderna på andra sidan Öresund. Genom en vänlig inbjudan från Det Danske Staalvalseværk i Frederiksværk, en av Höganäsbolagets största kunder i Danmark, gjorde nämligen ett höganäslag den 30 juni den för många så efterlängtade sjöresan över till Helsingör. Först spelades en match i Frederiksværk, där höganäspojkarna voro ofina nog att besegra sina värdar med inte mindre än 8—0, och sedan fingo svenskarna fara till Köpenhamn och bevista landskampen i fotboll Danmark—Sverige, den första efter Danmarks befrielse. — Reseledaren, herr Ragnar Engberg, tjänsteman på elektriska avdelningen i Höganäs, skildrar här för »Brännpunktens» läsare den händelserika färden och danskarnas återbesök i Höganäs.

I första hälften av juni månad kom genom Det Danske Staalvalseværk i Frederiksværk en förfrågan till Höganäsbolaget, huruvida ett fotbollslag från Höganäs skulle vilja som danskarnas gäster göra ett besök »derover». En fotbollsmatch skulle spelas i Frederiksværk lördagen den 30 juni, och dagen efter ställdes i utsikt ett besök vid landskampen Danmark—Sverige i Köpenhamn.

Frågan gick vidare till fotbollsklubbarna i Höganäs, Höganäs Bollklubb och IF Kamraterna, och givetvis accepterades det förnämliga erbjudandet med största glädje. Man satte genast igång med utverkande av tillstånd från Svenska Fotbollsförbundet och ordnandet av passformaliteter, varom mera längre fram. Beträffande fotbollslagets sammansättning enades man om en Höganäskombination med största möjliga bolagsrepresentation, och 15 spelare inklusive ledare utvaldes.

Frederiksværk — "Nordsjellands Perle".

Mången frågar sig kanske, var Frederiksværk är beläget, varför en liten orientering kan vara på sin plats.

Ett par mil nordväst om Hillerød i norra Själland ligger den lilla danska staden med ca 3.000 invånare, som fått namnet »Nordsjellands Perle», och som räknar sin tillkomst från mitten av 1700-talet. Att genomvandra Frederiksværk och stadens närmaste omgivning är som att företaga en tur genom hela Danmark, har man sagt. Och det är riktigt! Här finns skogar och backar, strand, sjö, mossar, ängar och hedar och t.o.m. ett stycke flygsand litet norr om staden. Om sommaren, när den gröna skogen välver sig över kanalens sakta glidande vatten, är Frederiksværk ett paradis, men också under vintern, då snön lagt sitt täcke över backar och skogsmarker är där »dejeligt».

Svårt att få pass.

Att ordna ut- resp. inresetillstånd var ingen lätt uppgift. Vid första försöket att genom danska konsulatet i Malmö utverka inresevisum erhölls beskedet, att det skulle dröja minst 1½—2 månader, innan inresetillstånd kunde beviljas. Av polisintendent Friberg i Hälsingborg erhölls emellertid löfte, att utresetillstånd skulle beviljas kollektivt, om färdledaren innehade personligt pass. Detta saknades

---

LOMMA, *forts. fr. föreg. sida.*

punkten» icke vore praktiskt, i varje fall då det gäller alla dessa *detaljfrågor*. Det skulle helt enkelt dra alltför mycket ut på tiden. I själva *huvudfrågan* vilja vi emellertid här uttala, att det icke har förelegat och icke föreligger några planer på att lägga ned Lomma-fabriken. Insändaren efterlyser ett sammanträde mellan bolagsledningen och arbetarna. Ett sådant avhölls emellertid på arbetarnas begäran redan den 25 maj d.å., varvid bolagets verkställande direktör, disponent Nilsson, till fackföreningsledningen i Lomma lämnade upplysningar om planerna för den framtida fabrikationen därstädes — koncentration dit av tillverkningen av mixade skivor, upptagandet av vissa nya skivkvaliteter samt dessutom tillverkning av annan art, allt åtgärder med syfte att bereda sysselsättning för arbetarstammen. Meningen var givetvis, att dessa upplysningar av fackföreningsledarna skulle delgivas kamraterna, men om så icke skett, skola vi gärna ordna ett nytt sammanträde mellan ledningen och samtliga arbetare under höstens lopp, förslagsvis september eller oktober. Vid ett sådant sammanträde har dir. Gummeson förklarat sig gärna vilja närvara.

Höganäs-laget vid avresan. Stående från vänster: Ernst Larsson. ordf. i IF Kamraterna och lagledare (rörfabriken), Gösta Holm (elektriska avd.), Olle Persson (kärlfabriken), Gösta Engström (lantbruket), Sune Karlsson (elektriska avd.), Hans Svensson (tegelfabrik VIII), Jan Gunnarsson (rörfabriken), Ragnar Engberg, reseledare (elektriska avd.). Sittande från vänster: Åke Hedberg (järnverket), John Jönsson, Stig Karlsson (tegelfabrik V), Gösta Köhler, lagledare, Clas Larsson, Folke Bengtsson (kärlfabriken), Eugen Landgren (mekaniska verkstaden). Således äro 12 av deltagarna anställda vid Höganäsbolaget.

emellertid, men på en vecka ordnades denna detalj genom välvilligt tillmötesgående av vederbörande myndigheter. Det kollektiva passet blev emellertid färdigt först kl. 12.00 avresedagen.

Kl 14.18 avreste så de 15 höganäspojkarna med tåg till Hälsingborg i den fasta övertygelsen, att de danska värdarna ordnat med inresetillstånd. En nervpåfrestande väntetid i Kattarp på grund av göteborgstågets försening medförde, att resenärerna anlände till Hälsingborg endast 10 min. före färjans avgång, vilken dock försenades på grund av en lång kö. Och så stod man äntligen på den danska färjan, vilket icke hänt på sex år, förväntansfullt blickande mot Kronborgs slott.

I Helsingør väntade en obehaglig överraskning. Genom ett missförstånd mellan värdar och gäster var inresetillstånd icke utverkat! Nu blev det fem nervösa kvartar såväl för Kasserer Jørgensen från Staalvalseværket, vilken mött upp i Helsingør, som för färdledaren. Höganäspojkarna väntade utanför stationen i lycklig okunnighet om att det endast hängde på ett hår, att de skulle få återvända till Sverige med nästa färja. Det var långa minuter, innan inresetillståndet till slut blev klart.

Helsingør—Frederiksværk i öppen lastbil — i regnskurar.

Enligt löfte skulle danskarna möta med bil i Helsingør för att forsla spelarna den ca fyra mil långa vägen till Frederiksværk. Vår förvåning vid betraktandet av den öppna lastbilen var mycket kortvarig, då vi snabbt kommo till insikt om de transportsvårigheter danskarna hade att kämpa emot. Tanken gick osökt tillbaka till genombrottsåren för fotbollen i Höganäs, då man var tacksam för att få åka i en öppen lastbil, dock med presenning över. Nu hade vi emellertid icke något som helst skydd mot de ideligen återkommande regnskurarna, vilka dock icke förmådde nedslå humöret. Under denna bilfärd blev det genast den bästa kontakt mellan de båda höganäsklubbarnas deltagare och de danskar, som mött oss. Efter två timmars färd under uppiggande allsång anlände vi till Frederiksværk minst halvannan timme senare än beräknat.

Ett flaggsmyckat Frederiksværk.

Den lilla vackra danska stadens huvudgata var rikligt flaggsmyckad, och på idrottsplatsen vajade ett par blågula dukar. Enligt programmet skulle »Spillerne samles paa Torvet Kl 19.45 og gaa i Procession gennem Byen», men denna punkt måste slopas på grund av förseningen i Helsingør.

En talrik publik hade utan knot trotsat regnet vid den danska idrottsplatsen. Då höganäspojkarna, givetvis ganska stelbenta efter den obekväma bilturen, sprungo in på planen, möttes de av »Du gamla, du fria», varvid tre herrar vid högtalar-sockerbiten med dalmasen Eric Lundkvist, överingenjör vid Det Danske Staalvalseværk, som den tongivande ledde den unisona sången. Vid de danska spelarnas entré tonade »Der er et yndigt Land», och under avsjungandet av de båda nationalsångerna stodo spelarna i givakt på sina olika platser. Efter denna landskampsmässiga inledning höll Staalvelseværkets direktör Sven Ringsted, inom parentes nämnt en gång dansk landslagsspelare, ett hjärtligt välkomsttal, vari han bl.a. tackade för den hjälp i olika former, som Danmark under kriget fått från Sverige.

Fotbollsmatchen gav svensk seger.

Efter välkomsttalet samlades de båda lagen på planens mitt och Höganäs Bollklubbs lagledare herr Gösta Köhler överlämnade till danskarna en minnestallrik med de båda höganäsklubbarnas föreningsemblem. Det danska laget förärade sina gäster en charmant blomsterbukett.

Hästskjuts och öppen lastbil, förnämliga kommunikationsmedel i dagens Danmark.

Några av de danska spelarna med sina svenska värdar vid återbesöket i Höganäs. 4:e man från vänster Kasserer Ch. Jörgensen, dansk reseledare och initiativtagare till matchen i Frederiksværk. 5:e man från vänster Folkskollärare Roland Jensen, ordförande i Frederiksværks IF, och 7:e man den danske lagledaren Aksel Jeppesen.

Och så kunde spelet börja. Redan från början skall understrykas, att den danska kombinationen med sju spelare från Frederiksværk och fyra från Hillerød icke stod på samma nivå som Höganäs stadslag. Denna gjorde emellertid en oväntat god match, och det faktum, att flertalet av höganäspojkarna spelade på toppen av sitt kunnande, är den främsta anledningen till den överlägsna segern.

I bakre försvaret hade målvakten »Ruke» en ledig dag, men fick dock vid ett par tillfällen visa lejonklon. Sune Karlsson var säkerheten själv i gott samarbete med Olle Persson, och halvbackskedjan, Kamraternas ordinarie, var bästa lagdel. Kommer därtill, att John Jönsson överraskade positivt som kedjeledare, att Stig Karlsson visade sig från sin bästa sida, och att Hedberg var synnerligen lyckad med fina inlägg, så har man här den bästa förklaringen till viktorian. Övriga höganässpelare bidrogo förtjänstfullt till värdarnas omdöme: »Svenskerne spillede glimrende».

Av målen gjordes fyra i varje halvlek och målskyttar voro Stig Karlsson 3, John Jönsson och Folke Bengtsson vardera 2 (den senare ett på straffspark), samt Åke Hedberg.

Efter matchen, som spelades med något förkortad speltid, tackade danskarnas lagledare hr Aksel Jeppesen för den lektion svenskarna givit på ett så sportsligt sätt. Hr Jeppesen blev för övrigt omåttligt populär bland höganäspojkarna, och han sparade ingen möda i sin strävan att göra det trevligt för dessa.

Festlighet efter matchen.

De båda lagen samlades efter matchen tillsammans med ett stort antal av Frederiksværks IF:s medlemmar med damer till en angenäm fest, vid vilken Borgmester Einar Thøgersen presiderade. I sitt hälsningsanförande underströk han ytterligare tacksamheten mot Sverige. Höganäspojkarnas färdledare talade sedan på gästernas vägnar och slutade med att utbringa ett fyrfaldigt leve för Danmark.

Ytterligare tal höllos under kvällens lopp, och bl.a. tackade Bollklubbens lagledare hr Köhler på sina kamraters vägnar det danska laget för den »justa» matchen.

Dansen trådades sedan i gemytlig samvaro, varefter inkvarteringen ordnades privat.

På landskampsbesök i "Kongens By".

Tidigt på söndagsmorgonen anträddes färden till Köpenhamn. Från Frederiksværk till Hillerød anlitades rälsbuss, och därifrån till Holte blev det två timmars färd med hästskjuts. Sista etappen företogs med el-tåg.

Att få bevista landskampen som några av de få svenskar, vilka erhållit chansen, var en upplevelse, och glädjen minskades inte av att svenskarna togo hem segern med 4—3.

Ett besök i Köpenhamns Tivoli ingick också i programmet, men de komplicerade färdmöjligheterna tvingade till tidig återfärd till Frederiksværk. Danskarnas gästfrihet på söndagskvällen var lika översvallande som tidigare.

På måndagsmorgonen, då man samlades för återresan till Helsingør i lastbil, hade många danskar mött upp för att taga farväl. Man kan absolut icke misstaga sig på uppriktigheten i det hjärtliga avskedstagandet, och ett kraftigt leve för värdarna följde också på färdledarens tack för den upplevelse det danska besöket varit för höganäspojkarna.

Det bör nämnas, att samtliga deltagare skötte sig som verkliga idrottsmän såväl på som utanför planen till heder för sig själva, de idrottsföreningar de representerade och det företag, för vilket de på sätt och vis voro »ambassadörer». — - - —

Danskarna på "gensyn" i Höganäs.

Då höganäspojkarna återkommo från sitt danmarksbesök, besjälades samtliga av en tanke, nämligen att så snart tillfälle yppades se sina nyförvär-

Vem får bollen? Från returmatchen i Höganäs. Danskarna i röda tröjor och svenskarna i vita.

vade danska vänner på »gensyn» i Höganäs. Detta tillfälle kom fortare än man vågat hoppas på. Dir. Gummeson inbjöd nämligen ett fotbollslag från Frederiksværk som Höganäsbolagets gäster och överlät åt höganäsklubbarna att bestämma tidpunkten. Redan den 21 juli anlände 15 Frederiksværkspojkar till Höganäs, de flesta på sitt första Sverigebesök.

Vid ankomsten till Höganäs väntade bilar vid järnvägsstationen för färd till Gustav Adolfs schakt, där danskarna fingo göra sin första nedstigning i en kolgruva, deras första stora upplevelse i Sverige. Efter lunch på Stadshotellet gavs vid ett besök i kärlfabriken tillfälle att beundra drejaren Gustav Svantessons färdighet. En rundvandring i nya silikafabriken ingick också i programmet, och sedan återstod endast någon timma till returmatchen på Höganäs idrottsplats.

Resultatet 8—0 upprepades.

Ca 500 åskådare hade infunnit sig för att hälsa danskarna välkomna och återknyta bekantskapen med de gemytliga representanterna för vårt broderfolk. De båda lagen, danskarna i rödvitt och svenskarna i blåvitt, ställde upp framför tribunen, där Höganäs Idrottsrings ordf. landstingsman J Wald. Persson i några korta men hjärtliga ord lyckönskade till Danmarks frihet och hälsade de danska spelarna välkomna till Höganäs samt utbringade ett kraftigt besvarat leve för Danmark. Före matchen överlämnade danskarnas ledare hr Aksel Jeppesen en minnestallrik till höganäslaget, som i sin tur förärade gästerna en vacker blomsterbukett.

Matchen blev icke någon större sportslig »Begivenhed», därtill var klasskillnaden mellan de båda lagen alltför stor. Det kombinerade höganäslaget med John Jönsson som v.y. i stället för Eugen Landgren var överlägset i alla avseenden och kunde också utan att förta sig bärga segern med exakt samma siffror som vid danmarksbesöket eller 8—0. Någon spänning blev det aldrig tal om, men matchen var likväl underhållande. Danskarna å sin sida jobbade friskt, men hade ingen större lycka i sina förehavanden. Bäst i försvaret och laget var den lille h.b. »Jens», en både snabb och finurlig spelare.

När spelet började, kom ett stritt regn, som gjorde planen såphal, och detta blev orsaken till det första målet, då målvakten föll vid Olle Perssons lyra och bollen rullade över honom i mål. Stig Karlsson, Klas Larsson och Gösta Engström gjorde sedan var sitt mål i nämnd ordning, varefter Stig Karlsson fortsatte med femte och halvlekens sista.

I andra spelperioden ökade Engström till 6—0, och samme spelare svarade i samarbete med John Jönsson för »sjuan». Slutresultatet 8—0 fastställdes av Klas Larsson.

Middag och samkväm på Stadshotellet.

Efter matchen samlades samtliga fotbollsspelare med ledare på Stadshotellet som Höganäsbolagets gäster. Många tal höllos, och danskarna gåvo uttryck för sin glädje och tacksamhet över att höganäsklubbarna trots den stora klasskillnad, som rådde sportsligt sett, likväl velat spela en returmatch. Man uttalade också från danskt håll sin beundran och tacksamhet för den gästfrihet Höganäsbolaget visade. Och så enades man om, att de sportsliga resultaten icke voro huvudsaken utan det goda kamratskapet mellan danskar och svenskar, och hurrade för ett fritt, enat Norden.

Efter middagen följde samkväm med dans, varvid höganässpelarnas damer förtjänstfullt bidrogo till att göra festen lyckad. Inkvarteringen av danskarna var ordnad på Stadshotellet.

Gästerna besöka Kullaberg.

Vädrets makter voro icke vidare gunstiga på söndagsmorgonen, varför den planerade tågresan till Mölle uppsköts till middagstiden. En rundvandring på Kullaberg över Ransvik, Josefinelust, Hjorthagen och Italienska vägen uppskattades livligt av danskarna. Vid återkomsten till Höganäs njöto de kanske mera än tidigare av måltiden på »Stadt». Söndagskvällen användes i stor utsträckning till besök hos de svenska vännerna, och vid återresan på måndagsmorgonen var man överens om, att de vänskapsband, som nu knutits allt hårdare, icke skulle slitas i första taget.

R Engberg.

Hört i Göteborg

Herrmodet att gå barhuvad utomhus håller i sig. Men svaga protester höras stundom från representanter för de tunnhårigas skara.

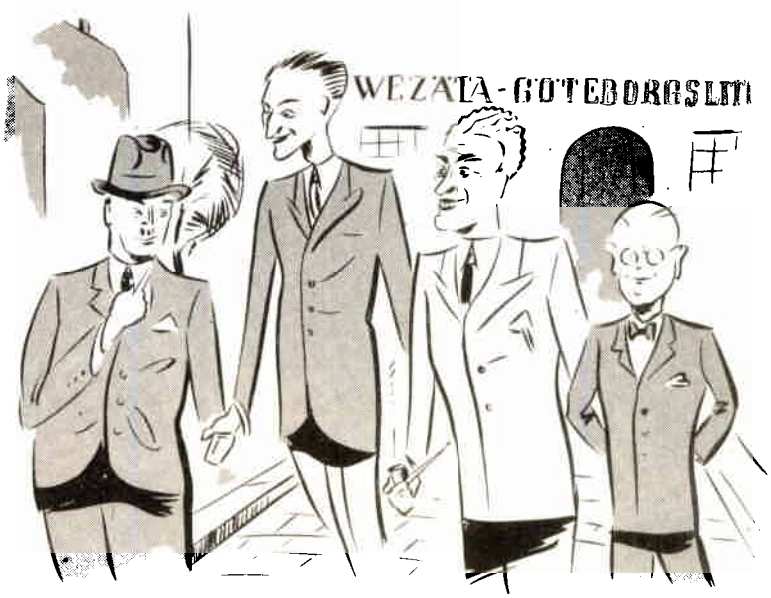

Han till vänster:
— Jag hoppas herrarna ursäktar, att jag behåller hatten på...

MAN SKJUTER I VÄSTERVIK

Slips Skytteförening bildad

Korporationsskyttet i Västervik emotses alltid av de många skytteintresserade vid Slipmaterial-Naxos med allra största intresse och är väl den sportgren, som inom företaget har kunnat skaka fram det största deltagarantalet av alla kategorier.

Söndagen den 17 juni, korporationsskyttets stora dag i Västervik, ingick med vackert men ganska blåsigt väder, och solen var tidvis ganska besvärande. Om man emellertid icke lyckades så bra med sina välriktade träffar, kunde man ju alltid trösta sig med, att hade inte blåsten eller hade inte solen varit, så . . .

Förväntningarna varierade från mycket stora till ganska små, helt och hållet beroende på det resultat, som skyttarna uppnått under den intensiva träningen, men icke minst på det gevär, som skulle komma att stå till vederbörandes förfogande under tävlingen. En del äro lyckliga ägare till egna gevär och lånar gärna ut dem så långt sig göra låter till sina kamrater, medan andra måste försöka ladda sig själv med åtminstone en liten smula förtroende till de gevär, som Skyttegillet lånar ut.

Här och var stodo grupper av skyttar från Slipmaterial-Naxos, som hade icke mindre än 39 ivriga deltagare i elden. Liksom förut om åren kunde de glädja sig över att få se disponent Nilsson i ett av företagets skjutlag, som dessutom var representerat genom Ragnar Norrman från mekaniska verkstaden och Sture Börjesson från försäljningsavdelningen. Ragnar Norrman blev Slips bästa skytt med 95 p., och han erövrade därmed Slipmaterial-Naxos personals vackra hederspris.

Favoriterna för dagen voro emellertid deltagarna i skjutlag I med Adolf Örnwall från slipskivefabriken, Erik Andersson från försäljningsavdelningen och Bertil Westerlund från bokföringen, vilka under träningen snuddat vid 100 poängstrecket.

Bland de tävlande damerna fann man icke mindre än 6 deltagare från Slip, och en av dem placerade sig därvid som etta i damklassen. Krönikörens blygsamhet förbjuder emellertid att tala om, vem segrarinnan var.

Slips skjutlag, som hade att försvara ett en gång förut erövrat vandringspris, hade tyvärr icke sin lyckliga dag, och man fick nöja sig med 3:e placering i tremannalag och 4:e placering i fyrmannalag. Detta misslyckande hade emellertid det goda med sig, att samtliga Slip-skyttar lovade varandra att ta nya tag för att till ett annat år försvara den ställning, som platsens främsta företag anser sig böra inneha, även när det gäller skytte. Inför dessa nya tag uppstod då tanken att inom företaget bilda en skytteförening. Denna tanke tog också fast form ett par dagar senare, då föreningen under disponent Nilssons välvilliga ledning bildades. Föreningens namn blev Slips Skytteförening, och till dess ordförande valdes Rune Cederlund på offertavdelningen. Disponent Nilsson uttalade därvid den förhoppningen, att klubben skulle komma att bidraga till sammanförandet av inom företaget anställda, när de nu med gemensamt intresse och »mål» mötas på skjutbanan för att där göra sitt bästa till heder för Slips Skytteförening och därmed även för det företag, som åt föreningen givit en del av sitt namn.

Träning i skjutning pågår under sommaren en kväll i veckan, och fram på höstkanten är det meningen, att skyttarna skola få visa, hur pass stor skickligheten i gevärets hantering blivit. En tävling är nämligen planerad att då arrangeras mellan företagets olika avdelningar, representerande slipskivefabriken, mekaniska verkstaden, försäljningsavdelningen, kamerala avdelningen etc.

Hur skulle det vara med en skyttetävling mellan Slipmaterial-Naxos och övriga företag inom Höganäskoncernen? En sådan tävling borde väl kunna arrangeras efter ungefär samma grunder som för korporationsskyttet och med tillförlitliga kontrollanter på respektive orter? Tävlingen skulle givetvis gälla ett uppsatt vandringspris. Vi höra gärna här i »Brännpunkten» eller direkt till Slips Skytteförening vidare från andra skyttar, såväl manliga som kvinnliga, i denna sak.

E. N.

Fröken Maja Lindström, kundkartoteket, Västervik, tävlingsskjuter med disponent Ossian Nilsson.

Min hobby AMATÖR-RADIO

Av kamrer Tage Axelsson, Baskarp

Kamrer A., som är en av våra lokalkorrespondenter, har tillsänt oss efterföljande trevliga skildring av sin hobby, amatörradio. Hans förslag om ett Höganäs-nät av amatörstationer rekommenderas på det varmaste. Det går i »Brännpunktens» anda!

I tidigare nummer av »Brännpunkten» har skrivits om amatörbiologi och -astronomi, fritidssysselsättningar, som båda ha nära samband med vetenskapen, och det finnes åtskilliga vetenskapsgrenar, som med fördel kunna odlas på lediga stunder av lekmän, vilka därvid mången gång kunna räcka de professionella en hjälpande hand i forskningens tjänst.

En annan sådan hobby är amatörradio, och om den skall jag berätta litet, eftersom det är min speciella hobby, även om jag inte lagt det hela på en vetenskaplig bog för min egen del.

Radion, som idag är en mer eller mindre självklar del av det moderna livet, med tanke såväl på dess användning i rent kommersiellt syfte för telegraf- och telefonförbindelser inom och mellan länder och världsdelar som på dess förmedling av nyheter och underhållning till »hushållsbruk», har vunnit denna sin ställning under de senaste 40 åren. Men detta har inte gått av sig självt bara därför, att möjligheten att sända en elektrisk ström genom rymden utan trådförbindelse påvisades 1887 av den tyske fysikern Heinrich Hertz genom bearbetning av ett par tidigare forskares teorier.

Den, som snabbt insåg de enorma möjligheter, som lågo gömda i de av Hertz vunna resultaten och tog sig an att arbeta vidare för ett praktiskt utnyttjande av radiovågorna, var framför allt italienaren Guglielmo Marconi, och det är kanske endast tack vare hans oförtröttade arbete, som radion blivit vad den är idag. Givetvis var Marconi inte den ende, men otvivelaktigt var han en av de mest energiska och den, som tog saken från dess kommersiellt betonade sida och inte för att vinna resultat, som skulle stanna i de vetenskapliga biblioteken.

De våglängder, som först användes i radions praktiska utnyttjande, blevo de långa och sedan de medellånga. Våglängder på 5—20 tusen meter voro därför de vanligaste för den tidens långdistanstrafik. Vår svenska transatlantiska station, Grimeton, byggdes t.ex. för 16.000 m våglängd för trafiken med U.S.A. Rundradion begagnar sig, som väl de flesta nu känna till, av två områden för de ordinarie programmen, dels ca 2.000—700 m och dels ca 550—200 m. Men på de flesta moderna rundradiomottagare finnes sedan ungefär 15 år också ett eller två områden för kortvågsmottagning, vanligen omfattande 50—15 m, och det är här radioamatörerna komma in i historien — inte bara i min berättelse.

De korta våglängderna, som fastställdes (mer eller mindre officiellt) att omfatta området nedanför 200 m, gingo med den tidigaste utrustningen inte lika bra att använda som våglängderna ovanför. Där nere började en del svårigheter, som gjorde mottagningen synnerligen ostadig, och området »realiserades» därför till hugade spekulanter.

De, som ropade in »avskrapet», voro de tidigaste radioamatörerna, enskilda, tekniskt bildade och intresserade personer, som voro roade av experiment och misstänkte, att här fanns något att göra vid sidan av vetenskapens ansträngningar. De fingo i början hållas fritt nedanför 200 m utan störningar från de stora radiobolagen. Men när de senare med tiden fingo se, att även på kortvågsområdet vissa resultat kunde uppnås, om bara tillräckligt mycket tänkande kostades på, då började också från dessas sida experiment på detta område, och många av de tidigaste amatörerna knötos till laboratorier, där de kunde fortsätta sitt arbete med större resurser till förfogande.

På så sätt ha meter-siffrorna på apparaturens våglängdsskalor krupit allt längre nedåt, och talen äro nu icke ens hela utan bestå t.o.m. av enbart decimaler på vissa apparattyper. — Jag hör nog någon säga, att man här inte längre sysslar med våglängd och meter utan med frekvens och Hertz eller kilocykler, och det är ju riktigt. Men »Brännpunkten» är ju allas vår gemensamma tidning, och alla äro vi inte tekniker — inte jag heller — och begreppet våglängd är säkerligen det lättast begripliga för de flesta av läsarna, även om det just ifråga om kortvåg inte är det bästa.

Radioamatörerna ha på många håll erkänts som banbrytarna på kortvågens område, men på många andra håll har givetvis sagts, att vi hade kommit dit ändå, att vi inte alls hade släppt tanken på de korta vågornas praktiska användbarhet. Vad som är rättast, är nu svårt att avgöra, men som ett faktum kvarstår dock, att de första amatörernas resultat och den förhållandevis enkla apparaturen och låga effekten väckte berättigat uppseende.

Amatörerna ha med tiden tilldelats vissa, förhållandevis mycket små områden, där de få arbeta någorlunda ostörda av kommersiella stationer, och de mest använda av dessa vågband ligga omkring 80, 40, 20, 10 och 5 meter, på senaste tiden också på 2½ meter.

»Vad gör då en radioamatör?» frågar sig väl läsaren oroligt efter den här historiken.

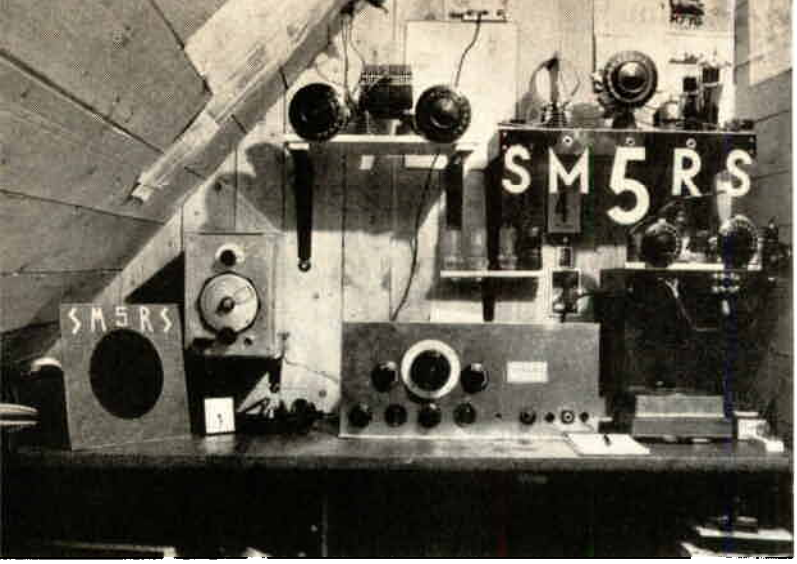

Från förf:s tid i 5. distriktet: SM5RS, Örebro. 2-steg (självsvängande styrsteg + effektsteg), 20 watt tillförd anodeffekt från likriktare.

Jo, han — eller hon, ty det finnes också en hel del kvinnliga amatörer på jordklotet — sitter vid ett bord, på vilket det står en mottagare och en telegrafnyckel, kanske också en mikrofon. I ett annat hörn av rummet, eventuellt på bordet, står en sändare i en eller annan utformning, och någonstans utomhus hänger en till stationen hörande antenn. Där sitter amatören och talar — med nyckeln eller i mikrofonen — med likasinnade från i lyckligaste fall kanske planeten Mars — jordklotet är redan för litet. Kan man tänka sig någon mer tjusande hobby? Och ingen annan hobby kan åstadkomma detta, att man ungefär när man så önskar kan få samtala med en god vän snart sagt var han än befinner sig på jordklotet! Och det är inte som på gatan, där man kan råka på sin argaste fiende om nästa gathörn utan den ringaste möjlighet att smita förbi osedd. I radion hör man eller hör man inte, precis som man vill. Dem man inte vill råka igen, låter man helt enkelt vara i fred. Så får man så mycket mer tid över för de luftförbindelser, eller rättare, eterförbindelser, som man verkligen trivs med. Och det finner man snart många.

Givetvis måste den, som tänker ägna sig åt amatörradio, ha ett visst tekniskt sinnelag, det kan inte frångås, men någon direkt teknisk utbildning i form av skolkurser är inte nödvändig. Allt man behöver lära sig, kan man läsa i tidskrifter och böcker. Ohms lag, som är radioamatörens mest anlitade hjälpmedel, står i Nordisk Familjebok. Apparaturen bör man snickra ihop själv, då vet man precis, hur den ser ut inuti, och kan lättare avhjälpa uppkommande fel, än om man köpt en färdig apparat, vilket senare dessutom blir mycket dyrare. Beskrivningar finnas i amatörernas »fackpress», vilken sedan många år är företrädd även på svenska språket. Den, som kan läsa engelska och tyska, kan givetvis lättare följa med nyheterna i facket, men de komma ganska snabbt i svenska beskrivningar efter hand.

Så är det förstås telegraferingen, men inte heller den är något oöverkomligt hinder. Den som har sinne för rytm, bör ha det lättare förspänt, men det går också utan, helst om man får någon, som lär bort konsten. För övrigt finnes det nu också grammofonskivor med morsetext, för den som har tillgång till grammofon.

För att erhålla tillstånd att innehava och nyttja privat radiostation fordras tillstånd från Telegrafstyrelsens Radiobyrå, eller rättare sagt från Kommunikationsdepartementet. Resolutionen kostade före indragandet av licenserna (september 1939) 40:— kr, och papperet måste finnas på stationen. Besiktningar ske ibland av Telegrafverket och utan varning. Telegraferingsprovet var tidigare sändning och mottagning av 50 tecken per minut under cirka 3 minuter. Ingen som helst teknisk examen fordrades. — Vilka fordringar, som komma att uppställas, när amatörerna åter släppas lösa, är inte uppgjort ännu. Förhandlingar pågå i saken för att allt skall vara klart därom, när bannlysningen med tiden upphäves, vilket kommer att ske, så snart de militära förhållandena i världen så medgiva. Föreningen Sveriges Sändare-Amatörer (adress Stockholm 8) handhar de svenska amatörernas intressen gentemot Statsverket och förhandlar f.n. med Telegrafstyrelsen.

Ett sista oroselement för den tilltänkte radioamatören är ofta språksvårigheterna. Denna oro är tämligen överflödig, då det finnes ett otal förkortningar, vilka finnas utgivna i alla länder, där radioamatörer finnas. Förkortningarna äro byggda på engelska ord och uttryck, men om en svensk vill säga till en kines, att han hoppas få råka honom igen, så slår han bara upp sin lista och läser, att bokstäverna CUL då böra telegraferas. Att de utgöra en förkortning av »see you later», behöver han ju inte nödvändigtvis veta. När vi avsluta en förbindelse, bruka vi telegrafera »73» till varandra, vilket är uttytt »hjärtliga hälsningar». Härstamningen av denna förkortning är mig dock obekant. En annan och ännu hjärtligare avskedshälsning, användbar särskilt vid kontakt med »YL ops», dvs. Young Lady operators (kvinnliga amatörer), är »88», vilket betyder »Love and kisses», ett uttryck, som väl inte behöver översättas här efter all den amerikanska film, vi matas med. — En amatör med bilnummer 7788 gästade en gång en annan amatör, vars »OW» (förkortning för amatörens huskors, Old Woman, oberoende av ålder, men kan också under det första äktenskapsåret betecknas med »XYL», dvs. »före detta Young Lady») påpekade, att numret egentligen borde varit 7388! Hon hade tydligen tjuvlyssnat på makens förehavanden vid trafiken.

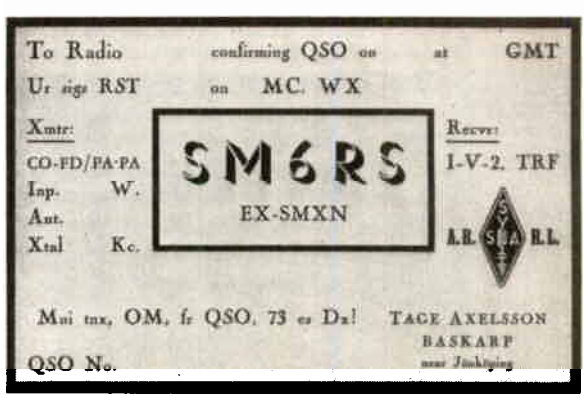

Ett s.k. QSL-kort — radioamatörernas »visitkort» — som sändes med post för att bekräfta viktigare förbindelser.

Så vill jag då avsluta med att säga, att om någon av läsarna, kvinnlig eller manlig, är intresserad av att bli radioamatör, så är vederbörande välkommen till SSA, Stockholm 8, eller till mig med förfrågningar. Varför inte organisera ett »Höganäs-nät» med en bestämd plats på något av vågbanden, där vi kunna råkas och talas vid. Vi äro ju spridda nästan över hela Sverige, vi »höganäsare» och i flera av Europas andra länder därtill. Det vore väl trevligt, om det på varje plats, där det finnes »höganäsare», kunde finnas en amatörstation, som kunde upprätthålla en intim kontakt utanför tjänsten mellan kollegerna Sverige och Europa runt? Det behövs inga dyrbara anordningar för att med telegrafi täcka Europa. Själv hade jag från Höganäs stadiga Europa-förbindelser under drygt ett års tid med en sändare med 1½—2 watts tillförd anodeffekt och en 2-rörsmottagare. — En ficklampa förbrukar ungefär 1 watt. — Och många amatörer ha haft förbindelse med U.S.A:s östkust med samma effekt.

Men — en sak till måste sägas med tanke på mitt förslag. Över amatörstationer få inga kommersiella meddelanden sändas eller utväxlas, meddelanden, som rätteligen bort förmedlas av Telegrafverkets stationer. Jag får alltså inte telegrafera över min egen station till en kund-amatör, att hans beställning på Baskarps utmärkta sandpapper expedierats med den eller den lägenheten. Annars få vi prata om vad vi vill — men det är en oskriven amatörernas lag, att vi inte diskutera religion och politik i etern.

Så slutar jag då, som amatörer bruka:

73 es cul de

SM6RS

(vilket betyder: »Hjärtliga hälsningar och vi ses igen. Från kamrer Tage Axelsson, Baskarp).

Litteratur:

POPULÄR RADIO, utk. en gång i månaden. Innehåller fr.o.m. maj 1945 även SSA:s medlemsblad »QTC» och utdelas till medlemmarna. Medlemsavgift i SSA kr 10:— per kalenderår. Nytillkommande medlemmar under 1945 erlägga kr 10:— för tiden t.o.m. 31/12 1946.

POPULÄR RADIO:s Handböcker:

»Kortvågsmottagning»	Kr 1:50	Prenum. och
»Radioteknisk Handbok» I	» 1:50	medl. i SSA
» » II	» 1:50	Kr 0:75 pr st.

KORTBØLGE-AMATØRENS HAANDBOG av A Sindal Sørensen och H Nielsen. Förlag »Eksperimenterende Danske Radioamatører», Aarhus/Danmark. D. kr 24:50.

THE RADIO AMATEUR'S HANDBOOK. Förlag The American Radio Relay League (ARRL), West Hartford, Conn./USA. $ 1:25. Utkommer en gång om året. *Utomordentligt värdefull!*

»QST», månadstidskrift från ARRL. $ 3:— för 12 ex. i följd (alltså icke bunden till kalenderåret).

»T & R Bulletin», månadstidskrift från The Radio Society of Great Britain, 53, Victoria Street, London S.W. 1. Nuv. pris obekant.

OBS.! Beställning av utländsk litteratur kan ske direkt hos förlaget eller genom större boklådor. Posttrafiken med England och USA är dock tyvärr ännu inte tillbaka i fredsorganisationen, varför dröjsmål med sändningarna uppstå. Vid direkt prenumeration skaffar man hos närmaste bank en anmälningsblankett till Valutakontoret för ansökan att få disponera erforderligt belopp.

Hos doktorn

Doktorn sitter på sitt mottagningsrum. Det knackar på dörren.

— Stig in, svarar han.

M. linkar in.

— Goddag, doktorn. Ja, dä e så att jag slad mej så räligt på bened, gnäller M.

— Drag upp byxan får jag se, säger läkaren.

M. kavlar byxan upp över såret och tänker: — Bara han inte vill se på det andra benet också, för det har jag inte tvättat. Hans farhåga var ogrundad.

Doktorn undersöker bara det skadade benet och säger:

— Det skall snart bli bra, och skriver ut ett recept på den obligatoriska zinksalvan. — Tag nu detta och gå till apoteket, så får du salva, som skall smörjas på två gånger om dagen.

M. tar receptet, linkar till apoteket, får salvan och beger sig hem. Hemkommen skall han använda salvan, men har glömt vad doktorn sagt. Ser på salvburken, men då han är svag i läsekonsten, kan han inte tyda den oläsliga skriften. Tar burken och

går till grannens, men de kan inte heller läsa kråkfötterna. Då säger M.:

— Tar in en matsked, se va nytta de gör.

DET VAR I MAJ...

Solen sken från en klarblå himmel, tupparna golo, och lärkorna drillade på morgonen den 1 maj 1917. Med glad förväntan steg jag upp, klädde mej och rusade ut i stallet till mina fyrbenta vänner. Hästarna fingo var sitt mått havre extra, dagen till ära, och det gick undan värre med sopning och rykt. Vårbruket var i det närmaste undanstökat, endast ett skifte sockerbetor återstod att så, och jag hade fått löfte av husbonden om lov för resten av dagen, när allt var färdigt.

Det var som om hästarna smittats av mitt goda lynne, de gingo villigt och raskt, och klockan var inte mer än elva, då jag kom hemkörande till gården med såmaskinen.

Klockan tolv hade jag tvättat och klätt mej i bästa dressen. Äta middag hade jag ej tid till, utan i halv galopp bar det iväg ner till Ålabodarna, till vännen Fredrik. Nedkommen till hamnen såg jag Fredriks skuta komma töffande med slaka segel i själva hamninloppet, och Fredrik själv, som ögonblickligen upptäckte mej, skrek tvärs över den lilla hamnen:

— Nej, men se Persson, e' du redan här?

Motorn stoppades, och i en elegant båge genom den blanka vattenytan lades skutan vackert precis på sin plats vid kajen.

— Har du ätit?, var Fredriks välkomsthälsning. Jag medgav, att så ej var fallet, och Fredrik drog mej med ned i kajutan.

— Här ser du ny, fin, kokt torsk och kall potatis och danskt kumminbrännvin, de' duger, sa' Fredrik.

— Och här finns efterrätten, fortsatte han, i det han kastade några packor Capstan på bordet.

Jag tyckte mej ha haft brått hela förmiddagen, men den fart, som Fredrik nu utvecklade, kom mej att sitta stilla med en kall potatis i munnen. Några lösa sladdar stoppades in, med otrolig fart och med tillhjälp av både armar och ben rullades några tåg ihop till fina buntar. Han drog upp en hink vatten med ena handen, medan han med den andra drog skjortan över huvudet. På några minuter var han »vaskad», kammad och iklädd sin mörkblå landgångsrigg. En titt i den lilla kajutspegeln, den vita sjömanshalsduken med en snibb fram och den andra bakåt över axeln och så till sist Vegamössan på nacken. Fredrik var färdig.

— Nu tar vi oss en »kummin» innan vi går, så vi luktar som folk, sa' Fredrik, och sen hoppade vi i land. — Och så går vi väl först till Landskrona och tittar på sta'n och träffar folk, och sen i kväll går vi till Karlslund och svävar.

Programmet var bra, och vi passerade backen upp mot Örenäs i rask takt. Våren hade kommit tidigt, och gården låg inbäddad i lummig grönska, vänlig och inbjudande. Vänlig såg däremot gårdens tjur, som tjudrats vid vägen, inte ut. Han blängde argt och fnös, då Fredrik artigt lyfte på Vegan och sa':

— Du anar nog, att vi två skall ha roligt i kväll, men du får allt stanna hemma.

Solen gassade, och när vi hunnit upp för Möllebacken, togo vi rockarna på armen. Glumslövs by låg så vackert framför oss med den vita kyrkan i mitten. Vi tände var sin ny cigarrett.

— Här syns ju inget folk, sa' Fredrik, jag trodde vi skulle få sällskap med Edvin Larsson, Ove och de andra pojkarna.

— De gör inget, sa' jag, för träffar vi dem inte på Cervisia eller Valhalla, så träffar vi dem i Karlslund.

När vi nådde Hildesborg, började Fredrik att sjunga. Han kunde en oändlig massa sjömansvisor, som funnos i tryck, och lika många andra, som aldrig få lov att tryckas. Jag sjöng med i de visor, jag kunde, och luften kring Hildesborgs kullar dallrade, när vi båda klämde i med »och blir du trött på färden, kan du gladligt sätta dej . . .».

Sträckan Hildesborg — Husarbacken — Säbyholm passerades under sång. Men åsynen av en cyklande polis på Karlslundsvägen kom oss att tystna och stoppa var sin cigarrett i munnen. Man bör aldrig stöta sig med polisen. För övrigt voro våra strupar så torra efter marschen i landsvägsdammet och efter allt sjungandet, så vi kunde knappast spotta en gång. En smula trötta knagglade vi fram på Gunnargatans kullerstenar och nådde slutligen den punkt i sta'n, där vi hade husarkasernerna till höger och ett hus med skylten »Valhalla» till vänster. Att vi gjorde vänster om marsch var självklart.

Inne i lokalen fanns ej en sittplats att uppdriva. Fullt överallt. Vi måste stå vid dörren några minuter, tills dess ett sällskap reste sig från ett bord. Då störtade vi fram och höggo var sin stol. Det var härligt att få slå sig ned vid bordet och få två sejdlar skummande, svalt öl av Krönleins bästa lager. Snart kommo bekanta in, och efter en stund hade vårt lilla sällskap svällt ut till tio à tolv man.

Den ena »vännan» efter den andra serverades, stämningen steg, och otroliga historier berättades. Det började lida mot kväll, och någon i sällskapet föreslog uppbrott och marsch till Karlslund.

— Gå, sade Fredrik, nä, vi ha gått nog. Vi tar hästdroska.

Två droskor stoppades, och så åkte hela sällskapet i sakta lunk till Karlslund.

Det vimlade av folk bland träden och buskarna, och när droskorna stannade så där femtio meter från dansbanan, stod det en kompakt människomassa ända fram till denna. Vi betalte skjutsen, och den berömda musikkåren Amorosa klämde i med Kostervalsen.

— Hej och tjo, skrek Fredrik och högg mej om halsen, nu har vi druckit öl så länge, så det går böljor i magen. Nu ska vi upp på paviljongen och ha en bit mat.

Och det blev mat. Med snaps. Och kaffe med

punsch. Skymningen började färga lunden blå, stjärnorna tändes en efter en, och så gjorde även lamporna i lunden omkring oss. Paviljongen, där vi sutto, och dansbanan voro två verkliga ljusöar. Musiken, skratten och ropen blandades ihop till en sövande symfoni, och vi sutto ganska länge tysta och njöto obeskrivligt.

Men så reste sig Fredrik med ett ryck.

— Nähä du, sa' han, de här duger inte, nu ska' vi sväva.

Nerkomna till dansbanan sökte vi en stund i trängseln efter kvinnliga bekanta. Men det var omöjligt, det skulle varit ren slump i ett sådant folkhav.

— De' gör detsamma, viskade Fredrik och stötte mej i sidan med armbågen, där står två, vi bjuder opp dem.

— Vilken av dem tar du?, viskade jag tillbaka.

— Jag bjuder opp den långa, så får du ta den lilla, och om vi skiljes och inte träffas mera i kväll, så möts vi i Glumslövs Folkets hus på lördag kväll, viskade Fredrik igen.

Sagt och gjort. Fredrik gungade fram och lyfte artigt på mössan. Den långa slog upp ett leende, så man kunde se henne långt ned i halsen, och följde med. Den lilla följde paret med ögonen och studsade till, då jag, lika elegant som Fredrik förut, bjöd upp till dans.

— Jag vet inte, sade hon, men lade lika fullt handen på min arm och följde med.

— Vet inte, härmde jag, varenda människa, som kan hoppa på ett ben, ska väl dansa i kväll.

Hon stannade så tvärt, att jag höll på att falla baklänges, lutade sig framåt mot mej, tittade med stora, forskande ögon, öppnade munnen som för att säga något men slöt den igen och följde åter med. Vi kommo upp på dansbanan, musiken blåste Hjärterö-valsen, och det var så många dansande par uppe, att man tyckte sig ha minst femtio armbågar i sidan, hur man än vred sig. Den lilla dansade ovanligt lätt och taktigt på något egendomligt, ryckande, »stötande» sätt, och jag tänkte för mej själv, att om det inte varit sådan trängsel, så hade vi dansat finfint. Hon sa, att hennes vänner kallade henne Lillan, och jag svarade, att det hade Fredrik och jag vetat förut. Så frågade hon, vad jag hette, och jag bad henne kalla mej för Johan, för det heter jag. Hon blev mer och mer språksam. Jag förklarade, att hon dansade ovanligt bra, och hon log och var rar. Från första danssteget, vi togo på banan, hade jag hört ett sällsamt klingande ljud, men jag trodde, att orkestern hade något slags extra tingel-tangel. Då vi så ett varv svävade tätt förbi musikestraden, märkte jag till min förvåning, att så ej var fallet, det fanns bara blåsinstrument och trummor. Nåväl, tänkte jag, du har tatt så många halvor och helor i dag, så det kunde klinga i huvudet för mindre. Dansen slutade, och vi gingo ned och satte oss på en bänk. Vi sutto över en dans där, och hon pratade i ett.

— Jag bor i Gunnargatan, anförtrodde hon mej, det är bara en liten bit, om vi går den där vägen.

Nästa dans var en polka, jag tyckte stötandet kändes mera än förut, men ändå mera hörde jag pinglandet i mina öron. Jag blev eftertänksam. — Du Johan, du skulle nog supa litet mindre, tänkte jag, och blev överens med mej själv, att nu skulle det vara slut för alltid. Tvärt på skivan. Polkan tog slut, vi dansade ytterligare många danser, och blevo bättre och bättre vänner. Men pinglandet och klingandet upphörde ej. Det var långt lidet på kvällen, och rätt som det var sa' Lillan:

— Är du törstig, så gå du bara och drick en öl.

— Det är slut med öldrickandet för min del, sa' jag bestämt.

Varför, det omtalade jag ej. Så utropades slutvalsen.

— Hör på, sa' Lillan, det blir sån trängsel, när alla går hem på en gång. Du kunde gärna följa mej hem, går vi nu så är vi hemma när slutvalsen är spelad.

Vi gingo. Det var så stjärnklart, så friskt och skönt i den stilla vårnatten. Allt avlägsnare hördes sorlet och musiken, men pinglandet fortsatte, och blev än värre på Gunnargatans kullerstenar. Äntligen voro vi framme vid hennes port. Vi stannade, och jag sträckte fram handen till farväl, då hon tog mej i armen, sträckte sig upp och viskade:

— Du, vill du gå med in, så kanske jag har något gott att bjuda.

Jag såg, att hon rodnade, och kände mej själv ömsom varm och ömsom kall. Tungan blev tjock i munnen på mej. Jag kunde icke svara. Jag blott nickade bifall. Då släppte hon min arm, böjde sig ned och drog den halvlånga kjolen uppåt benet, och där, o ve och fasa, hängde portnyckeln på en krökt spik i träbenet.

Mina tänder och ben började skallra, men så kom jag igång. Jag sprang som den värste hundrameterslöpare, och hur jag kunde klara mej igenom den mötande folkmassan från Karlslund, har jag aldrig kunnat begripa. Först vid Säbyholms sockerfabrik saktade jag av, trött men glad. Pinglandet var borta.

Lösning på »De tre hattarna»

A:s hatt var svart, och A resonerade på följande sätt: C:s nekande svar innebär, att C:s hatt lika gärna kan vara brun som svart. När inträffar detta? Tydligen inte, om A:s och B:s hattar båda är bruna, ty då kan C:s hatt endast vara svart, då det ju endast finns 2 bruna hattar. Om A:s hatt är brun och B:s svart, eller om A:s hatt är svart och B:s brun, eller om A:s och B:s hattar båda är svarta, så kan C:s hatt lika gärna vara brun som svart. Sedan C svarat, återstår sålunda dessa tre alternativ.

När även B svarat nekande, så innebär detta, att B:s hatt lika gärna kan vara brun som svart. När inträffar detta? Tydligen inte, om A:s hatt är brun, ty då kan B:s hatt endast vara svart. Är A:s hatt däremot svart, så kan B:s hatt lika gärna vara brun som svart. Alltså är A:s hatt svart.

Ja, så ser den fullständiga lösningen ut. Det hela blir klarare, om man ritar upp de olika möjligheterna till hattarnas fördelning:

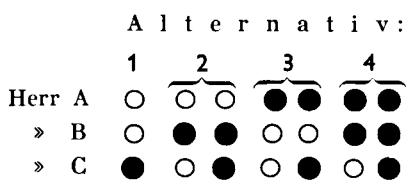

Efter C:s nekande svar återstår alternativ 2, 3 och 4; efter B:s nekande svar endast 3 och 4, där A:s hatt är svart.

»Enkelt men knepigt», »problemet var intressant och har vållat många huvudbry», »gärna flera sådana problem i kommande nummer» — så lyder ett par av omdömena om detta problem. 29 svar hade inkommit, så gott som alla riktiga om än i en del fall väl knapphändiga.

Pristagare blev:

Lagerarbetare M Brink, Skolgatan 5, Lomma, kr 15:—.

Bokförare Olof Rangdell, Alexandersgatan 36, Helsingfors, kr 10:—.

Murare Otto Nordberg, Valleberga 2, Ekeby, kr 5:—.

Ett hedersomnämnande förtjänar dessutom 1:ste pristagaren, som skriver: »Affärsmannen var inte rättvis mot B och C; de hade ingen annan chans än att gissa, medan A drog nytta av deras svar. A borde därför bidraga till de andra herrarnas hattar med en tredjedel av priset för dessa!» Alldeles riktigt anmärkt!

Och så var det nästa problem, som vi kallar:

DE ÅTTA BOKSTÄVERNA

Det lyder så: I följande tre »tal»

```
  S E N D
+ M O R E
---------
M O N E Y
```

skall varje bokstav bytas ut mot en viss siffra på ett sådant sätt, att summan stämmer! Alla tre talen äro heltal, ej bråk.

Detta kallar vi *huvudproblemet*. Det är rätt knepigt men går att lösa enbart med addition och subtraktion + litet fiffighet.

För att emellertid många skall kunna vara med, bryter vi ut ett litet *delproblem* ur huvudproblemet, och det lyder: Vilken siffra betyder bokstaven M i huvudproblemet? Detta är rätt enkelt att lista ut, enklare än »De tre hattarna».

Ja, eftersom kursen i »Basic English» inte är riktigt klar, när detta nummer utkommer, så bör vi väl tala om att orden »Send more money!» är engelska och betyder: »Sänd mera pengar!» Vem som yttrar sig på detta sätt, överlåter vi åt läsarens fantasi att avgöra, men det ingår inte i tävlingen.

Ni får välja, om Ni vill deltaga med huvudproblemet eller delproblemet, och får sålunda inte deltaga med båda. I Eder lösning skall Ni utförligt förklara, varför Ni kommer till Edert resultat.

Skicka in Edert svar till Red. för »Brännpunkten» senast den 1 nov. och märk kuvertet »De åtta bokstäverna». Fyra priser utdelas:

för huvudproblemet 15 och 10 kr, för delproblemet 10 och 5 kr. Resultatet tillkännages i julnumret.

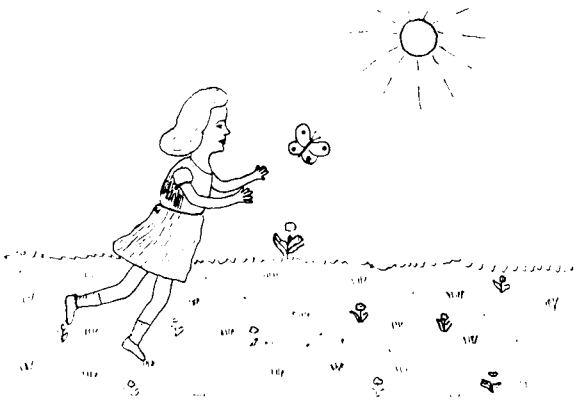

Fotoтävlan

"Barn och sommar."

1:sta pris.
»Lekande barn».

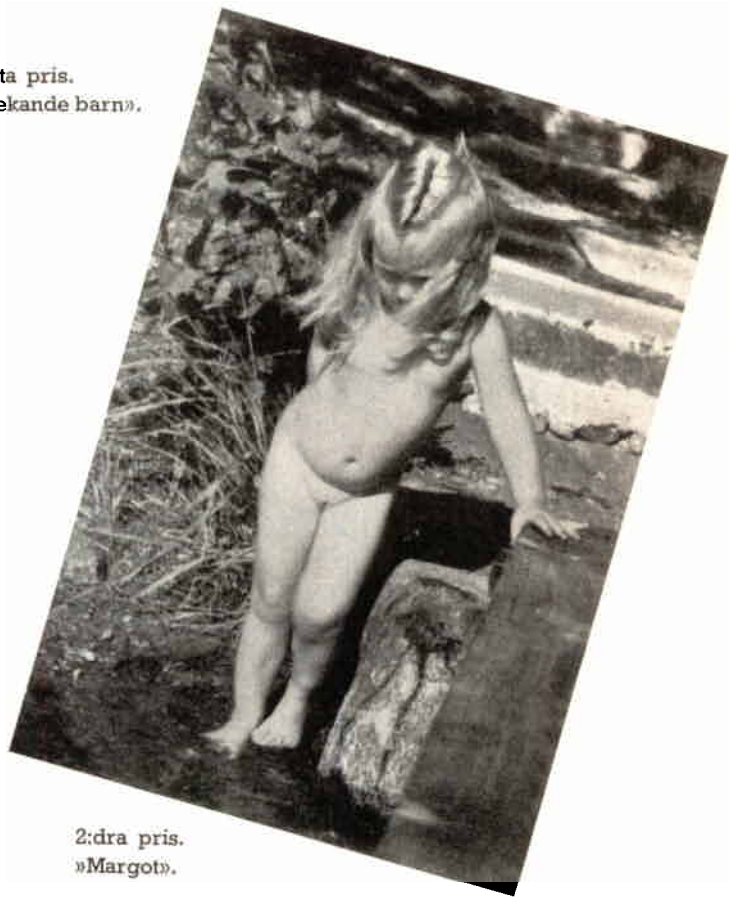

2:dra pris.
»Margot».

Av de inkomna bidragen ansåg juryn enhälligt de på denna sida återgivna bilderna vara de 3 bästa. När det däremot gällde att fastställa den inbördes ordningen, voro meningarna delade. Sedan dessa jämkats samman, kom juryn till följande resultat:

1:sta pris, kr 10:—, »Lekande barn», insänd av ing. J Romberg, Höganäs. Bilden är väl komponerad med vacker belysning och roligt perspektiv på ungarna. Lägg märke till att skuggorna löpa diagonalt, likaså strandlinjen. Fotografen har utmärkt lyckats fånga den omedvetna charmen hos lekande barn.

2:dra pris, kr 10:—, »Margot», av ing. E Bengtsson, Höganäs. En innerlig och omedelbar barnstudie, som enkelt och okonstlat berättar en liten historia.

3:dje pris, kr 5:—, »Flickan vid vassruggen», ännu en bild av ing. Romberg. Säkert motivval, god komposition. Belysningen, snett motljus, utmärkt. En liten krusning i vattnet — från en kastad sten e.d. — hade gjort bilden livligare. *Sixten Sandell.*

3:dje pris. »Flickan vid vassruggen».

BO BÄTTRE – hur vi inreder våra hem 1945

"Hemmet skall leva familjens liv"

Guldheden heter ett alldeles nybyggt bostadsområde i Göteborg, där under sensommaren en heminredningsutställning varit anordnad under mottot »Bo bättre». Red. för Hemmets Uppslagssida, som haft förmånen att studera utställningen under sakkunnig ledning, redogör här något för tendenserna inom den moderna heminredningen, som de framträder på »Bo bättre».

Guldhedsutställningen har en hel del lärdomar för var och en av oss, antingen hemmet är stort eller litet, antingen det ligger i staden eller på landet; lärdomar, som kan tillämpas inte bara vid själva bosättningen utan också för förbättring av det redan färdiga hemmet. Det färdiga hemmet, ja, men blir då ett hem någonsin färdigt? Är det inte just däri trivseln ligger, att det kan förändras, kompletteras med nya praktiska inredningsdetaljer, anpassas efter familjens växlande behov, familjemedlemmarnas antal, intressen osv. Hemmet skall med andra ord *leva*, leva familjens liv, återspegla det och inrättas efter det. »Familjen som växer» heter också betecknande nog en avdelning på utställningen, som visar hur ett hem undan för undan kan ökas ut och förnyas. Utställningen ger en överblick över de möjligheter vi har att inrätta våra hem ändamålsenligt och trivsamt. Huvudtendenserna är ljusare och gladare interiörer, mera färg, lättare möbeltyper, större anpassning efter familjens behov, dvs. mera individuell, mindre konventionell inredning än tidigare.

Vi svenskar dras med vissa fördomar, vilka man på utställningen åtminstone delvis i välgörande grad lyckats göra sig fri ifrån. Vi tror, att vi måste ha det som alla andra, och även om hemmet bara består av ett enda rum, så möblerar vi det ofta som matsal med stort bord mitt på golvet osv. Vi inreder våra hem för representationsskyldigheter, som vi inte har, eller för en gästfrihet, som vi inte har råd eller tillfälle att utöva. Sovplatserna gömmer vi helst undan, och vi håller oss gärna med finrum. Alla dessa »komplex» försöker man nu att arbeta bort hos oss. Vårt hem skall ställas i ordning, som det bäst passar oss själva och vår vardagstillvaro, då trivs för övrigt också vännerna bäst hos oss. Det är påfallande i vilken grad man i utställningshemmen tänkt på barnen med ostörda sovplatser, enkla, oömma lekmöbler, läxläsningsplatser och dylikt. Det är tyvärr inte alltid man ordnar så för sina barn, även om det kan göras både billigt och praktiskt och fastän det bör gå före både de vuxnas bekvämlighet och gästfriheten.

Ett annat »nationalfel», som man tycks ha undgått på utställningen, är vår lust att belamra skåp och skrivbord, hyllor och annat med mängder av prydnadsföremål, vaser, fotografiramar, ljusstakar och vad det nu kan vara. Man frestas ofta att hålla med den som sa att »jag tycker det är vackrare med en ful vas i ett rum än tio vackra». Vi tycker kanske det är synd att ställa undan något, men våra prydnadssaker kommer inte alls till sin rätt, när de står på varandra för att inte tala om till vilket hinder de är. Då är det bättre att ordna en viss cirkulation, ha några saker framme och resten undanställt och byta om emellanåt. Vi ser då föremålen varje gång med ny blick för deras skönhetsvärden.

"Vackrare med en ful vas än tio vackra . . . "

Belysningsfrågan syndas det mycket mot i de flesta hem. Det räcker inte med att vi har god armatur på de ställen där det behövs. Visst är det viktigt nog, och det avgörande när vi köper armatur skall vara, att den ger ett bländfritt, behagligt ljus. Men i första hand skall vi ta vara på dagsljuset. I vårt solfattiga klimat är det fel att utestänga ljuset med mörka gardiner. Gardinerna är till för att på ett vac-

EN TREVLIG HÖSTKLÄNNING

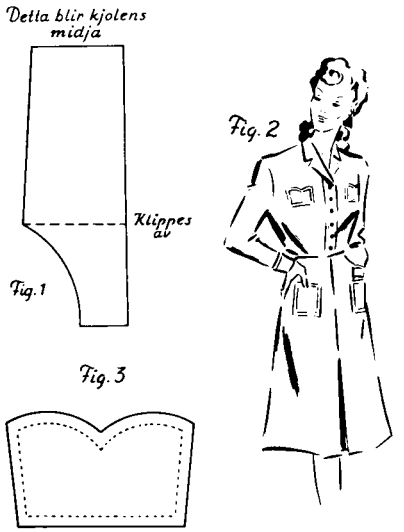

Att få tag på ett verkligt gott ylletyg är kanske inte så lätt just nu, men har man en gammal dräkt eller kostym får kvalitetsfrågan en god lösning. Naturligtvis måste man se till att det plagg man skall sy om inte är för litet.

Man sprättar isär det gamla plagget mycket försiktigt, tvättar det och pressar därefter alla delar väl. Ju noggrannare man är desto lättare går arbetet sedan.

Så kan tillskärningen börja. Är det gamla plagget en dräkt, som man själv haft, blir inprovningen lättare. Träckla först ihop kjolen i de gamla sömmarna. Skall kjolen göras av ett par byxor, vändas de isärsprättade delarna upp och ned som fig. 1 visar och kjolen får sys ihop i våder. Är de gamla byxorna något så när vida, räcker tyget till veck och man gör så många det kan bli.

Börja sedan med livet. Tag då jackan eller kavajen och klipp av nederdelen eller skörten så att längden blir lagom.

BARNENS EGEN RUTA

Ja, nu är det höst igen, och vi har troligtvis många regniga och ruskiga dagar framför oss, då vi inte kan vara ute. Låt oss därför ha roligt inomhus med dessa skojiga lekar.

TRIANGELSPELET

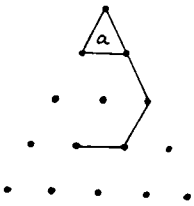

Ni kan endast vara två deltagare. Förse er med ett papper och var sin penna, och börja med att rita upp en liksidig triangel som på bilden. Drag lott om vem som skall börja spelet. Denne drar nu en linje mellan två bredvid varandra liggande punkter i triangeln. Så är det motståndarens tur, och så fortsätter ni att dra var sin linje samt försöker att med linjerna fullborda små trianglar inuti den stora triangeln. Den som dragit sista strecket i en sådan liten triangel, skriver in sin initial i den och får sedan dra ett extra streck. Den som får det flesta antalet trianglar vinner och det gäller att akta sig så att man inte hjälper sin motståndare. Det är faktiskt knepigare än man tror. Försök får ni se!

SPINDELN

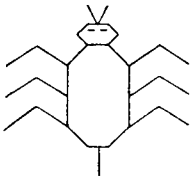

Alla deltagarna, ni kan vara hur många som helst, förser sig med papper och penna, och så skaffar ni en tärning, som ni skall turas om att kasta. Det gäller för var och en att rita en spindel, sådan som den ni ser på bilden här. Förste man kastar tärningen och får börja att rita sin spindel med lika många streck, som tärningen visar. Så kastar nästa man tärningen och börjar på sin spindel, och så håller ni på tills en av er har fått sin spindel färdig. Den består av 30 streck. Lycka till!

BOKSTAVSLEKEN

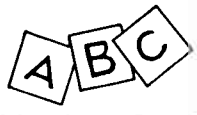

Till den här leken måste ni förfärdiga ett antal bokstäver, exempelvis 2 eller 3 av varje bokstav, utom q, x och z. Ni kan rita upp bokstäverna på tunn papp i rutor om ca 1½ cm i kvadrat. Så kan leken börja. Lapparna strös ut på bordet med bokstavssidan nedåt. Så tar en av er upp en bokstav, det blir kanske ett p, och ropar exempelvis »Säg en maträtt på p!». Den som först hittar en maträtt på p, t. ex. pannkaka, får behålla bokstaven och skall i sin tur ropa ut en ny bokstav. Nu hittar denne på något nytt och denna gång blir det kanske »Säg en författare på s!». Den som har fått de flesta bokstäverna har givetvis vunnit leken. Ännu roligare blir leken kanske, om ni i stället använder bokstavskex, som ni får äta upp när ni lekt färdigt.

POTATISLÖPNING

Detta är en lek, som ni kan leka både inom- och utomhus. På lekplatsen markerar ni först en start- och en mållinje. Deltagarna skaffar sig sedan var sin 1 cm breda trä- eller pappskiva, samt var sin potatis eller annat lämpligt runt föremål. Alla ställer upp sig vid startlinjen med skivan i vänster hand (det blir svårare än höger) och potatisen på skivan. På en given signal sätter ni igång mot målet. Den som först hinner fram utan att ha tappat potatisen vinner.

HÖSTKLÄNNING *(forts.)*

Tråckla därefter ihop klänningens överdelar inklusive ärm. Prova in de gamla sömmarna väl. Sy ihop alla sidsömmar.

För att dölja de gamla knapphålen, klipper man en rak remsa av tyget och stickar på båda sidor i framkanterna på livet. Gör ytterligare ett par stickningar längs kanterna, vilket förhöjer effekten. Därefter sys kjol och liv ihop.

Ett par trevliga fickor (se fig. 3) stickas på framstycket, varvid platsen för den gamla bröstfickan döljes. Även på kjolen sättes ett par fickor. Samtliga fickor stickas runt om två gånger.

Ett par små vita slag av piqué sättas i halsen. Klänningen knäppes med tryckknappar. Garneringsknappar sys på den stickade remsan i framkanten. Vaddar sys i.

HEMMETS HANDBÖCKER

GRETA NORDLUND: *Ekonomisk hemtvätt.* Kr. 0: 75.

Det linneförråd, som de svenska husmödrarna har att förvalta, beräknas vara värt den nästan svindlande summan av ungefär 1.800 miljoner kronor, och om det genom skonsam behandling kan fås att hålla 10 tvättar mera, t. ex. 60 tvättar i stället för 50, skulle det innebära en nationalekonomisk vinst av 100—200 miljoner kronor. Det måste ju då även för den enskildes ekonomi betyda en hel del hur länge kläder och linne håller, och när det som nu är ont om textilvaror, är det dubbelt viktigt, att vad som finns sköts efter konstens alla regler.

De häpnadsväckande siffror, som nyss nämndes, är hämtade ur förordet till rubricerade lilla skrift, som just propagerar och ger råd för tvättmetoder, som ökar livslängden på både linne, ylle, bomull, silketrikå och andra vävnader. Den börjar med avhärdningen av vattnet, en viktig sak om tvätten skall bli fin och tvättmedlets effekt utnyttjas ordentligt, fortsätter att tala om olika tvättmedel samt hur kläderna behandlas och tvättas. En hel del fotografiska bilder kompletterar framställningen.

EDITH KLARIN och ERNST ABRAMSON: *Mat som är värd sitt pris.* Kr. 0: 50.

Den som vill ha valuta för sina matpengar ifråga om näringsvärde — och vem vill inte det — kan ha mycket god nytta av att studera denna broschyr, som både teoretiskt och praktiskt är en god vägledning. Den innehåller nämligen dels en populärt skriven översikt av näringsläran, dels veckomatsedlar med recept. Dessutom talar den om hur födoämnena skall behandlas och tillagas för att vitaminer och andra näringsämnen skall bevaras, samt ger råd hur matsedeln sammansättes och i anslutning därtill kostnadsberäkningar och recept.

Båda dessa skrifter äro utgivna av Skattebetalarnes Förening, Stockholm.

BO BÄTTRE *(forts.)*

kert sätt förmedla övergången mellan det skarpa ljuset ute och den mildare dagern inomhus, och man ser på Guldheden många exempel på att det är de ljusa, gärna vita och helt skira gardinerna, som bäst fyller sin uppgift.

Något som är värt att tänka på när man inreder eller kompletterar sitt hem, är att mörka ytor bokstavligen talat äter ljus. Detsamma gäller mörka lampskärmar, om de icke invändigt fodras med något ljust material. Dessutom ser ett mörkt rum mindre ut än ett ljust av samma storlek, och vill vi att det skall se rymligt och luftigt ut omkring oss, bör vi låta de ljusare färgerna överväga. De mörka färgerna kan gärna vara med som kontrast- eller effektfärger. De i hemslöjden och i vår gamla allmogekonst så uppskattade klara, rena färgerna såsom blått, rött och gult har lyckligtvis åter kommit till heders i hemmets textilier, och de ger betydligt gladare och hemtrevligare interiörer än de murriga nyanser och mellantoner, som länge varit förhärskande.

Till slut en sak, som man framför allt bör ha i minnet, när man köper till sitt hem. Det är att skaffa så god kvalitet som möjligt. Ju mindre hemmet är, desto viktigare är det med kvalitet på inredningen, ty ju mera nöts bohaget.

För att avhjälpa bristen på arbetskraft i våra gruvor har Bränslekommissionen tagit initiativet till en överföring av arbetare från olika industrier till vårt företag. Den därav följande, ökade kolproduktionen kommer på så sätt även dessa industrier till del. Denna omplacering av arbetskraft är märklig så till vida, som det torde vara första gången något dylikt kommer till stånd, om man undantager tvångsuttagningen av industriarbetare till skogsavverkning.

Sammanlagt är det 149 man, som hänvisats till gruvarbete — en sysselsättning, som de flesta äro alldeles ovana med — och meningen är, att arbetarna till att börja med skola stanna framåt nyår. Sedan får utvecklingen visa, om det blir nödvändigt att förlänga anställningstiden ytterligare. Då det kommer att ta någon tid, innan arbetarna fått erforderlig vana, måste den första månaden betraktas som utbildningsperiod.

Intagningen av dessa arbetare började den 1 augusti och sker därefter varje måndag samt skall vara avslutad den 17 sept.

Den största kontingenten arbetare har SJ bidragit med, nämligen 40 man. Från Reymersholmsbolaget komma 19 man, från Sockerbolaget 15, från Strömsnäs Bruk 13. Lagamill i Timsfors, Skånska Ättikfabriken och Skånska Cement sända vardera 11 man och slutligen få vi folk från Skånebryggerierna, Gummifabriken i Hälsingborg, Malmö Yllefabrik, Stidsvigs Limfabriker och Mejeriförbundet. Ett 90-tal arbetare inkvarteras på arbetsplatserna, medan återstoden dagligen måste transporteras till och från arbetet. Tillstånd har också erhållits att anordna en daglig tur mellan Hälsingborg och Bjuv för 25 man. Dessutom går en buss mellan Klippan och Nyvång med lika många man, och stidsvigsfabrikerna köra själva sina fem man i bil till Gunnarstorp.

Arbetarna förläggas i de förut befintliga flyktingbarackerna, som på senare tid till stor del stått tomma, eller få innebo i familj. Sålunda har en del av en tjänstemannabostad på Wrams Gunnarstorps gods upplåtits för ändamålet.

För att biträda i alla hithörande frågor och tillvarataga arbetarnas intressen har såsom kurator anställts intendenturkapten Jungbeck, som även har hand om flyktinglägren.

Om resultatet av de tillfälligt anställda gruvarbetarnas prestationer kan man givetvis ännu ej med bestämdhet profetera, men att döma av de rapporter, som med jämna mellanrum avgivas av kuratorn, synes arbetsförmågan hos det stora flertalet vara normal och intresset stort, varför man har anledning se optimistiskt på situationen.

*

Västra Broby kommun planerar att uppföra pensionärshem i Hyllinge på tomt tillhörig Höganäsbolaget. För att underlätta planläggningsarbetet har Bolaget åtagit sig att bekosta utredning om hur stort statsbidrag, som kan påräknas, samt överarbetning av de föreliggande byggnadsritningarna i syfte att möjliggöra bl.a. en vidare utbyggnad i etapper.

*

Vid Glasullsbolaget närmar sig den nya badavdelningen sin fullbordan. Då det vatten, som hittills använts, varit mycket aggressivt och förorsakat stark rostbildning i rörledningarna, har en djupborrning utförts invid fabriken. Borrningen har givit ett utmärkt vatten, och pumpstationen forceras nu fram, så att detta vatten kan börja levereras samtidigt med att badavdelningen tages i bruk.

I detta sammanhang bör omnämnas, att Billesholms kommun visat stort tillmötesgående genom att under ombyggnadstiden upplåta allmänhetens badhus för Glasullsbolagets manliga arbetare såsom omklädnads- och badavdelning. I rättvisans namn måste dock påpekas, att Glasullsbolaget samtidigt åtog sig att ombesörja reparation

Den nypermanentade lagerplatsen för A-kol vid Nyvång har nu börjat tagas i bruk.

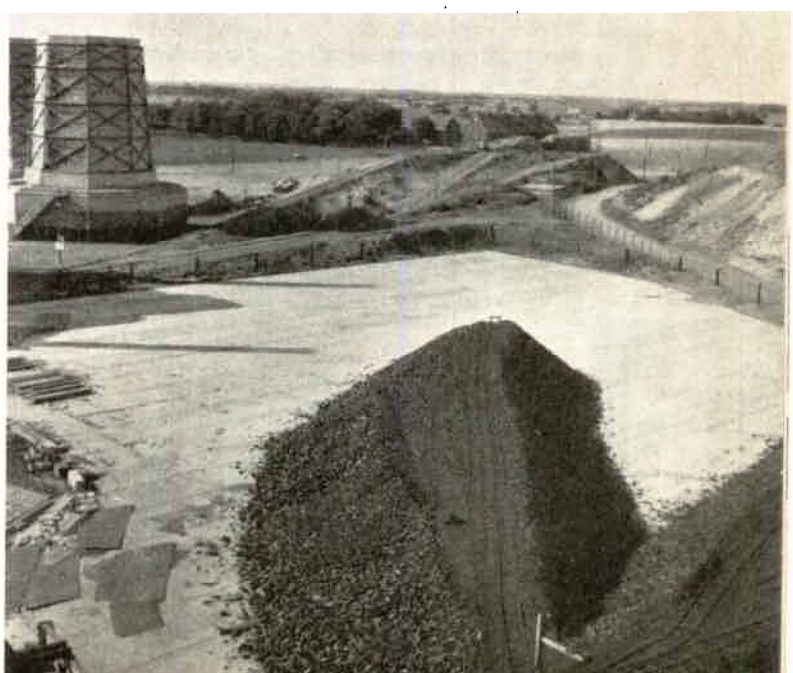

av badhusets spruckna värmepanna, varigenom det stängda badhuset åter kunde öppnas för allmänheten. — Tjänst och gentjänst.

★

Den ovannämnda borran vid Glasullsbolaget har visat sig ge så mycket vatten, att bolaget sett sig i stånd att inbjuda de nyblivna fastighetsägarna i »Långa husraden» invid fabriken att bilda en vattenverksförening, som skulle ansluta sitt nät till borran.

★

Glasullsbolaget har låtit Allmänna Ingenjörsbyrån i Malmö göra upp förslag till vattenledningsnät för bostadsområdet på Kyrkbacken, omfattande en djupborra med pumpstation samt huvudnät i gatorna. Detta förslag håller nu på att bearbetas, och bl.a. ha anbud infordrats på schaktnings- och rörarbetena.

Avsikten är ju att så småningom sälja flertalet arbetarbostäder på Kyrkbacken, och i samband härmed skulle de nya fastighetsägarna kunna få möjlighet att ansluta ev. servisledningar till huvudnätet. Ett första villkor härför är ju emellertid, att den planerade borran verkligen ger tillräckligt med vatten.

★

Vid Glasullsbolaget installeras för närvarande en femte symaskin samt två nya ugnar, den tionde och elfte i ordningen.

★

Om den i dessa spalter tidigare omnämnda sliparskolan i Västervik lämna vi här en del ytterligare upplysningar.

Skolan kommer att inrymmas i en envåningsbyggnad av 72 m längd, som tillsammans med maskin- och verktygsutrustning beräknas draga en kostnad av omkring ½ miljon kronor. Om det går, som man hoppas, skall sliparskolan vara färdig i slutet av detta år.

Det är meningen, att sliparskolan skall bli nära ansluten till bolagets mekaniska verkstad, där kompletteringsarbeten och tillverkning av en del för slipningen nödvändiga verktyg kommer att ske. Nybörjaren får på så sätt tillfälle göra sig förtrogen även med andra slags verkstadsarbeten än slipning, varigenom utbildningen blir både mera allsidig och gedigen.

Tanken är, att arbetsobjekt skall tillföras skolan på så sätt, att skolan åtager sig slipningsarbeten åt andra såväl större som mindre verkstäder. Större sådana kunna exempelvis behöva hjälp på grund av anhopning av arbeten. Mindre verkstäder kunna många gånger behöva få slipningsarbeten utförda, för vilka de sakna lämpliga maskiner, och i sådana fall är sliparskolan beredd att för verkstäderna ifråga åtaga sig denna detalj av arbetet.

Sliparskolans verksamhet skall sålunda komma den allmänna produktionen till godo på ändamålsenligaste sätt, och det är grundarens förhoppning, att denna enskilda yrkesskola i likhet med den av staten på andra områden bedrivna och bekostade yrkesundervisningen kommer att bli till nytta för såväl den mera erfarne yrkesmannen som de unga män, som vilja lära sig sliparyrket, och därigenom för den svenska industrien.

★

Handölsbolagets anläggningar i Handöl hålla på att moderniseras, fastän verkstadskonflikten verkat försenande på många leveranser. Lokalerna ha omändrats och maskinerna omgrupperats. Ny ramsåg har inköpts. Experiment pågå rörande nya bearbetningsmetoder för täljsten. Förrådet har fått stålinredning. Verkstaden har byggts om, maskinparken är numera samlad. Reparationer, slipning och träbearbetning ha centraliserats. Timmerbearbetning och låd-tillverkning sker numera på samma plats. Fabriksområdet inhägnas.

Behovet av elström har ökats, varför kraftledningen från kraftstationen till fabriken ombygges. Spänningen höjes från 380 till 10.000 volt.

I den provisoriska slaggplattfabriken i Nyvång har tillverkningen nu kommit i gång.

För att utröna täljstensfyndighetens utbredning påbörjade vår forskningsavdelning redan 1944 geologiska undersökningar, och ett antal diamantborrhål ha neddrivits. Av de hittills föreliggande resultaten att döma skulle driften vid Handöl vara tryggad för lång tid framåt.

*

Efter långvariga förberedande utredningar, utförda av docent P V Brüel i samråd med professor Kreüger och andra experter, har AB Höganäsarbeten erhållit order på akustikarbeten i Johannes kyrka i Stockholm. Det gäller beklädnad av stora väggytor, ca 650 m², med Glasullit, som delvis täckes med slitsad hård Treetex. Slitsningen är utförd så, att den går parallellt med och på samma avstånd som tegelfogarna på de anslutande väggarna. Treetexen målas sedan i en tegelfärg, varför det hela knappast syns från bänkarna, i synnerhet som dessa akustikpaneler i allmänhet sitta ganska högt upp på kyrkans väggar.

*

Som bekant lida gasverken i de större städerna brist på gasverkskol, varför de nu övergå till svensk torv. Torven måste emellertid förädlas, innan den går till gasverken, och AB Höganäsarbeten har erhållit order på inmurning med eldfast tegel i ett större antal halvgasgeneratorer för torvkolningsanläggningar. Sådana uppföras i Vislanda, Hökön, Vittsjö och Ljungby för Södra Sveriges Torvkols AB.

*

Isolering med asfalt med eller utan samband med plattsättningsarbeten utföras denna sommar av AB Höganäsarbeten vid två stora skolbyggen i Stockholm, nämligen Tekniska Läroverket på Kungsholmen och vid en ny folkskola på Gärdet. Dessutom utföras liknande arbeten för stora bostadsbyggen, Johanneshov och vid Nacka utanför Stockholm.

*

Inom cellulosaindustrin planeras just nu indunstningsanläggningar för sulfitlut, bl.a. vid Vargöns Pappersbruk, vid Forshaga och Bengtsfors Sulfitfabriker, och vid dessa kommer AB Höganäsarbeten att utföra inmurningsarbeten i cirka 18 st indunstningsapparater. I Vargön bli också ca 1200 m² massakar beklädda, och dessutom inmuras liknande kar i Kvarnsvedens Pappersbruk. Kokare och cisterner inmuras vid Munkedals AB och Utansjö Sulfitfabrik.

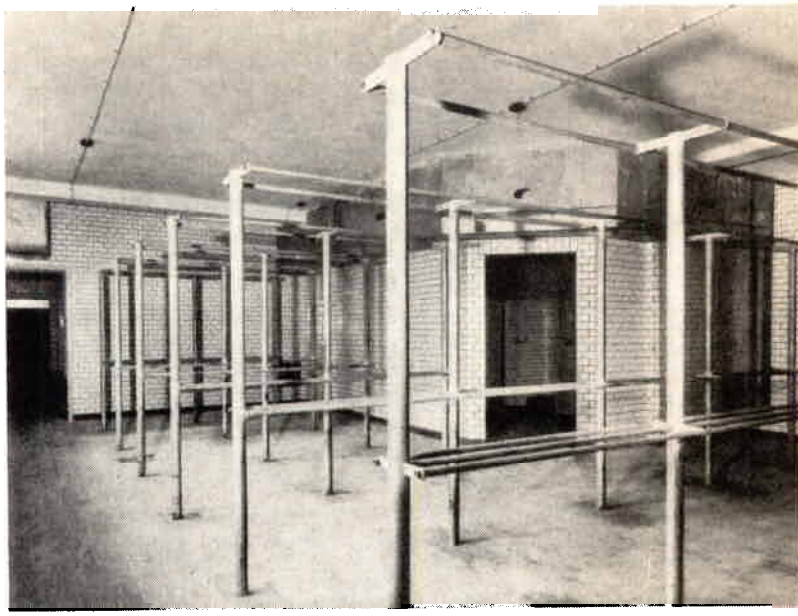

Den nya badanläggningen vid Glasullsbolaget, sådan den såg ut i början av september.

*

De sedan länge pågående arbetena vid Skoghallsverkens nyanläggningar ha nu utökats med att AB Höganäsarbeten fått beställning på inmurningen av samtliga blekeriapparater i den nya blekerianläggningen.

*

Omkring den 15 september blir en större kontorslokal, Malmtorgsgatan 6 i Stockholm, som AB Höganäsarbeten fått hyra genom förmedling av bankir Tage Cervin, färdig efter en grundlig ombyggnad. Våningen omfattar 16 delvis små rum, av vilka två disponeras av bankir Cervin, två av Handölsbolaget, ett av Höganäs-Billesholms AB som konferensrum och resten av Höganäsarbeten. Telefonväxeln blir gemensam med gruppnumret 23 21 00. Läget är mycket centralt mellan Gustav Adolfs torg och Brunkebergstorg. I konferensrummet finnes även ett skrivbord med telefon till tjänst för Höganäsbolagets tjänstemän vid deras besök i Stockholm.

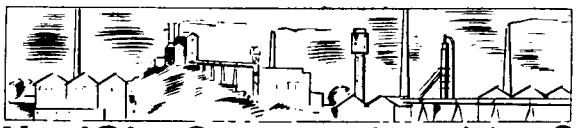

H Ö G A N Ä S

Ett apropå till socialiseringsdebatten

Vid denna tidnings tillkomst fanns det arbetskamrater, som ställde sig mycket skeptiska mot densamma och mot dess förmenta uppgift att vara en föreningslänk mellan företagsledningen och de anställda. Man menade, att tidningen istället skulle bli ett organ för enbart ledningen, där arbetarnas talan och intressen skulle komma i skymundan.

När nu tidningen utkommit i nästan två år, och man börjar få lite perspektiv på dess tillvaro, kan man nog erkänna, att skeptikerna i vissa stycken fått rätt. Trots att undertecknad i stort sett kan acceptera tidningen, må det dock tillåtas mig att ge uttryck för kritiska åsikter. (Detta var ingen »Brasklapp».) Att erinringarna har sammanhang med de nu så populära och välbekanta »socialiseringsdebatterna» i Höganäs är ganska naturligt; likaså att de anmärkningar, som göres, huvudsakligen vänder sig mot dir. Gummeson såsom självskriven talesman för företagsledningen.

I förra numret av »Brännpunkten» tillät sig »Oss emellan sagt»-redaktören en massa lustigheter kring den första »socialiseringsdebatten». Vederbörande var också nog vänlig att upplysa »flera stycken» av oss, dumma arbetare, om vad socialisering betyder. Man tackar förstås för upplysningen, ävensåväl för utdraget ur det socialdemokratiska partiprogrammet samt hela kommunistidyllen från Ny Dag (med eller utan Vesuvius), men undrar om ändå inte krönikören, trots den raljerande tonen, i någon mån gett »skeptikerna» vatten på sin kvarn?!

För att härifrån komma in på mera väsentliga saker lämnar vi den första socialiseringsdebatten och denna tidnings kommentarer för att istället ägna uppmärksamhet åt en delfråga i den senaste debatten. Frågan avser företagsledningens — i synnerhet dir. Gummesons — inställning till arbetarnas fackorganisationer. I sin argumentering *mot* socialiseringen var dir. Gummeson mycket angelägen att påpeka och erkänna fackföreningsrörelsens betydelse som arbetarnas instrument för vinnande av ökat inflytande i produktionen och arbetsförhållandena. Han menade tydligen som så, att arbetarna icke behöver eftersträva socialisering för ernåendet av denna större medbestämmanderätt, då dessa syften kan uppnås genom de redan befintliga och även från företagarhåll fullt acceptabla fackföreningarna. Sålunda var dir. Gummeson i detta sammanhang mycket villig att erkänna fackföreningarnas betydelse och dess ställning som likställd motpart.

I den fortsatta diskussionen kom man emellertid också in på frågan, under vilka former arbetarnas medinflytande i produktionen skulle komma till stånd. Idén om »produktionsråd» eller liknande — i vilka arbetarrepresentanter alltså skulle återfinnas — föranledde dir. Gummeson framhålla, att man vid Höganäsbolaget redan på ett tidigt stadium varit inne på den vägen genom tillkomsten av s.k. »tekniska kommittéer». Därvid var någon debattör ofin nog att påpeka den schism, som uppstått mellan avd. 66 i Höganäs och bolagsledningen vid tillsättandet av dessa kommittéer. Valet av arbetarrepresentanter i kommittéerna hade nämligen bolagsledningen själv ombesörjt utan fackföreningens hörande och utan att bry sig om ifall någon oorganiserad arbetare kom med. Givetvis hade avdelningen protesterat, vilket emellertid endast resulterat i ett avvisande svar.

Vid socialiseringsdebatten vidhöll nu dir. G. samma inställning, och förklarade han kategoriskt, att för honom existerade i detta sammanhang »inga organiserade eller icke organiserade arbetare utan endast vid Höganäsbolaget anställda arbetare!» Sålunda ett klart underkännande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse i detta sammanhang.

Man kan med skäl efterlysa konsekvensen i dessa båda olika ställningstaganden. Om dir. Gummeson i det första sammanhanget menar allvar med sitt erkännande för fackföreningen, hur kan han då i det senare fallet så totalt nonchalera densamma? Det är väl ganska naturligt, att man på arbetarhåll ställer sig den frågan, och man undrar, utan att hänge sig åt något önsketänkande, huruvida bolagsledningen — enkannerligen dir. Gummeson — verkligen har något till övers för arbetarnas fackliga strävanden utöver deltagandet i de rena lönerörelserna. Man är på arbetarhåll knappast blåögd nog att tro på något utopiskt men anser det därför också föga lämpligt, att man på företagarhåll argumenterar *mot* socialiseringen under hänvisning till fackföreningens stora möjligheter och vällovliga syften för tillvaratagande av arbetarnas intressen. Vi arbetare får nog ändå i våra strävanden taga det säkra för det osäkra; vi får nog söka lösningen för uppnående av våra berättigade krav ifråga om större medbestämmanderätt på socialistisk väg. Men samtidigt måste fackföreningen utgöra ett nödvändigt komplement, ett både—och måste skapas, som garanterar våra kravs förverkligande.

En sak är nog ganska säker: det går inte att få arbetarna att tro, att socialisering är onödig under motivering, att dess syften redan nu kan nås genom fackföreningen, då man i nästa andetag är färdig att frånkänna samma organisation all betydelse. Även i *argumenteringen* mot socialisering krävs rent spel!

Gösta Wikell.

Svar:

Kamrer B Wallgren, Höganäs:

I frågan om »Brännpunkten» såsom förment språkrör för företagsledningen hänvisar jag dels till mitt uttalande vid korrespondentträffen, dels till »Oss emellan sagt»-krönikan i detta nummer.

Anmärkningen mot VD för bristande konsekvens i inställningen till fackföreningsrörelsen har jag dryftat med denne, som givit mig i uppdrag att närmare utveckla de tankar, han vid detta tillfälle samt vid den senaste Höganäsdebatten uttalade.

Insändaren börjar med att erkänna, att han i stort sett gillar vår tidning. Vi vill kvittera artigheten med att säga, att vi finner denne lokalkorre-

spondents förstlingsinlägg synnerligen välskrivet och bestickande i sin argumentering. Ärligheten i motivet tror vi också på. Särskilt glada är vi för att den svaga punkten i argumenteringen blivit understruken, inte bara en utan två gånger. Det idealiska inlägget skulle vi vilja säga.

Insändaren skriver: »Vid socialiseringsdebatten förklarade VD kategoriskt, att för honom existerade *i detta sammanhang* inga organiserade eller oorganiserade arbetare utan endast vid Höganäsbolaget anställda arbetare. Sålunda ett klart underkännande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse *i detta sammanhang.*»

I detta sammanhang var det ja. Detta är just pudelns kärna. Vilket är då detta sammanhang? I »Brännpunkten» nr 3/1944 har de tekniska kommittéernas programförklaring blivit lämnad. Syftet är i korthet »att mobilisera alla anställdas positiva medverkan till arbetsprocessens utveckling och de maskinella hjälpmedlens ytterligare fulländande». De tekniska synpunkterna skulle sålunda vara dominerande i de tekniska kommittéerna, vilket ju också framgår av namnet. Det gällde att ta fram uppfinnarförmågorna, att tekniskt fullkomna produktionsapparaten inför den väntade ökade konkurrensen. De ärenden, som enligt programmet skulle behandlas vid kommittésammanträdena, kretsar kring tekniska frågor: effektstatistik, orderingång, sysselsättningsgrad, maskiners och verktygs utformning, råmaterial, färdigfabrikat, reklamationer, arbetsorganisation.

Vilka är då de, som i första hand bör komma ifråga som medlemmar i dessa kommittéer? Tydligen personer med utpräglad teknisk begåvning, med uppfinnartalang. Vem bedömer bäst, huruvida en person har dessa egenskaper? Insändaren svarar: Fackföreningen. VD svarar: Arbetsledningen. Insändaren och andra intelligenta läsare inser nog nu vilket svar, som är det starkaste.

Om genmälet hade slutat här, så hade det antagligen kommit ett nytt inlägg av ungefär följande innebörd: Jag medger, att arbetsledningen har större möjligheter att bedöma en arbetares tekniska kvalifikationer, men när VD ställde upp de tekniska kommittéerna som en motsvarighet till finansministerns produktionsråd, så är det väl inte *bara* tekniska frågor det gäller. Det är väl också sociala och dylika frågor med i spelet, vilka fackföreningarna är särskilt måna om.

Ja, det är riktigt, att även spörsmål utöver de rent tekniska har kommit att spela en roll inom de tekniska kommittéerna, en roll som antagligen kommer att bli än större i framtiden. Att detta i och för sig är en riktig utveckling, torde väl insändaren vara bland de första att erkänna. Kritiken mot det fria näringslivet har ju satt in en av sina huvudstötar just på den punkten: att företagen överbetonat de tekniska och underbetonat de sociala synpunkterna. Jag hade tillfälle något beröra själva denna sakfråga vid korrespondentträffen, och det blir nog anledning att återkomma. »I detta sammanhang» gäller det ju emellertid en annan fråga: skall oorganiserade arbetare vara portförbjudna i de tekniska kommittéerna?

Det kan väl då vara lämpligt att utgå från några av de tankar, som finansministern utvecklade i den åberopade Höganäsdebatten, därför att dessa förutsättes sammanfalla med insändarens. Finansministern konstaterar med gillande, att »föreställningen, att den ena individen skall ha rättigheter likaväl som den andra, trängt fram på det ena området efter det andra» och vidare »att man inte kommer undan, att denna föreställning om människornas likvärdighet och lika rättigheter också tar sig uttryck, när det gäller frågan om deras dagliga arbete, det sätt på vilket de skola förtjäna sitt bröd». Det skulle ha varit möjligt att enbart med en hänvisning till detta formellt oklanderligt motivera den oorganiserade arbetarens krav på medbestämmanderätt, men en beskyllning för att ha gjort detsamma som en viss potentat, när han citerar bibeln, kunde då ha riskerats.

Nej, det gäller att tränga djupare, ända till grunden. Låt oss då åter anknyta till finansministerns uttalanden. Han konstaterar, att arbetarrörelsen sedan gammalt gått fram på två vägar för att nå ökat »inflytande över sitt eget liv»: via samhällsmakten och via fackföreningsrörelsen. Finansministern, och med honom flera andra talare, underströk emellertid kraftigt, att detta endast är *medel, som tillgripes i mån av behov,* sålunda intet självändamål.

Att dir. Gummeson i princip erkänt fackföreningsrörelsens berättigande i denna bemärkelse, medger tydligen insändaren. När dir. G. anser, att även oorganiserad personal kan ha betydelse som medarbetare, kan väl detta svårligen betecknas såsom »ett klart underkännande och nonchalerande av de organiserade arbetarnas och fackföreningens betydelse». Tänk t.ex. på alla förmän, tjänstemän m.fl., som icke är organiserade! — Insändaren synes vilja klassvälde och ej demokrati.

Dir. G:s inställning till samhällsmakten framgår av följande citat: »Vad som ankommer på samhällsmakten är, att med lagstiftningen som medel och under beaktande av vår nedärvda rättsordning uppdraga den ram, inom vilken näringslivet eller — vilket egentligen är detsamma — samhällsmedlemmarna har rätt och frihet att handla samt *att i enlighet med dessa lagar utöva erforderlig kontroll.*»

På tal om de tekniska kommittéerna säger VD i Höganäsdebatten: »Vi ville inte inskränka oss till att ett, två eller tre av fackföreningarna valda ombud skulle sitta i kommittéerna år efter år, utan *vi ville successivt låta allesammans gå igenom dem,* dvs. verkligen demokratisera upplysningen om Bolaget.

Kan man tänka sig att i sak gå längre, när det gäller de anställdas krav på information, insyn eller vad Ni vill kalla det? Är icke detta höjden av demokrati: att låta *alla* bli delaktiga? Fackföreningen i Höganäs ville till en början bara låta dem bli delaktiga, som betalade fackföreningsavgiften. Hade icke detta varit begränsad demokrati? Hade icke i ett sådant fall fackföreningen upphört att vara ett medel för att i stället vara ett mål — ett självändamål?

Jo, naturligtvis, och detta insåg ju också avdelningen, som består av förståndiga karlar. Och så var denna kontrovers ur världen. Slutet gott, allting gott.

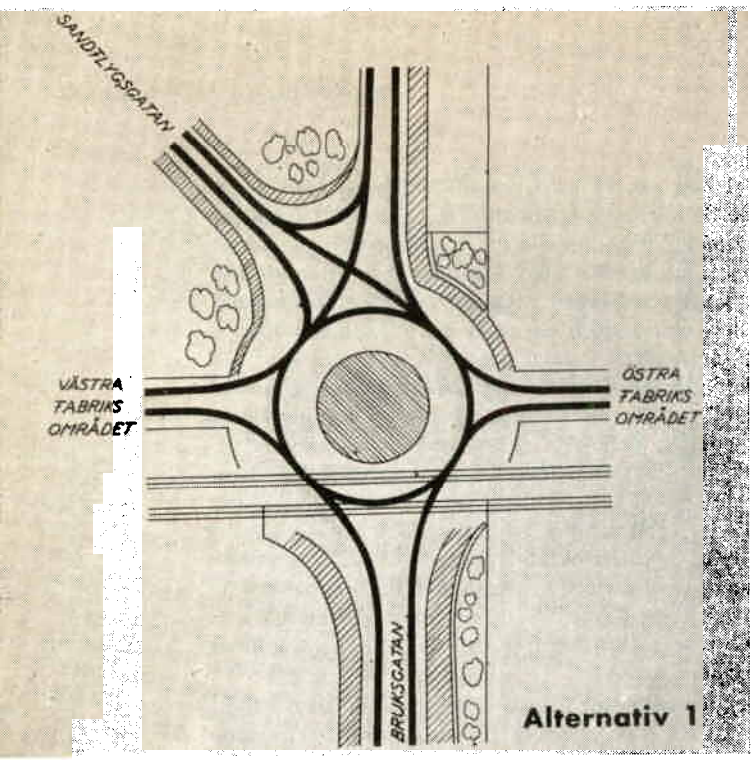

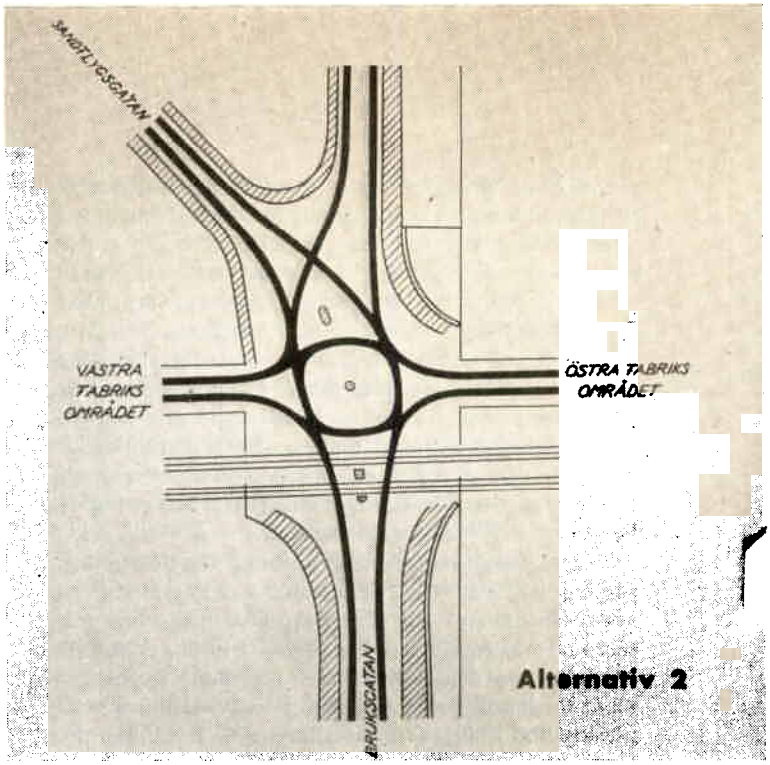

Vägvett

Herr Redaktör!

I förra numret av »Brännpunkten» finnes en artikel om »Vägvett», och den har som första illustration ett foto från Bruksgatans korsning med stora fabriksgatan i Höganäs.

Som gammal stadsplanetekniker har jag inte kunnat motstå frestelsen att fundera ett slag över där omnämnda trafikproblem och tillåter mig nedan komma med två förslag. Dessa äro dock endast att betrakta som skisser, vilka för praktiskt bruk måste överarbetas.

Alternativ 1

Detta förslag ger den mest rationella och trafiksäkra lösningen. Dylika cirkulationsplatser anordnas numera i alla större städer på platser, där trafiken i gatukorsen nått en mera betydande omfattning, och det måste man säga, att den har på denna plats i Höganäs i synnerhet vid matraster o.d.

Exempel på dylika trafikregleringsanordningar har man i Malmö på »Triangeln» och i Stockholm på ett otal ställen såsom t.ex. Karlbergsvägens korsningar med sina tvärgator, Gustaf Adolfs torg, Stureplan, Norrmalmstorg osv.

Utläggandet av mittrefugen kräver viss utflyttning av Bolagets staket och en liten del av den låga muren.

Som man ser uppstår det bara en enda korsning, nämligen mellan den nordgående trafiken i Bruksgatan och den sydgående i Sandflygsgatan. Om sistnämnda gata enkelriktades åt norr, skulle även denna korsning bortfalla.

Alternativ 2

Detta förslag är enklare och mindre effektivt men kan i gengäld omgående genomföras som ett provisorium, utan att man behöver röra vid staket och murar. Allt som erfordras är de markerade refugerna, vilka kunna göras av trä och utläggas lösa på gatan, samt tillhörande lagstadgade trafikskyltar.

M Smedberg.

I avlöningsfrågan

— Det är rent på tok, att man skall få avlöningen så sent som två veckor efter att man har tjänt den. Om jag hade fått pengarna tidigare, hade det varit lättare att betala skatten.

— Nej, det hade det inte, för Du hade inte haft mer pengar då.

— Det hade jag väl haft.

— Nej! Då hade Du fått alla de andra avlöningarna också en vecka tidigare, och då hade Du varit lika rik, som Du nu är. Hade Du fått två veckors avlöning på en gång vid skattetillfällen för att klara skatten, då hade det varit något vunnet med det. Men då hade Du också blivit utan pengar gången efteråt.

— Men bolaget tar ränta på våra avlöningar.

— Går *Du* till banken med avlöningen var gång för att få ränta på den?

Sådana resonemang får man ofta höra.

Alb.

Sabotage

Då man talar om sabotage, tänker man ofta: Det har som väl är inte förekommit vid Höganäsbolaget. Jo, så har skett. Tag bara ett sådant yttrande som t.ex. detta: »Det är väl inget att fråga efter, bolaget har råd att betala». Detta är sabotage i miniatyr, men likväl sabotage. Men många tänka inte därpå.

Alb.

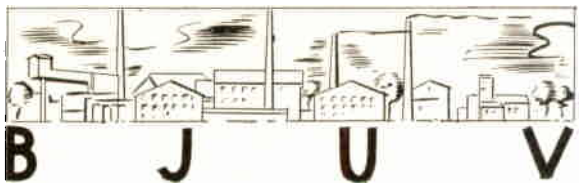

På allmän begäran

Bjuvs fabriker ha under de senare åren undergått en påtaglig förändring, särskilt beträffande interiören. Arbetslokalerna ha snyggats upp, och en outtröttlig kamp föres ständigt emot orenlighet och oordning. Vi se detta med tillfredsställelse, och jag tror, att vi alla försöker så gott vi kan att hålla rent och snyggt omkring oss. En del tekniska förbättringar ha också införts och, för all del, även bekvämligheter. Allt detta är mycket berömvärt, men jag skulle kanske inte fatta min uppgift rätt, om jag inte i denna spalt framförde vissa av de önskemål och något av det missnöje, som är ofrånkomligt på en arbetsplats som denna.

*

Jag skall då börja med dricksvattnet i fabrikerna. Vattenledning är inlagd, men vattnet är ljumt och så gott som odrickbart och dessutom otillräckligt. Därför finns, liksom förut, vattenbehållare uppsatta med en oftast smutsig och oaptitlig mugg, som alla skall dricka ur. Detta måste väl anses så pass ohygieniskt, att det på intet sätt motsvarar tidens krav. Nu är visserligen vattenfrågan i Bjuv ett problem, men jag tror inte, att alla möjligheter att ordna dricksvatten i fabrikerna på ett tillfredsställande sätt äro uttömda.

*

Ventilationen i slageriet i Tunnelugnen är ett annat problem, som måste lösas. Den nya fabriken tycks vara konstruerad utan tanke på tillförsel av frisk luft i arbetslokalerna, som faktiskt verka som veritabla drivhus på sommaren. Det är i sanning olidligt för de arbetare, som dag ut och dag in måste vistas i denna kvävande atmosfär. Det vore önskvärt, om herrar fabriksbyggnadskonstruktörer inte glömde bort en så pass viktig detalj.

*

En annan sak, som diskuterats mycket här i Bjuv, är införande av en sammanhängande arbetsdag, avbruten endast av en kort matpaus. Varför skall vi egentligen plocka sönder vår arbetsdag i tre bitar och därmed förstöra en längre sammanhängande fritid? Den nuvarande ordningen är säkert en kvarleva från forna tider med en 10—12 timmars arbetsdag. Det blir absolut inte någon åsyftad vila och vederkvickelse att färdas en längre eller kortare väg hem till middag kanske i regn, snö eller blåst och komma tillbaka genomsur och olustig. Eller hur motbjudande är det inte att en varm sommardag efter middagen återgå i arbete i varma, kvava fabriker. De tekniska förutsättningarna för en sådan reform finnas säkert numera överallt. Flera arbeten ha ju pågått på detta sätt i många år, och jag har aldrig hört, att det gnisslat på något sätt, eller att matpausen missbrukats av arbetarna. Man har ju vid många företag lagt in en 5-minuters vilopaus varje timme, och det påstås, att detta har en gynnsam verkan på arbetet. Den av mig föreslagna matpausen skulle naturligtvis inräknas i arbetstiden, som kunde förläggas t.ex. mellan 6 och 14. Jag föreslår, att vi på allvar tar upp denna fråga till diskussion, och vi kunde ju eventuellt prova några månader. Skulle det visa sig till någon större nackdel för endera parten, finge vi väl återgå till den gamla ordningen, men jag tror inte, att så bleve fallet.

Evald Johansson.

Svar:

Överingenjör E Olsson, Höganäs:

Som bekant befinner sig frågan om ett kommunalt vattenverk i Bjuv under utredning. Den slutgiltiga lösningen på *dricksvattenfrågan* hänger samman med denna utredning. Nu är det väl troligt, att det kan dröja länge än, innan det kommunala vattenverket blir utfört, på grund av svårigheterna att få material. Under tiden äro vi fullt medvetna om behovet av en provisorisk lösning, och vi äro gärna villiga att bidraga med en sådan, under förutsättning att kostnaderna icke bli uppenbart orimliga. Vi ha därför omedelbart satt igång en undersökning om möjligheterna att snabbt få gott dricksvatten genom någon brunn.

Ventilationen i den nya tunnelugnsbyggnaden är ingalunda bortglömd utan under utredning. Fabriken är ju inte heller färdig än, och man har inte flyttat in. Vi tro säkert, att ventilationen skall bli bra, när fabriken väl blir färdig.

Frågan om en ändring av *arbetstiden* togs upp av direktör Gummeson för ett par år sedan i samband med badhusbyggandet. Det diskuterades mycket vid samtliga verk härom, men diskussionen ledde ej till något resultat. Meningarna voro mycket delade vid de olika verken, och det gör, att man kanske ställer sig litet frågande till hela förslaget, ty man måste ju ändå komma fram till enhetliga linjer. Diskussionen gällde den gången även, huruvida man skulle ha olika arbetstider på sommar och vinter.

Jag för min del anser, att denna fråga bör tas upp i hela sin vidd vid nästa avtalsuppgörelse.

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

I anslutning till övering. Olssons uttalande i dricksvattenfrågan vill jag meddela, att vi anmodat Allmänna Ingenjörsbyrån i Malmö att omgående komma till Bjuv och se på förhållandena. Måhända kan man genom ett nät av brunnar få fram så mycket ytligt liggande grundvatten, att det kan löna sig att samla vattnet och pumpa in det i fabrikerna. Vi ha begärt en snabb utredning och hoppas, att vattenbehovet skall kunna täckas med rimliga anordningar i avvaktan på det av övering. O. omnämnda vattenverket.

Bostadsproblemen

Byggnadssäsongen börjar nu lida mot sitt slut, men de arbetare, som hyste en svag tanke på att under sommarens lopp kanske få lägga grunden till ett eget hus, har nu fått skrinlägga sina planer. Dagligen hör man frågan: Ämnar Höganäsbolaget göra något för att hjälpa oss, blir det något resultat av det förslag, som tillställdes bolaget, eller när kommer det möte till stånd, som ingenjör Smedberg lovade skulle komma, och som skulle annonseras med pukor och trumpeter, eller skall kommunen köpa tomtmark, som ställes till vårt förfogande? Men vi vet ingenting. Det enda vi vet är, att bolaget tillsänt kommunalfullmäktige en skrivelse, vari det anmodar kommunen att köpa tomtmark inom de centrala delarna av Skromberga och sedan sälja dessa billigt till arbetarna eller rent av skänka bort dem.

Vidare vet vi, att kommunalfullmäktige tillsatt en kommitté, som skall utreda frågan och sedan sätta sig i förbindelse med Höganäsbolaget. Men vi vet, hur dessa kommittéer arbetar. Här skall göras undersökningar och här skall underhandlas i långa tider, innan något resultat kan nås. Därför har också arbetarna skrinlagt sina planer på att få bygga i år.

Edvin Olsson.

Svar:

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

»Byggnadssäsongen börjar nu lida mot sitt slut...» Det är en förbluffande förlegad åsikt i våra dagar. Har inte herr Olsson läst Samverkande byggnadsfackförbundens propagandaskrift »Bygg året runt» eller sett deras affisch med lodet och mursleven? Höganäsbolaget får då i varje fall allt som oftast besked att »byggnadstillstånd kan beviljas först i höst», när skörden och betorna äro inne, och så är det för de flesta andra. För en som bedrivit byggenskap året runt norr om polcirkeln är talet om »byggnadssäsong» här nere i Skåne ofattbart. Det är klart, att de mörknande kvällarna minska möjligheterna till arbete på det egna hemmet efter den ordinarie arbetstidens slut, men varje möjlighet bör ju i alla fall tillvaratas.

Så var det mötet med de byggnadsintresserade. Jag tänkte redan i förra numret omnämna vårt förslag till Ekeby kommun om byggnadsbidrag i form av billig tomtmark eller på annat sätt men ville låta fullmäktige först pröva frågan, innan den gavs större offentlighet. Skall det vara någon idé att trumma ihop intresserade parter till ett möte, som skall ge positivt resultat, måste man ju ha det laddat. Väntan på besked från kommunen är en av anledningarna till dröjsmålet med mötet. En annan är, att bolaget materialvägen ville försöka reducera byggnadskostnaderna. Och vi tro oss ha funnit en lösning i *vibroblock*, tillverkade av bolaget. Vad man skall ha dessa block till framgår kanske bäst genom att citera Byggnadslånebyråns tekniska chef, civilingenjör E Strokirk, vilken i en artikel i tidningen »Byggmästaren» yttrar:

»Allt mer och mer vinner betonghålstenen terräng som grundmursmaterial, och förutsatt att dessa stenar äro riktigt konstruerade och ha tillfredsställande hållfasthet, ge de tillräcklig värmeisolering åt källaren i hela landet, utom i de tre översta länen, där man dessutom måste tillgripa en extra isolering på källarväggen.

De krav, som bl.a. Byggnadslånebyrån av bränsleekonomiska och hygieniska skäl ställt på källarisoleringarna, ha i regel vunnit förståelse i landet med *undantag för Skåne*, där man nämligen i regel hittills icke använt sig av *dessa betonghålstenar*, utan fortfarande gjuter grunderna. Givetvis måste detta ställa sig dyrare, framför allt då man bör kräva att en tunn betongvägg även i Skåne ges någon grad av värmeisolering.»

Grunden blir många hundra kronor billigare (och dessutom bättre ur isoleringssynpunkt) genom att muras med dessa block, och sedan kanske man kan ta bolagets slaggplattor från fabriken i Nyvång för vissa mellanväggar. Nu är det så, att vibroblock är en patentprodukt, och AB Skånska Cementgjuteriet i Malmö har licensen för hela Skåne. Vi ha under sommaren hållit på och förhandlat om rättighet för bolaget att trots licensen få tillverka vibroblock för eget och våra anställdas behov samt låtit tillverka provblock i en maskin i Stockholm. På grund av verkstadskonflikten kunde vi under inga omständigheter tänka oss få hit en maskin förrän till höstkanten. Samtliga detaljer om maskinleverans, licensavgift, priser osv. borde helst vara fullt klara, innan vi träffas.

När detta läses, kanske vi ha kunnat avhålla det efterfrågade mötet och därvid redogjort för bolagets subvention, vibroblock, slaggplattor, vatten- och avloppsprojekt och framför allt om hur kommunens insats gestaltar sig. Herr Olsson och hans meningsfränder torde ha så stort inflytande i de kommunala instanserna, att beskeden från det hållet inte skulle behöva låta vänta på sig alltför länge. Apropå det: Varför har Ekeby ingen fastställd byggnadsplan? Skall det bli någon ordnad bebyggelse, borde det ligga i allas Edert intresse att så snarast blir fallet.

Och ett apropå till. Ha alla de, som *allvarligt* fundera på att bygga, skaffat ritningar (kunna med fördel tagas ur trähuskatalogerna), gjort kostnadsberäkning i enlighet med Byggnadslånebyråns formulär, begärt förhandsgranskning osv., eller skall frågan ytterligare förhalas genom att dylika förberedande spörsmål inte redan avklarats? De kosta ingenting och förplikta till ingenting men äro särdeles nödvändiga den dag spaden skall i jorden. Det där med Byggnadslånebyrån gäller dem, som tänka finansiera bygget med statligt tertiärlån.

Förresten hörde jag i dag av en byggmästare Nilsson från Klippan, att han sålt fyra monteringsfärdiga trähus av Wärmlandshus fabrikat till fyra arbetare i Skromberga. De hade visst fått sina lån ordnade genom Skånska Brand. Och både Skandiahus och Svenska Trähus vill bygga demonstrationsvillor.

Fundera på det monteringsfärdiga huset ett slag till! På grund murad av vibroblock. Slår man ihop sig några stycken och anlitar högst tre byggnadsarbetare (två snickare och en murare t.ex.), kan man t.o.m. bygga utan byggnadstillstånd.

Hur tidsstudiearbetet bedrives vid Höganäsbolagets fabriker i Skromberga

Under många år har bedrivits ett mycket omfattande propagandaarbete för att framhålla nyttan av tidsstudier vid alla slags industrier och på senare tid även inom jordbruket. Själv har jag tidigare inte varit direkt motståndare till dessa tidsstudier, mest beroende på att jag trott, att vi därmed skulle kunna få fram ett mera effektivt arbetssätt och på många arbetsområden kanske lindra arbetet för den hårt ansträngde kroppsarbetaren. Likaledes har jag trott, att där arbetet utfördes på s.k. daglön, studiearbetet här lättare skulle kunna få fram en mera rättvis reglering vid nysatta ackordspriser. På sådana arbetsområden, som tidigare varit ackordsatta, men där ackorden av en eller annan anledning behövt omregleras, har jag förut trott, att tidsstudier skulle vara effektiva. Jag har emellertid nu färska exempel på att min uppfattning icke varit riktig.

Det arbetslag, som jag själv arbetar med i, utför sortering av klinkerplattor i Skromberga fabriker. Laget består av 13 man och är uppdelat så, att 2 man lastar på vagnar — dessa mannar kallas ugnstömmare — 2 man kör ut stensorterna till de olika sorteringsplatserna och de återstående 9 mannarna utför sorteringsarbetet. Som säkert envar förstår, kan det inte bli trivsamt på ett arbetsställe, där så många skall vara beroende av varandra. Därför begärdes också i fjol, att delning skulle verkställas, men av någon anledning blev inte detta av.

Men när sedan de nya, förhöjda ackordspriserna skulle göra sig gällande, visade det sig, att laget inte kunde komma upp till den stipulerade ackordriktpunkten, varför en ny begäran tillställdes bolaget, att delning måste ske. Detta lovades nu vid ett sammanträffande, som vår underhandlare hade med ingenjör Enhus — detta var den 7 juni — och där lovades, att det skulle vara klart med det nya ackordet om en månad. När en månad gått, kom 3 st tidsstudiemän till oss för att verkställa tidsstudiearbetet. Detta undanstökades på 2 dagar, varför vi trodde, att det nu inte skulle dröja länge, förrän allt var ordnat. Men tiden gick, och ingenting hördes av. Varje gång vi träffade vår underhandlare, var det samma fråga han fick: »Är det inte ordnat snart med sammanräkningen, så att vi kan få ett skäligt ackord?» Att han får ha stort tålamod, kan man förstå, för det är åtskilliga gånger han fått springa till kontoret för denna sak.

Den 7 augusti, alltså 1 månad efter den tid ackordet skulle vara ordnat, kom bud ut till arbetsplatsen, att nu fick någon följa med in, för nu var troligtvis ackordet klart. Men döm om vår häpnad, när det förklarades, att inget ackordspris kunde sättas på basis av dessa tidsstudier, utan vi skulle få betalt efter det gamla systemet med vissa procent avdragna, som ugnstömmarna skulle erhålla. Detta var för att slå sönder beloppet eller priserna på de olika stensorterna, så att de kunde få någonting att gå efter vid prissättningen av ackordet.

Nu undrar vi och säkert många med oss, om inte tidsstudieingenjör Enhus och bolagsledningen har så stort förtroende för sina studiemän och arbetare, att ett ackord kan sättas den gången hela det gamla systemet med priser skulle slopas och nya priser sättas på varje sort, så att varje sort skall betala sig själv, eller det skall behöva räknas flera år tillbaka bara för att få en sådan sak ordnad. Nu kommer där också sådana motiveringar, som att vi har kunnat tjäna ackordsförtjänster innan, varför inte nu? Men här är så mycket, som kan spela in, som blir för långt att gå in på här. Men jag kan lämna den upplysningen, att vid den sort, som jag vanligen sorterar, har i runt tal 400 sten sorterats per timme, och det instämmer också alla gamla stensorterare i, som själva sorterat dessa sten och själva lämnat upplysningarna om antalet sten, som är lika med det ovannämnda. Och när så tidsstudierna visar, att 396 och 397 sten per timma sorteras och detta påvisas för ingenjör Enhus och denne då svarar: »Det kan vi inte veta, det har vi inga fakta för», då kan vi med fog fråga: »Tror Ni inte själva på Edra tidsstudiemän, den gången vi arbetare själva försöka så långt möjligt är tro både Edra tidsstudiemän och Eder själv?»

Vidare framlades sådana argument, som att vårt arbete är fruntimmersarbete, som vem som helst kan sköta utan att bli trött! Jag skall villigt erkänna, att sorteringsarbetet inte är direkt kroppsarbete, men när de 8 timmarna gått, är man i alla fall trött, om inte kroppsligt så i varje fall själsligt. Och på tal om fruntimmersarbete och annat ledigt arbete, så har väl ingenjörer och kontorspersonal inget direkt kroppsarbete, men de kan säkerligen också bli trötta, detta visar ju den långa semestern de har.

Edvin Olsson.

Svar:

Ingenjör Hans G Enhus, Höganäs:

Jag har tagit del av herr Edvin Olssons inlägg om hur arbetsstudiearbetet — det heter arbetsstudier ej tidsstudier — bedrives i Skromberga. Den i insändaren omtalade studien har nu diskuterats på platsen, och de där berörda torde känna till rätta förhållandet, varför jag strängt taget ej skulle behöva bemöta herr Olsson. Då utrymmet är starkt begränsat, skall jag emellertid lämna ett mycket summariskt svar.

Redan för länge sedan ville Arbetsbyrån införa individuella ackord, men arbetarna motsatte sig det. Någon gång under fjolåret gjordes via förhandlaren en framställning om uppdelning av det gamla gruppackordet. Arbetsbyrån satte omedelbart igång med studier för att så fort som möjligt kunna få fram separata ackordspriser. — Studiearbetet för dessa arbeten måste utsträckas över 3—4 mån., då gruppackordet omfattar så många olika sorter.

Den arbetsstudieman, som höll på med arbetet, tyckte det var mycket olustigt, enär de flesta arbe-

tarna tycktes vara emot en uppdelning av det gamla gruppackordet. Och mycket riktigt, efter någon tid kom ett meddelande, att arbetarna *ej* önskade något nytt ackord utan ville bibehålla det gamla.

Studiearbetet avbröts.

Så gick åter några månader, och så kom en ny begäran om uppdelning av ackordet. Enigheten mellan de i gruppackordet deltagande arbetarna tycks inte ha varit så särdeles stor. Vid detta tillfälle var Arbetsbyrån hårt belastad, varför det dröjde en tid, innan vi kunde sätta igång studiearbetet igen. Vi hade mycket riktigt 3 män ute 2 dagar, men efter dessa 2 dagar avbröts studierna. Orsaken var, att vid dessa studier de mest variabla värden erhöllos på samma stensort. Sålunda tog det för själva sorteringsmomentet 117,4 min/1000 st för en arbetare, medan en annan använde 130,4 för samma sort och en tredje 164,8.

Räknade vi sedan ut förtjänsten enl. det gamla gruppackordet för dessa dagar, visade det sig, att den låg betydligt under den, som uppnåddes, när studier ej voro igång. Under den tid, som förhandlingar och studier pågått, har genomsnittsförtjänsten stadigt sjunkit. Och arbetarna kan inte finna något skäl. Detta förhållande har av Arbetsbyrån påvisats vid ett flertal tillfällen.

Skall Arbetsbyrån *snabbt* kunna lösa sådana uppgifter som omarbetning av gamla ackord, måste arbetarna positivt medverka och inte försöka bromsa genom att vid studietillfällena göra arbetet så omständligt, att tiderna bli onormalt långa. Arbetsbyrån är så hårt belastad med arbeten, att den inte kan hålla på hur länge som helst med ett enda ackord.

Vid några förhandlingar om detta ackord talades det från arbetarrepresentanterna om, hur tungt och ansträngande klinkersorteringsarbetet var, varvid vi helt stillsamt påpekade, att detta arbete i regel utfördes av kvinnlig arbetskraft vid andra företag. Arbete, om man skall tala om verkligt arbete, måste alltid fordra viss ansträngning, och denna kan vara större eller mindre beroende på arbetets art. Inte ens i en framtida socialiserad idealstat torde det kunna bli en vilokur. Men av alla de olika arbeten, som förekommer inom Höganäsbolaget, torde klinkersorteringsarbetet kunna räknas till de mindre ansträngande.

Höganäsbolagets cykelställ

I förra numret av »Brännpunkten» hade i samband med artikeln »Vägvett» kommit några råd om hur cykeln skall skötas. Ingen kritik skall utövas mot dessa punkter, därför att om dessa råd följas, blir säkert cykelns livslängd avsevärt större.

Det är i stället Höganäsbolaget, som bör få litet kritik för en del av sina cykelställ vid fabrikerna i Skromberga. Vad jag här skall gå in på, är vad som nämnes i punkt 3. Där står: »Ställ cykeln i skuggan.» På detta vill jag säga, att för en stor del av arbetarna är detta omöjligt, därför att på några av cykelställen är inga som helst skydd påmonterade. Och som en följd av detta har många arbetare fått gå till fots hem från sitt arbete, beroende på att lapparna på innerslangen lossnat eller att däck och slang exploderat.

Man kan ju tänka sig, vad dessa arbetare tänka eller säga, när de finner, att cykeln står på »fälgen» — detta lämpar sig såkert inte för tryck.

Men man kan ingenting göra, för cykeln skall stå i anvisat ställ. Påträffas cyklar på annat ställe, blir det anmärkning, och enligt rykte tages cykeln i förvar.

Om värmen är svår vid cyklarna, är inte regnet bättre. Vid minsta regnskur blir cykeln våt, och då först och främst sadeln. Och som nog envar förstår, är det inte med nöje man sätter sig upp på en cykel, vars sadel är alldeles genomvåt, helst om man bara har ett par tunna byxor på.

Riktiga cykelställ har funnits i många år, men de har stått så illa till, att många av arbetarna har fått gå åtskilliga hundra meter för att komma till arbetsstället. Och nu i samband med ny- och ombyggnadsarbeten har väg anlagts, så man kan cykla längs med hela fabriksområdet. Under en kort tid har därför också denna väg kommit till användning och de, som då inte haft cykelställ, har helt naturligt ställt cykeln mot fabriksväggen. Därför kom nya ställ hit, och när dessa uppsattes, lovades, att skydd skulle anbringas, så att cykeln kunde stå skyddad för sol och regn. Nu undras bara när?

Edvin Olsson.

Svar:

Civilingenjör M Smedberg, Höganäs:

Frågan är lika aktuell överallt. Handen på hjärtat: Har insändaren sett ett enda hållbart och praktiskt cykelställ, som samtidigt skyddar för både sol och regn? Det finns många fabrikat i marknaden, men vi tycker inte, att något av dem ordentligt uppfyller alla krav. De gamla höga ställen vid brandstationen — f.d. verkstaden — skyddar då varken mot sol eller slagregn.

Därför har det uppdragits åt Fastighetsförvaltningen att försöka konstruera ett lågt och rymligt ställ — lågt så att sneda solstrålar eller slagregn inte i nämnvärd grad kan nå cykeln, och rymligt, så att man kan stå utanför stället och skjuta in cykeln på en skena, utan att styrstängerna hakar i varandra. Hoppas vi får några snilleblixtar. Och när första provstället sedan kommer ut, emotser vi tacksamt en *positiv* kritik, dvs. förslag till ytterligare förbättringar.

En indragen förmån — kan vi få den tillbaka?

Svar till kamrer Carlén.

När jag i förra numret frågade, om det inte vore möjligt att på nytt få köpa skrotplattor och skrällerör, var det inte med tanke på att tjäna in några större penningsummor på dessa rör och plattor, utan det var uteslutande för att vi inte har råd att köpa så mycket rör och plattor av de dyrare sorterna, som fordras för att göra erforderliga reparationer.

Låt oss nu bara ta ett exempel! De golvplattor och glasyrsorter, som tillverkas i Skromberga, äro knappast åtkomliga efter vad vi kan tjäna. Skall vi bara ha ett par m² plattor och litet glasyr till att sätta kring en köksspis eller en vask, räcker ju knappast en veckoavlöning.

Här är många arbetare, som arbetat i hela sitt liv

vid Skrombergaverken, men ändå inte kunnat realisera sin önskan att få lösgjort så mycket kapital, att de tillfullo kan få utnyttja de produkter, de i så många år med sitt arbete hjälpt till att tillverka. Det vore väl inte för mycket begärt av oss arbetare, om vi vill köpa en sämre vara till ett billigare pris, om vi kan hjälpa oss med denna, enär vi som tidigare nämnts inte har råd att köpa den bättre och dyrare sorten. När man ser, hur arbetare, som tidigare arbetat vid Skromberga, eller andra arbetare och lantbrukare har råd att köpa dessa finare stensorter, blir man avogt stämd mot de förhållanden vi arbetar under.

Kamrer Carlén berör också egnahemsbyggena vid bolagets olika verk. Kamrer Carlén anser visst, att om två personer bygger var sitt hus, och den ene av dessa arbetar vid bolaget och den andre har någon annan sysselsättning, så skulle den senare bli förargad för att han inte fick lov att köpa av dessa billiga sorter. Jag kan inte inse, att han har orsak att bli det, därför om jag arbetar på en plats och har en förmån i form av produkter, så har han ingen orsak till detta.

Men vi skall gärna taga emot bättre sten och rörsorter, om vi bara får så hög rabatt, att vi kan betala dem. Höganäsbolaget har ju också gått mycket in för reklam, bl.a. genom sina Höganäs-mössor, och det vore väl ingen dålig reklam för bolaget, om alla arbetarna vid de olika verken på någon plats i sina hem kunde ståta med fina golv, lagda av Höganäsplattor eller en sockel av glasyr kring sin köksspis.

Edvin Olsson.

Funderingar kring semestern

För oss arbetare vid Höganäsbolaget är nu semestern slut, och nu har vi ett helt år framför oss, innan nästa semester börjar. Dessa 14 dagar går ohyggligt fort, man hinner inte med någonting. De flesta har ju inte så bra ställt, att de kan ta till någon badstrand och svalka sig, när värmen är för svår. Men en hel del av arbetarna har ju sina hus, och här är alltid något att göra. Den som själv har ett halvgammalt hus vet, hur mycket som finns att göra vid dessa.

Vädret i år blev visserligen inte så strålande, som det såg ut att bli. Det var endast de 5 första dagarna, som liknade riktigt semesterväder, sedan började fruntimmersveckan, och som vanligt regnade det sedan hela den veckan.

Man undrar också, när semestern skulle vara för att bli vacker. I fjol hade vi semester under midsommar, och då regnade det, och hade vi haft semester under midsommaren i år, hade det regnat. Det ser ut, som om vädrets makter gaddade ihop sig för att göra livet och semestern sur för oss arbetare.

Man sitter och funderar på om man inte kunde lura dessa vädrets makter med att låta arbetarna få en hel månads semester. Men vid närmare eftertanke förstår man, att det blir svårt. Om än man kunde lura vädret, så bleve det nog bra mycket svårare att lura arbetsgivaren. Alltså var det bara en dröm, men en dröm, som vi arbetare hoppas skall bli förverkligad i en inte alltför avlägsen framtid.

Ett par dagar innan semestern började anslogs på anslagstavlan, att Höganäsbolaget ville ge de arbetare, som önskade resa och bese de andra av bolagets verk, en viss del av resekostnaderna. Det är ju en tanke i rätt riktning, men den utnyttjades nog inte av många arbetare, för tiden till semestern var alltför kort för att man skulle hinna ordna med några resor. Men till ett annat år, om samma förslag då finns och kanske en smula förbättrat, kan det för många bli intressant att se en del av de fabriker och verk bolaget äger. *Edvin Olsson.*

LOMMA

Reklamfrågan II

Ett genmäle till dir. Börjeson.

Vi ha i förra numret av »Brännpunkten» påpekat, att reklamen för Lommaskivorna helt upphört i och med sammanslagningen med Västerviks-fabriken. Till svar på denna fråga säger dir. Börjeson, att anslaget inte räcker till reklam för Lommaskivorna. Om detta är med verkligheten överensstämmande, är det högst beklagligt. Spara på reklamen är väl, enligt vår mening, knappast det riktiga, då man inom alla industrier och näringsgrenar just nu slår på stora trumman för sina produkter. Nu om någonsin borde väl reklamapparaten sättas igång. Dir. B. säger vidare, att V-viks Alumoskivor äro de enda, som kan konkurrera med utländska fabrikat. I så fall lär Lommafabrikens framtid som slipmaterialfabrik vara slut. Det har också, trots alla försäkringar från ledningens sida, varit Lomma-arbetarnas uppfattning, att fabrikationen skulle upphöra och portarna slås igen. B. nämner också att tomt- och byggnadsförhållandena omöjliggjort upptagande av fabrikation av Alumoskivor. Då be vi få påpeka, att det finns ett område öster och norr om fabriken, som kan utnyttjas. Dessutom är fabrikens utrymme och område inte tillvaratagna.

Det bör kanske nämnas, att arbetarna här äro synnerligen intresserade av fabrikens framtid och framgångar. För närvarande lyser framgången med sin frånvaro, och vi gå istället tillbaka för varje dag. Arbetsstyrkan har decimerats med 1/3 under loppet av ett år. Detta beror på orsaker, om vilka endast högsta ledningen kan ge besked.

Det påstås, att en lerkärlstillverkning skall sättas igång här nere. Det är alltså att gå tillbaka till begynnelsen. Lerkärl har förut en gång tillverkats här, och fabriken fick vedernamnet »Pottan». Nu ska vi återgå till det gamla. Kallas detta utveckling?

Hur skulle det vara med ett gemensamt sammanträffande mellan ledning och arbetare och då dryfta spörsmålen? Dir. Gummeson borde kanske tillfrågas.

Ph E.

Svar:

Dir. B Börjeson, Västervik:

Insändaren har utan tvivel rätt, då han antyder, att ett fortsättande av denna diskussion i »Bränn-

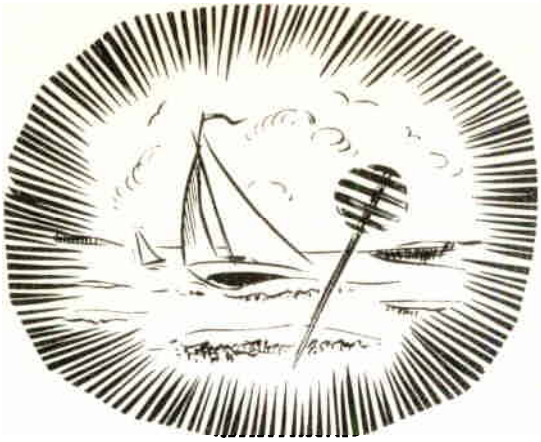

IDROTTSLIGA SAMARBETET SVERIGE-DANMARK ÅTERUPPTAGET

Med höganäspojkar på Danmarksbesök. Fotbollsmatch i Frederiksværk och landskampsbesök i "Kongens By". Danskar på gensyn.

Ett fotbollslag från Höganäs fick äran att vara en av de första idrottstrupper, som efter Danmarks befrielse återupptog kontakten med bröderna och arvfienderna på andra sidan Öresund. Genom en vänlig inbjudan från Det Danske Staalvalseværk i Frederiksværk, en av Höganäsbolagets största kunder i Danmark, gjorde nämligen ett höganäslag den 30 juni den för många så efterlängtade sjöresan över till Helsingör. Först spelades en match i Frederiksværk, där höganäspojkarna voro ofina nog att besegra sina värdar med inte mindre än 8—0, och sedan fingo svenskarna fara till Köpenhamn och bevista landskampen i fotboll Danmark—Sverige, den första efter Danmarks befrielse. — Reseledaren, herr Ragnar Engberg, tjänsteman på elektriska avdelningen i Höganäs, skildrar här för »Brännpunktens» läsare den händelserika färden och danskarnas återbesök i Höganäs.

I första hälften av juni månad kom genom Det Danske Staalvalseværk i Frederiksværk en förfrågan till Höganäsbolaget, huruvida ett fotbollslag från Höganäs skulle vilja som danskarnas gäster göra ett besök »derover». En fotbollsmatch skulle spelas i Frederiksværk lördagen den 30 juni, och dagen efter ställdes i utsikt ett besök vid landskampen Danmark—Sverige i Köpenhamn.

Frågan gick vidare till fotbollsklubbarna i Höganäs, Höganäs Bollklubb och IF Kamraterna, och givetvis accepterades det förnämliga erbjudandet med största glädje. Man satte genast igång med utverkande av tillstånd från Svenska Fotbollsförbundet och ordnandet av passformaliteter, varom mera längre fram. Beträffande fotbollslagets sammansättning enades man om en Höganäskombination med största möjliga bolagsrepresentation, och 15 spelare inklusive ledare utvaldes.

Frederiksværk — "Nordsjellands Perle".

Mången frågar sig kanske, var Frederiksværk är beläget, varför en liten orientering kan vara på sin plats.

Ett par mil nordväst om Hillerød i norra Själland ligger den lilla danska staden med ca 3.000 invånare, som fått namnet »Nordsjellands Perle», och som räknar sin tillkomst från mitten av 1700-talet. Att genomvandra Frederiksværk och stadens närmaste omgivning är som att företaga en tur genom hela Danmark, har man sagt. Och det är riktigt! Här finns skogar och backar, strand, sjö, mossar, ängar och hedar och t.o.m. ett stycke flygsand litet norr om staden. Om sommaren, när den gröna skogen välver sig över kanalens sakta glidande vatten, är Frederiksværk ett paradis, men också under vintern, då snön lagt sitt täcke över backar och skogsmarker är där »dejeligt».

Svårt att få pass.

Att ordna ut- resp. inresetillstånd var ingen lätt uppgift. Vid första försöket att genom danska konsulatet i Malmö utverka inresevisum erhölls beskedet, att det skulle dröja minst 1½—2 månader, innan inresetillstånd kunde beviljas. Av polisintendent Friberg i Hälsingborg erhölls emellertid löfte, att utresetillstånd skulle beviljas kollektivt, om färdledaren innehade personligt pass. Detta saknades

---

LOMMA, *forts. fr. föreg. sida.*

punkten» icke vore praktiskt, i varje fall då det gäller alla dessa *detaljfrågor*. Det skulle helt enkelt dra alltför mycket ut på tiden. I själva *huvudfrågan* vilja vi emellertid här uttala, att det icke har förelegat och icke föreligger några planer på att lägga ned Lomma-fabriken. Insändaren efterlyser ett sammanträde mellan bolagsledningen och arbetarna. Ett sådant avhölls emellertid på arbetarnas begäran redan den 25 maj d.å., varvid bolagets verkställande direktör, disponent Nilsson, till fackföreningsledningen i Lomma lämnade upplysningar om planerna för den framtida fabrikationen därstädes — koncentration dit av tillverkningen av mixade skivor, upptagandet av vissa nya skivkvaliteter samt dessutom tillverkning av annan art, allt åtgärder med syfte att bereda sysselsättning för arbetarstammen. Meningen var givetvis, att dessa upplysningar av fackföreningsledarna skulle delgivas kamraterna, men om så icke skett, skola vi gärna ordna ett nytt sammanträde mellan ledningen och samtliga arbetare under höstens lopp, förslagsvis september eller oktober. Vid ett sådant sammanträde har dir. Gummeson förklarat sig gärna vilja närvara.

Höganäs-laget vid avresan. Stående från vänster: Ernst Larsson. ordf. i IF Kamraterna och lagledare (rörfabriken), Gösta Holm (elektriska avd.), Olle Persson (kärlfabriken), Gösta Engström (lantbruket), Sune Karlsson (elektriska avd.), Hans Svensson (tegelfabrik VIII), Jan Gunnarsson (rörfabriken), Ragnar Engberg, reseledare (elektriska avd.). Sittande från vänster: Åke Hedberg (järnverket), John Jönsson, Stig Karlsson (tegelfabrik V), Gösta Köhler, lagledare, Clas Larsson, Folke Bengtsson (kärlfabriken), Eugen Landgren (mekaniska verkstaden). Således äro 12 av deltagarna anställda vid Höganäsbolaget.

emellertid, men på en vecka ordnades denna detalj genom välvilligt tillmötesgående av vederbörande myndigheter. Det kollektiva passet blev emellertid färdigt först kl. 12.00 avresedagen.

Kl 14.18 avreste så de 15 höganäspojkarna med tåg till Hälsingborg i den fasta övertygelsen, att de danska värdarna ordnat med inresetillstånd. En nervpåfrestande väntetid i Kattarp på grund av göteborgstågets försening medförde, att resenärerna anlände till Hälsingborg endast 10 min. före färjans avgång, vilken dock försenades på grund av en lång kö. Och så stod man äntligen på den danska färjan, vilket icke hänt på sex år, förväntansfullt blickande mot Kronborgs slott.

I Helsingør väntade en obehaglig överraskning. Genom ett missförstånd mellan värdar och gäster var inresetillstånd icke utverkat! Nu blev det fem nervösa kvartar såväl för Kasserer Jørgensen från Staalvalseværket, vilken mött upp i Helsingør, som för färdledaren. Höganäspojkarna väntade utanför stationen i lycklig okunnighet om att det endast hängde på ett hår, att de skulle få återvända till Sverige med nästa färja. Det var långa minuter, innan inresetillståndet till slut blev klart.

Helsingør—Frederiksværk i öppen lastbil — i regnskurar.

Enligt löfte skulle danskarna möta med bil i Helsingør för att forsla spelarna den ca fyra mil långa vägen till Frederiksværk. Vår förvåning vid betraktandet av den öppna lastbilen var mycket kortvarig, då vi snabbt kommo till insikt om de transportsvårigheter danskarna hade att kämpa emot. Tanken gick osökt tillbaka till genombrottsåren för fotbollen i Höganäs, då man var tacksam för att få åka i en öppen lastbil, dock med presenning över. Nu hade vi emellertid icke något som helst skydd mot de ideligen återkommande regnskurarna, vilka dock icke förmådde nedslå humöret. Under denna bilfärd blev det genast den bästa kontakt mellan de båda höganäsklubbarnas deltagare och de danskar, som mött oss. Efter två timmars färd under uppiggande allsång anlände vi till Frederiksværk minst halvannan timme senare än beräknat.

Ett flaggsmyckat Frederiksværk.

Den lilla vackra danska stadens huvudgata var rikligt flaggsmyckad, och på idrottsplatsen vajade ett par blågula dukar. Enligt programmet skulle »Spillerne samles paa Torvet Kl 19.45 og gaa i Procession gennem Byen», men denna punkt måste slopas på grund av förseningen i Helsingør.

En talrik publik hade utan knot trotsat regnet vid den danska idrottsplatsen. Då höganäspojkarna, givetvis ganska stelbenta efter den obekväma bilturen, sprungo in på planen, möttes de av »Du gamla, du fria», varvid tre herrar vid högtalar-sockerbiten med dalmasen Eric Lundkvist, överingenjör vid Det Danske Staalvalseværk, som den tongivande ledde den unisona sången. Vid de danska spelarnas entré tonade »Der er et yndigt Land», och under avsjungandet av de båda nationalsångerna stodo spelarna i givakt på sina olika platser. Efter denna landskampsmässiga inledning höll Staalvelseværkets direktör Sven Ringsted, inom parentes nämnt en gång dansk landslagsspelare, ett hjärtligt välkomsttal, vari han bl.a. tackade för den hjälp i olika former, som Danmark under kriget fått från Sverige.

Fotbollsmatchen gav svensk seger.

Efter välkomsttalet samlades de båda lagen på planens mitt och Höganäs Bollklubbs lagledare herr Gösta Köhler överlämnade till danskarna en minnestallrik med de båda höganäsklubbarnas föreningsemblem. Det danska laget förärade sina gäster en charmant blomsterbukett.

Hästskjuts och öppen lastbil, förnämliga kommunikationsmedel i dagens Danmark.

Några av de danska spelarna med sina svenska värdar vid återbesöket i Höganäs. 4:e man från vänster Kasserer Ch. Jörgensen, dansk reseledare och initiativtagare till matchen i Frederiksværk. 5:e man från vänster Folkskollärare Roland Jensen, ordförande i Frederiksværks IF, och 7:e man den danske lagledaren Aksel Jeppesen.

Och så kunde spelet börja. Redan från början skall understrykas, att den danska kombinationen med sju spelare från Frederiksværk och fyra från Hillerød icke stod på samma nivå som Höganäs stadslag. Denna gjorde emellertid en oväntat god match, och det faktum, att flertalet av höganäspojkarna spelade på toppen av sitt kunnande, är den främsta anledningen till den överlägsna segern.

I bakre försvaret hade målvakten »Ruke» en ledig dag, men fick dock vid ett par tillfällen visa lejonklon. Sune Karlsson var säkerheten själv i gott samarbete med Olle Persson, och halvbackskedjan, Kamraternas ordinarie, var bästa lagdel. Kommer därtill, att John Jönsson överraskade positivt som kedjeledare, att Stig Karlsson visade sig från sin bästa sida, och att Hedberg var synnerligen lyckad med fina inlägg, så har man här den bästa förklaringen till viktorian. Övriga höganässpelare bidrogo förtjänstfullt till värdarnas omdöme: »Svenskerne spillede glimrende».

Av målen gjordes fyra i varje halvlek och målskyttar voro Stig Karlsson 3, John Jönsson och Folke Bengtsson vardera 2 (den senare ett på straffspark), samt Åke Hedberg.

Efter matchen, som spelades med något förkortad speltid, tackade danskarnas lagledare hr Aksel Jeppesen för den lektion svenskarna givit på ett så sportsligt sätt. Hr Jeppesen blev för övrigt omåttligt populär bland höganäspojkarna, och han sparade ingen möda i sin strävan att göra det trevligt för dessa.

Festlighet efter matchen.

De båda lagen samlades efter matchen tillsammans med ett stort antal av Frederiksværks IF:s medlemmar med damer till en angenäm fest, vid vilken Borgmester Einar Thøgersen presiderade. I sitt hälsningsanförande underströk han ytterligare tacksamheten mot Sverige. Höganäspojkarnas färdledare talade sedan på gästernas vägnar och slutade med att utbringa ett fyrfaldigt leve för Danmark.

Ytterligare tal höllos under kvällens lopp, och bl.a. tackade Bollklubbens lagledare hr Köhler på sina kamraters vägnar det danska laget för den »justa» matchen.

Dansen trådades sedan i gemytlig samvaro, varefter inkvarteringen ordnades privat.

På landskampsbesök i "Kongens By".

Tidigt på söndagsmorgonen anträddes färden till Köpenhamn. Från Frederiksværk till Hillerød anlitades rälsbuss, och därifrån till Holte blev det två timmars färd med hästskjuts. Sista etappen företogs med el-tåg.

Att få bevista landskampen som några av de få svenskar, vilka erhållit chansen, var en upplevelse, och glädjen minskades inte av att svenskarna togo hem segern med 4—3.

Ett besök i Köpenhamns Tivoli ingick också i programmet, men de komplicerade färdmöjligheterna tvingade till tidig återfärd till Frederiksværk. Danskarnas gästfrihet på söndagskvällen var lika översvallande som tidigare.

På måndagsmorgonen, då man samlades för återresan till Helsingør i lastbil, hade många danskar mött upp för att taga farväl. Man kan absolut icke misstaga sig på uppriktigheten i det hjärtliga avskedstagandet, och ett kraftigt leve för värdarna följde också på färdledarens tack för den upplevelse det danska besöket varit för höganäspojkarna.

Det bör nämnas, att samtliga deltagare skötte sig som verkliga idrottsmän såväl på som utanför planen till heder för sig själva, de idrottsföreningar de representerade och det företag, för vilket de på sätt och vis voro »ambassadörer». — - - —

Danskarna på "gensyn" i Höganäs.

Då höganäspojkarna återkommo från sitt danmarksbesök, besjälades samtliga av en tanke, nämligen att så snart tillfälle yppades se sina nyförvär-

Vem får bollen? Från returmatchen i Höganäs. Danskarna i röda tröjor och svenskarna i vita.

vade danska vänner på »gensyn» i Höganäs. Detta tillfälle kom fortare än man vågat hoppas på. Dir. Gummeson inbjöd nämligen ett fotbollslag från Frederiksværk som Höganäsbolagets gäster och överlät åt höganäsklubbarna att bestämma tidpunkten. Redan den 21 juli anlände 15 Frederiksværkspojkar till Höganäs, de flesta på sitt första Sverigebesök.

Vid ankomsten till Höganäs väntade bilar vid järnvägsstationen för färd till Gustav Adolfs schakt, där danskarna fingo göra sin första nedstigning i en kolgruva, deras första stora upplevelse i Sverige. Efter lunch på Stadshotellet gavs vid ett besök i kärlfabriken tillfälle att beundra drejaren Gustav Svantessons färdighet. En rundvandring i nya silikafabriken ingick också i programmet, och sedan återstod endast någon timma till returmatchen på Höganäs idrottsplats.

Resultatet 8—0 upprepades.

Ca 500 åskådare hade infunnit sig för att hälsa danskarna välkomna och återknyta bekantskapen med de gemytliga representanterna för vårt broderfolk. De båda lagen, danskarna i rödvitt och svenskarna i blåvitt, ställde upp framför tribunen, där Höganäs Idrottsrings ordf. landstingsman J Wald. Persson i några korta men hjärtliga ord lyckönskade till Danmarks frihet och hälsade de danska spelarna välkomna till Höganäs samt utbringade ett kraftigt besvarat leve för Danmark. Före matchen överlämnade danskarnas ledare hr Aksel Jeppesen en minnestallrik till höganäslaget, som i sin tur förärade gästerna en vacker blomsterbukett.

Matchen blev icke någon större sportslig »Begivenhed», därtill var klasskillnaden mellan de båda lagen alltför stor. Det kombinerade höganäslaget med John Jönsson som v.y. i stället för Eugen Landgren var överlägset i alla avseenden och kunde också utan att förta sig bärga segern med exakt samma siffror som vid danmarksbesöket eller 8—0. Någon spänning blev det aldrig tal om, men matchen var likväl underhållande. Danskarna å sin sida jobbade friskt, men hade ingen större lycka i sina förehavanden. Bäst i försvaret och laget var den lille h.b. »Jens», en både snabb och finurlig spelare.

När spelet började, kom ett stritt regn, som gjorde planen såphal, och detta blev orsaken till det första målet, då målvakten föll vid Olle Perssons lyra och bollen rullade över honom i mål. Stig Karlsson, Klas Larsson och Gösta Engström gjorde sedan var sitt mål i nämnd ordning, varefter Stig Karlsson fortsatte med femte och halvlekens sista.

I andra spelperioden ökade Engström till 6—0, och samme spelare svarade i samarbete med John Jönsson för »sjuan». Slutresultatet 8—0 fastställdes av Klas Larsson.

Middag och samkväm på Stadshotellet.

Efter matchen samlades samtliga fotbollsspelare med ledare på Stadshotellet som Höganäsbolagets gäster. Många tal höllos, och danskarna gåvo uttryck för sin glädje och tacksamhet över att höganäsklubbarna trots den stora klasskillnad, som rådde sportsligt sett, likväl velat spela en returmatch. Man uttalade också från danskt håll sin beundran och tacksamhet för den gästfrihet Höganäsbolaget visade. Och så enades man om, att de sportsliga resultaten icke voro huvudsaken utan det goda kamratskapet mellan danskar och svenskar, och hurrade för ett fritt, enat Norden.

Efter middagen följde samkväm med dans, varvid höganässpelarnas damer förtjänstfullt bidrogo till att göra festen lyckad. Inkvarteringen av danskarna var ordnad på Stadshotellet.

Gästerna besöka Kullaberg.

Vädrets makter voro icke vidare gunstiga på söndagsmorgonen, varför den planerade tågresan till Mölle uppsköts till middagstiden. En rundvandring på Kullaberg över Ransvik, Josefinelust, Hjorthagen och Italienska vägen uppskattades livligt av danskarna. Vid återkomsten till Höganäs njöto de kanske mera än tidigare av måltiden på »Stadt». Söndagskvällen användes i stor utsträckning till besök hos de svenska vännerna, och vid återresan på måndagsmorgonen var man överens om, att de vänskapsband, som nu knutits allt hårdare, icke skulle slitas i första taget.

R Engberg.

Hört i Göteborg

Herrmodet att gå barhuvad utomhus håller i sig. Men svaga protester höras stundom från representanter för de tunnhårigas skara.

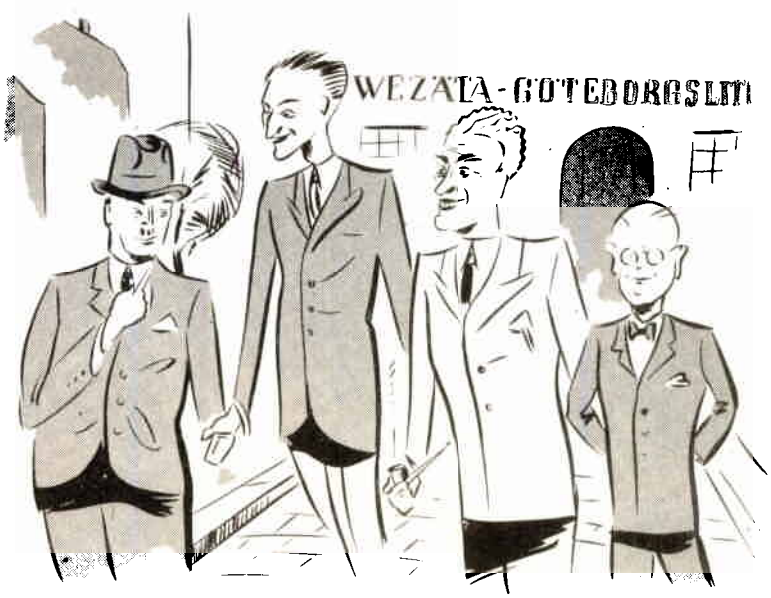

Han till vänster:
— Jag hoppas herrarna ursäktar, att jag behåller hatten på...

MAN SKJUTER I VÄSTERVIK

Slips Skytteförening bildad

Korporationsskyttet i Västervik emotses alltid av de många skytteintresserade vid Slipmaterial-Naxos med allra största intresse och är väl den sportgren, som inom företaget har kunnat skaka fram det största deltagarantalet av alla kategorier.

Söndagen den 17 juni, korporationsskyttets stora dag i Västervik, ingick med vackert men ganska blåsigt väder, och solen var tidvis ganska besvärande. Om man emellertid icke lyckades så bra med sina välriktade träffar, kunde man ju alltid trösta sig med, att hade inte blåsten eller hade inte solen varit, så . . .

Förväntningarna varierade från mycket stora till ganska små, helt och hållet beroende på det resultat, som skyttarna uppnått under den intensiva träningen, men icke minst på det gevär, som skulle komma att stå till vederbörandes förfogande under tävlingen. En del äro lyckliga ägare till egna gevär och lånar gärna ut dem så långt sig göra låter till sina kamrater, medan andra måste försöka ladda sig själv med åtminstone en liten smula förtroende till de gevär, som Skyttegillet lånar ut.

Här och var stodo grupper av skyttar från Slipmaterial-Naxos, som hade icke mindre än 39 ivriga deltagare i elden. Liksom förut om åren kunde de glädja sig över att få se disponent Nilsson i ett av företagets skjutlag, som dessutom var representerat genom Ragnar Norrman från mekaniska verkstaden och Sture Börjesson från försäljningsavdelningen. Ragnar Norrman blev Slips bästa skytt med 95 p., och han erövrade därmed Slipmaterial-Naxos personals vackra hederspris.

Favoriterna för dagen voro emellertid deltagarna i skjutlag I med Adolf Örnwall från slipskivefabriken, Erik Andersson från försäljningsavdelningen och Bertil Westerlund från bokföringen, vilka under träningen snuddat vid 100 poängstrecket.

Bland de tävlande damerna fann man icke mindre än 6 deltagare från Slip, och en av dem placerade sig därvid som etta i damklassen. Krönikörens blygsamhet förbjuder emellertid att tala om, vem segrarinnan var.

Slips skjutlag, som hade att försvara ett en gång förut erövrat vandringspris, hade tyvärr icke sin lyckliga dag, och man fick nöja sig med 3:e placering i tremannalag och 4:e placering i fyrmannalag. Detta misslyckande hade emellertid det goda med sig, att samtliga Slip-skyttar lovade varandra att ta nya tag för att till ett annat år försvara den ställning, som platsens främsta företag anser sig böra inneha, även när det gäller skytte. Inför dessa nya tag uppstod då tanken att inom företaget bilda en skytteförening. Denna tanke tog också fast form ett par dagar senare, då föreningen under disponent Nilssons välvilliga ledning bildades. Föreningens namn blev Slips Skytteförening, och till dess ordförande valdes Rune Cederlund på offertavdelningen. Disponent Nilsson uttalade därvid den förhoppningen, att klubben skulle komma att bidraga till sammanförandet av inom företaget anställda, när de nu med gemensamt intresse och »mål» mötas på skjutbanan för att där göra sitt bästa till heder för Slips Skytteförening och därmed även för det företag, som åt föreningen givit en del av sitt namn.

Träning i skjutning pågår under sommaren en kväll i veckan, och fram på höstkanten är det meningen, att skyttarna skola få visa, hur pass stor skickligheten i gevärets hantering blivit. En tävling är nämligen planerad att då arrangeras mellan företagets olika avdelningar, representerande slipskivefabriken, mekaniska verkstaden, försäljningsavdelningen, kamerala avdelningen etc.

Hur skulle det vara med en skyttetävling mellan Slipmaterial-Naxos och övriga företag inom Höganäskoncernen? En sådan tävling borde väl kunna arrangeras efter ungefär samma grunder som för korporationsskyttet och med tillförlitliga kontrollanter på respektive orter? Tävlingen skulle givetvis gälla ett uppsatt vandringspris. Vi höra gärna här i »Brännpunkten» eller direkt till Slips Skytteförening vidare från andra skyttar, såväl manliga som kvinnliga, i denna sak.

E. N.

Fröken Maja Lindström, kundkartoteket, Västervik, tävlingsskjuter med disponent Ossian Nilsson.

Min hobby AMATÖR-RADIO

Av kamrer Tage Axelsson, Baskarp

Kamrer A., som är en av våra lokalkorrespondenter, har tillsänt oss efterföljande trevliga skildring av sin hobby, amatörradio. Hans förslag om ett Höganäs-nät av amatörstationer rekommenderas på det varmaste. Det går i »Brännpunktens» anda!

I tidigare nummer av »Brännpunkten» har skrivits om amatörbiologi och -astronomi, fritidssysselsättningar, som båda ha nära samband med vetenskapen, och det finnes åtskilliga vetenskapsgrenar, som med fördel kunna odlas på lediga stunder av lekmän, vilka därvid mången gång kunna räcka de professionella en hjälpande hand i forskningens tjänst.

En annan sådan hobby är amatörradio, och om den skall jag berätta litet, eftersom det är min speciella hobby, även om jag inte lagt det hela på en vetenskaplig bog för min egen del.

Radion, som idag är en mer eller mindre självklar del av det moderna livet, med tanke såväl på dess användning i rent kommersiellt syfte för telegraf- och telefonförbindelser inom och mellan länder och världsdelar som på dess förmedling av nyheter och underhållning till »hushållsbruk», har vunnit denna sin ställning under de senaste 40 åren. Men detta har inte gått av sig självt bara därför, att möjligheten att sända en elektrisk ström genom rymden utan trådförbindelse påvisades 1887 av den tyske fysikern Heinrich Hertz genom bearbetning av ett par tidigare forskares teorier.

Den, som snabbt insåg de enorma möjligheter, som lågo gömda i de av Hertz vunna resultaten och tog sig an att arbeta vidare för ett praktiskt utnyttjande av radiovågorna, var framför allt italienaren Guglielmo Marconi, och det är kanske endast tack vare hans oförtröttade arbete, som radion blivit vad den är idag. Givetvis var Marconi inte den ende, men otvivelaktigt var han en av de mest energiska och den, som tog saken från dess kommersiellt betonade sida och inte för att vinna resultat, som skulle stanna i de vetenskapliga biblioteken.

De våglängder, som först användes i radions praktiska utnyttjande, blevo de långa och sedan de medellånga. Våglängder på 5—20 tusen meter voro därför de vanligaste för den tidens långdistanstrafik. Vår svenska transatlantiska station, Grimeton, byggdes t.ex. för 16.000 m våglängd för trafiken med U.S.A. Rundradion begagnar sig, som väl de flesta nu känna till, av två områden för de ordinarie programmen, dels ca 2.000—700 m och dels ca 550—200 m. Men på de flesta moderna rundradiomottagare finnes sedan ungefär 15 år också ett eller två områden för kortvågsmottagning, vanligen omfattande 50—15 m, och det är här radioamatörerna komma in i historien — inte bara i min berättelse.

De korta våglängderna, som fastställdes (mer eller mindre officiellt) att omfatta området nedanför 200 m, gingo med den tidigaste utrustningen inte lika bra att använda som våglängderna ovanför. Där nere började en del svårigheter, som gjorde mottagningen synnerligen ostadig, och området »realiserades» därför till hugade spekulanter.

De, som ropade in »avskrapet», voro de tidigaste radioamatörerna, enskilda, tekniskt bildade och intresserade personer, som voro roade av experiment och misstänkte, att här fanns något att göra vid sidan av vetenskapens ansträngningar. De fingo i början hållas fritt nedanför 200 m utan störningar från de stora radiobolagen. Men när de senare med tiden fingo se, att även på kortvågsområdet vissa resultat kunde uppnås, om bara tillräckligt mycket tänkande kostades på, då började också från dessas sida experiment på detta område, och många av de tidigaste amatörerna knötos till laboratorier, där de kunde fortsätta sitt arbete med större resurser till förfogande.

På så sätt ha meter-siffrorna på apparaturens våglängdsskalor krupit allt längre nedåt, och talen äro nu icke ens hela utan bestå t.o.m. av enbart decimaler på vissa apparattyper. — Jag hör nog någon säga, att man här inte längre sysslar med våglängd och meter utan med frekvens och Hertz eller kilocykler, och det är ju riktigt. Men »Brännpunkten» är ju allas vår gemensamma tidning, och alla äro vi inte tekniker — inte jag heller — och begreppet våglängd är säkerligen det lättast begripliga för de flesta av läsarna, även om det just ifråga om kortvåg inte är det bästa.

Radioamatörerna ha på många håll erkänts som banbrytarna på kortvågens område, men på många andra håll har givetvis sagts, att vi hade kommit dit ändå, att vi inte alls hade släppt tanken på de korta vågornas praktiska användbarhet. Vad som är rättast, är nu svårt att avgöra, men som ett faktum kvarstår dock, att de första amatörernas resultat och den förhållandevis enkla apparaturen och låga effekten väckte berättigat uppseende.

Amatörerna ha med tiden tilldelats vissa, förhållandevis mycket små områden, där de få arbeta någorlunda ostörda av kommersiella stationer, och de mest använda av dessa vågband ligga omkring 80, 40, 20, 10 och 5 meter, på senaste tiden också på 2½ meter.

»Vad gör då en radioamatör?» frågar sig väl läsaren oroligt efter den här historiken.

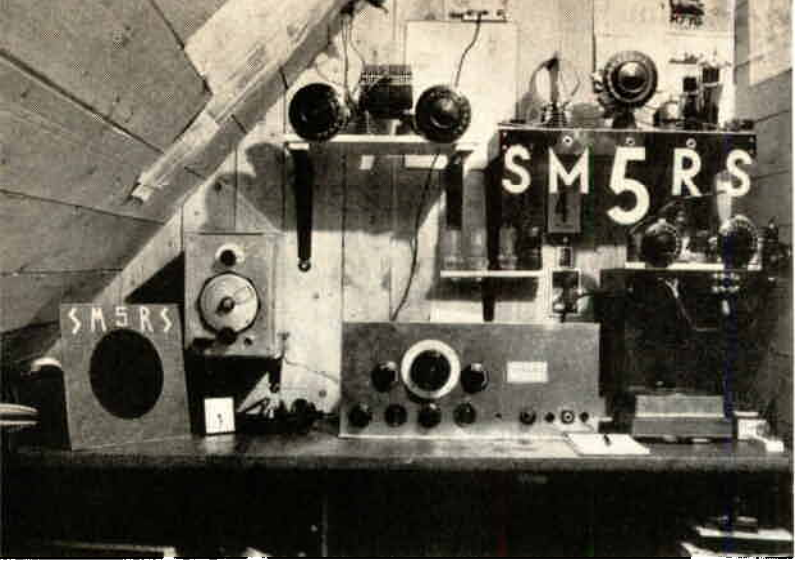

Från förf:s tid i 5. distriktet: SM5RS, Örebro. 2-steg (självsvängande styrsteg + effektsteg), 20 watt tillförd anodeffekt från likriktare.

Jo, han — eller hon, ty det finnes också en hel del kvinnliga amatörer på jordklotet — sitter vid ett bord, på vilket det står en mottagare och en telegrafnyckel, kanske också en mikrofon. I ett annat hörn av rummet, eventuellt på bordet, står en sändare i en eller annan utformning, och någonstans utomhus hänger en till stationen hörande antenn. Där sitter amatören och talar — med nyckeln eller i mikrofonen — med likasinnade från i lyckligaste fall kanske planeten Mars — jordklotet är redan för litet. Kan man tänka sig någon mer tjusande hobby? Och ingen annan hobby kan åstadkomma detta, att man ungefär när man så önskar kan få samtala med en god vän snart sagt var han än befinner sig på jordklotet! Och det är inte som på gatan, där man kan råka på sin argaste fiende om nästa gathörn utan den ringaste möjlighet att smita förbi osedd. I radion hör man eller hör man inte, precis som man vill. Dem man inte vill råka igen, låter man helt enkelt vara i fred. Så får man så mycket mer tid över för de luftförbindelser, eller rättare, eterförbindelser, som man verkligen trivs med. Och det finner man snart många.

Givetvis måste den, som tänker ägna sig åt amatörradio, ha ett visst tekniskt sinnelag, det kan inte frångås, men någon direkt teknisk utbildning i form av skolkurser är inte nödvändig. Allt man behöver lära sig, kan man läsa i tidskrifter och böcker. Ohms lag, som är radioamatörens mest anlitade hjälpmedel, står i Nordisk Familjebok. Apparaturen bör man snickra ihop själv, då vet man precis, hur den ser ut inuti, och kan lättare avhjälpa uppkommande fel, än om man köpt en färdig apparat, vilket senare dessutom blir mycket dyrare. Beskrivningar finnas i amatörernas »fackpress», vilken sedan många år är företrädd även på svenska språket. Den, som kan läsa engelska och tyska, kan givetvis lättare följa med nyheterna i facket, men de komma ganska snabbt i svenska beskrivningar efter hand.

Så är det förstås telegraferingen, men inte heller den är något oöverkomligt hinder. Den som har sinne för rytm, bör ha det lättare förspänt, men det går också utan, helst om man får någon, som lär bort konsten. För övrigt finnes det nu också grammofonskivor med morsetext, för den som har tillgång till grammofon.

För att erhålla tillstånd att innehava och nyttja privat radiostation fordras tillstånd från Telegrafstyrelsens Radiobyrå, eller rättare sagt från Kommunikationsdepartementet. Resolutionen kostade före indragandet av licenserna (september 1939) 40:— kr, och papperet måste finnas på stationen. Besiktningar ske ibland av Telegrafverket och utan varning. Telegraferingsprovet var tidigare sändning och mottagning av 50 tecken per minut under cirka 3 minuter. Ingen som helst teknisk examen fordrades. — Vilka fordringar, som komma att uppställas, när amatörerna åter släppas lösa, är inte uppgjort ännu. Förhandlingar pågå i saken för att allt skall vara klart därom, när bannlysningen med tiden upphäves, vilket kommer att ske, så snart de militära förhållandena i världen så medgiva. Föreningen Sveriges Sändare-Amatörer (adress Stockholm 8) handhar de svenska amatörernas intressen gentemot Statsverket och förhandlar f.n. med Telegrafstyrelsen.

Ett sista oroselement för den tilltänkte radioamatören är ofta språksvårigheterna. Denna oro är tämligen överflödig, då det finnes ett otal förkortningar, vilka finnas utgivna i alla länder, där radioamatörer finnas. Förkortningarna äro byggda på engelska ord och uttryck, men om en svensk vill säga till en kines, att han hoppas få råka honom igen, så slår han bara upp sin lista och läser, att bokstäverna CUL då böra telegraferas. Att de utgöra en förkortning av »see you later», behöver han ju inte nödvändigtvis veta. När vi avsluta en förbindelse, bruka vi telegrafera »73» till varandra, vilket är uttytt »hjärtliga hälsningar». Härstamningen av denna förkortning är mig dock obekant. En annan och ännu hjärtligare avskedshälsning, användbar särskilt vid kontakt med »YL ops», dvs. Young Lady operators (kvinnliga amatörer), är »88», vilket betyder »Love and kisses», ett uttryck, som väl inte behöver översättas här efter all den amerikanska film, vi matas med. — En amatör med bilnummer 7788 gästade en gång en annan amatör, vars »OW» (förkortning för amatörens huskors, Old Woman, oberoende av ålder, men kan också under det första äktenskapsåret betecknas med »XYL», dvs. »före detta Young Lady») påpekade, att numret egentligen borde varit 7388! Hon hade tydligen tjuvlyssnat på makens förehavanden vid trafiken.

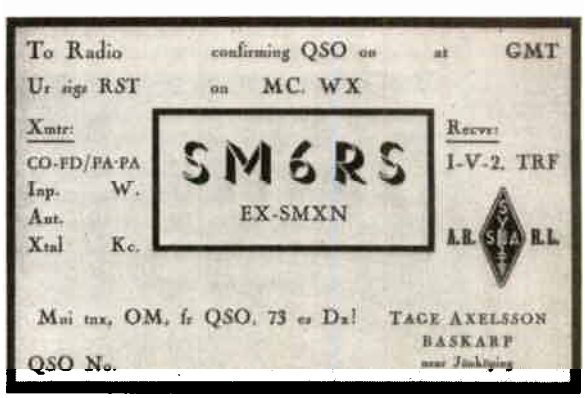

Ett s.k. QSL-kort — radioamatörernas »visitkort» — som sändes med post för att bekräfta viktigare förbindelser.

Så vill jag då avsluta med att säga, att om någon av läsarna, kvinnlig eller manlig, är intresserad av att bli radioamatör, så är vederbörande välkommen till SSA, Stockholm 8, eller till mig med förfrågningar. Varför inte organisera ett »Höganäs-nät» med en bestämd plats på något av vågbanden, där vi kunna råkas och talas vid. Vi äro ju spridda nästan över hela Sverige, vi »höganäsare» och i flera av Europas andra länder därtill. Det vore väl trevligt, om det på varje plats, där det finnes »höganäsare», kunde finnas en amatörstation, som kunde upprätthålla en intim kontakt utanför tjänsten mellan kollegerna Sverige och Europa runt? Det behövs inga dyrbara anordningar för att med telegrafi täcka Europa. Själv hade jag från Höganäs stadiga Europa-förbindelser under drygt ett års tid med en sändare med 1½—2 watts tillförd anodeffekt och en 2-rörsmottagare. — En ficklampa förbrukar ungefär 1 watt. — Och många amatörer ha haft förbindelse med U.S.A:s östkust med samma effekt.

Men — en sak till måste sägas med tanke på mitt förslag. Över amatörstationer få inga kommersiella meddelanden sändas eller utväxlas, meddelanden, som rätteligen bort förmedlas av Telegrafverkets stationer. Jag får alltså inte telegrafera över min egen station till en kund-amatör, att hans beställning på Baskarps utmärkta sandpapper expedierats med den eller den lägenheten. Annars få vi prata om vad vi vill — men det är en oskriven amatörernas lag, att vi inte diskutera religion och politik i etern.

Så slutar jag då, som amatörer bruka:

73 es cul de

SM6RS

(vilket betyder: »Hjärtliga hälsningar och vi ses igen. Från kamrer Tage Axelsson, Baskarp).

Litteratur:

POPULÄR RADIO, utk. en gång i månaden. Innehåller fr.o.m. maj 1945 även SSA:s medlemsblad »QTC» och utdelas till medlemmarna. Medlemsavgift i SSA kr 10:— per kalenderår. Nytillkommande medlemmar under 1945 erlägga kr 10:— för tiden t.o.m. 31/12 1946.

POPULÄR RADIO:s Handböcker:

»Kortvågsmottagning»	Kr 1:50	Prenum. och
»Radioteknisk Handbok» I	» 1:50	medl. i SSA
» » II	» 1:50	Kr 0:75 pr st.

KORTBØLGE-AMATØRENS HAANDBOG av A Sindal Sørensen och H Nielsen. Förlag »Eksperimenterende Danske Radioamatører», Aarhus/Danmark. D. kr 24:50.

THE RADIO AMATEUR'S HANDBOOK. Förlag The American Radio Relay League (ARRL), West Hartford, Conn./USA. $ 1:25. Utkommer en gång om året. *Utomordentligt värdefull!*

»QST», månadstidskrift från ARRL. $ 3:— för 12 ex. i följd (alltså icke bunden till kalenderåret).

»T & R Bulletin», månadstidskrift från The Radio Society of Great Britain, 53, Victoria Street, London S.W. 1. Nuv. pris obekant.

OBS.! Beställning av utländsk litteratur kan ske direkt hos förlaget eller genom större boklådor. Posttrafiken med England och USA är dock tyvärr ännu inte tillbaka i fredsorganisationen, varför dröjsmål med sändningarna uppstå. Vid direkt prenumeration skaffar man hos närmaste bank en anmälningsblankett till Valutakontoret för ansökan att få disponera erforderligt belopp.

Hos doktorn

Doktorn sitter på sitt mottagningsrum. Det knackar på dörren.

— Stig in, svarar han.

M. linkar in.

— Goddag, doktorn. Ja, dä e så att jag slad mej så räligt på bened, gnäller M.

— Drag upp byxan får jag se, säger läkaren.

M. kavlar byxan upp över såret och tänker: — Bara han inte vill se på det andra benet också, för det har jag inte tvättat. Hans farhåga var ogrundad.

Doktorn undersöker bara det skadade benet och säger:

— Det skall snart bli bra, och skriver ut ett recept på den obligatoriska zinksalvan. — Tag nu detta och gå till apoteket, så får du salva, som skall smörjas på två gånger om dagen.

M. tar receptet, linkar till apoteket, får salvan och beger sig hem. Hemkommen skall han använda salvan, men har glömt vad doktorn sagt. Ser på salvburken, men då han är svag i läsekonsten, kan han inte tyda den oläsliga skriften. Tar burken och

går till grannens, men de kan inte heller läsa kråkfötterna. Då säger M.:

— Tar in en matsked, se va nytta de gör.

DET VAR I MAJ...

Solen sken från en klarblå himmel, tupparna golo, och lärkorna drillade på morgonen den 1 maj 1917. Med glad förväntan steg jag upp, klädde mej och rusade ut i stallet till mina fyrbenta vänner. Hästarna fingo var sitt mått havre extra, dagen till ära, och det gick undan värre med sopning och rykt. Vårbruket var i det närmaste undanstökat, endast ett skifte sockerbetor återstod att så, och jag hade fått löfte av husbonden om lov för resten av dagen, när allt var färdigt.

Det var som om hästarna smittats av mitt goda lynne, de gingo villigt och raskt, och klockan var inte mer än elva, då jag kom hemkörande till gården med såmaskinen.

Klockan tolv hade jag tvättat och klätt mej i bästa dressen. Äta middag hade jag ej tid till, utan i halv galopp bar det iväg ner till Ålabodarna, till vännen Fredrik. Nedkommen till hamnen såg jag Fredriks skuta komma töffande med slaka segel i själva hamninloppet, och Fredrik själv, som ögonblickligen upptäckte mej, skrek tvärs över den lilla hamnen:

— Nej, men se Persson, e' du redan här?

Motorn stoppades, och i en elegant båge genom den blanka vattenytan lades skutan vackert precis på sin plats vid kajen.

— Har du ätit?, var Fredriks välkomsthälsning. Jag medgav, att så ej var fallet, och Fredrik drog mej med ned i kajutan.

— Här ser du ny, fin, kokt torsk och kall potatis och danskt kumminbrännvin, de' duger, sa' Fredrik.

— Och här finns efterrätten, fortsatte han, i det han kastade några packor Capstan på bordet.

Jag tyckte mej ha haft brått hela förmiddagen, men den fart, som Fredrik nu utvecklade, kom mej att sitta stilla med en kall potatis i munnen. Några lösa sladdar stoppades in, med otrolig fart och med tillhjälp av både armar och ben rullades några tåg ihop till fina buntar. Han drog upp en hink vatten med ena handen, medan han med den andra drog skjortan över huvudet. På några minuter var han »vaskad», kammad och iklädd sin mörkblå landgångsrigg. En titt i den lilla kajutspegeln, den vita sjömanshalsduken med en snibb fram och den andra bakåt över axeln och så till sist Vegamössan på nacken. Fredrik var färdig.

— Nu tar vi oss en »kummin» innan vi går, så vi luktar som folk, sa' Fredrik, och sen hoppade vi i land. — Och så går vi väl först till Landskrona och tittar på sta'n och träffar folk, och sen i kväll går vi till Karlslund och svävar.

Programmet var bra, och vi passerade backen upp mot Örenäs i rask takt. Våren hade kommit tidigt, och gården låg inbäddad i lummig grönska, vänlig och inbjudande. Vänlig såg däremot gårdens tjur, som tjudrats vid vägen, inte ut. Han blängde argt och fnös, då Fredrik artigt lyfte på Vegan och sa':

— Du anar nog, att vi två skall ha roligt i kväll, men du får allt stanna hemma.

Solen gassade, och när vi hunnit upp för Möllebacken, togo vi rockarna på armen. Glumslövs by låg så vackert framför oss med den vita kyrkan i mitten. Vi tände var sin ny cigarrett.

— Här syns ju inget folk, sa' Fredrik, jag trodde vi skulle få sällskap med Edvin Larsson, Ove och de andra pojkarna.

— De gör inget, sa' jag, för träffar vi dem inte på Cervisia eller Valhalla, så träffar vi dem i Karlslund.

När vi nådde Hildesborg, började Fredrik att sjunga. Han kunde en oändlig massa sjömansvisor, som funnos i tryck, och lika många andra, som aldrig få lov att tryckas. Jag sjöng med i de visor, jag kunde, och luften kring Hildesborgs kullar dallrade, när vi båda klämde i med »och blir du trött på färden, kan du gladligt sätta dej . . .».

Sträckan Hildesborg — Husarbacken — Säbyholm passerades under sång. Men åsynen av en cyklande polis på Karlslundsvägen kom oss att tystna och stoppa var sin cigarrett i munnen. Man bör aldrig stöta sig med polisen. För övrigt voro våra strupar så torra efter marschen i landsvägsdammet och efter allt sjungandet, så vi kunde knappast spotta en gång. En smula trötta knagglade vi fram på Gunnargatans kullerstenar och nådde slutligen den punkt i sta'n, där vi hade husarkasernerna till höger och ett hus med skylten »Valhalla» till vänster. Att vi gjorde vänster om marsch var självklart.

Inne i lokalen fanns ej en sittplats att uppdriva. Fullt överallt. Vi måste stå vid dörren några minuter, tills dess ett sällskap reste sig från ett bord. Då störtade vi fram och höggo var sin stol. Det var härligt att få slå sig ned vid bordet och få två sejdlar skummande, svalt öl av Krönleins bästa lager. Snart kommo bekanta in, och efter en stund hade vårt lilla sällskap svällt ut till tio à tolv man.

Den ena »vännan» efter den andra serverades, stämningen steg, och otroliga historier berättades. Det började lida mot kväll, och någon i sällskapet föreslog uppbrott och marsch till Karlslund.

— Gå, sade Fredrik, nä, vi ha gått nog. Vi tar hästdroska.

Två droskor stoppades, och så åkte hela sällskapet i sakta lunk till Karlslund.

Det vimlade av folk bland träden och buskarna, och när droskorna stannade så där femtio meter från dansbanan, stod det en kompakt människomassa ända fram till denna. Vi betalte skjutsen, och den berömda musikkåren Amorosa klämde i med Kostervalsen.

— Hej och tjo, skrek Fredrik och högg mej om halsen, nu har vi druckit öl så länge, så det går böljor i magen. Nu ska vi upp på paviljongen och ha en bit mat.

Och det blev mat. Med snaps. Och kaffe med

punsch. Skymningen började färga lunden blå, stjärnorna tändes en efter en, och så gjorde även lamporna i lunden omkring oss. Paviljongen, där vi sutto, och dansbanan voro två verkliga ljusöar. Musiken, skratten och ropen blandades ihop till en sövande symfoni, och vi sutto ganska länge tysta och njöto obeskrivligt.

Men så reste sig Fredrik med ett ryck.

— Nähä du, sa' han, de här duger inte, nu ska' vi sväva.

Nerkomna till dansbanan sökte vi en stund i trängseln efter kvinnliga bekanta. Men det var omöjligt, det skulle varit ren slump i ett sådant folkhav.

— De' gör detsamma, viskade Fredrik och stötte mej i sidan med armbågen, där står två, vi bjuder opp dem.

— Vilken av dem tar du?, viskade jag tillbaka.

— Jag bjuder opp den långa, så får du ta den lilla, och om vi skiljes och inte träffas mera i kväll, så möts vi i Glumslövs Folkets hus på lördag kväll, viskade Fredrik igen.

Sagt och gjort. Fredrik gungade fram och lyfte artigt på mössan. Den långa slog upp ett leende, så man kunde se henne långt ned i halsen, och följde med. Den lilla följde paret med ögonen och studsade till, då jag, lika elegant som Fredrik förut, bjöd upp till dans.

— Jag vet inte, sade hon, men lade lika fullt handen på min arm och följde med.

— Vet inte, härmde jag, varenda människa, som kan hoppa på ett ben, ska väl dansa i kväll.

Hon stannade så tvärt, att jag höll på att falla baklänges, lutade sig framåt mot mej, tittade med stora, forskande ögon, öppnade munnen som för att säga något men slöt den igen och följde åter med. Vi kommo upp på dansbanan, musiken blåste Hjärterö-valsen, och det var så många dansande par uppe, att man tyckte sig ha minst femtio armbågar i sidan, hur man än vred sig. Den lilla dansade ovanligt lätt och taktigt på något egendomligt, ryckande, »stötande» sätt, och jag tänkte för mej själv, att om det inte varit sådan trängsel, så hade vi dansat finfint. Hon sa, att hennes vänner kallade henne Lillan, och jag svarade, att det hade Fredrik och jag vetat förut. Så frågade hon, vad jag hette, och jag bad henne kalla mej för Johan, för det heter jag. Hon blev mer och mer språksam. Jag förklarade, att hon dansade ovanligt bra, och hon log och var rar. Från första danssteget, vi togo på banan, hade jag hört ett sällsamt klingande ljud, men jag trodde, att orkestern hade något slags extra tingel-tangel. Då vi så ett varv svävade tätt förbi musikestraden, märkte jag till min förvåning, att så ej var fallet, det fanns bara blåsinstrument och trummor. Nåväl, tänkte jag, du har tatt så många halvor och helor i dag, så det kunde klinga i huvudet för mindre. Dansen slutade, och vi gingo ned och satte oss på en bänk. Vi sutto över en dans där, och hon pratade i ett.

— Jag bor i Gunnargatan, anförtrodde hon mej, det är bara en liten bit, om vi går den där vägen.

Nästa dans var en polka, jag tyckte stötandet kändes mera än förut, men ändå mera hörde jag pinglandet i mina öron. Jag blev eftertänksam. — Du Johan, du skulle nog supa litet mindre, tänkte jag, och blev överens med mej själv, att nu skulle det vara slut för alltid. Tvärt på skivan. Polkan tog slut, vi dansade ytterligare många danser, och blevo bättre och bättre vänner. Men pinglandet och klingandet upphörde ej. Det var långt lidet på kvällen, och rätt som det var sa' Lillan:

— Är du törstig, så gå du bara och drick en öl.

— Det är slut med öldrickandet för min del, sa' jag bestämt.

Varför, det omtalade jag ej. Så utropades slutvalsen.

— Hör på, sa' Lillan, det blir sån trängsel, när alla går hem på en gång. Du kunde gärna följa mej hem, går vi nu så är vi hemma när slutvalsen är spelad.

Vi gingo. Det var så stjärnklart, så friskt och skönt i den stilla vårnatten. Allt avlägsnare hördes sorlet och musiken, men pinglandet fortsatte, och blev än värre på Gunnargatans kullerstenar. Äntligen voro vi framme vid hennes port. Vi stannade, och jag sträckte fram handen till farväl, då hon tog mej i armen, sträckte sig upp och viskade:

— Du, vill du gå med in, så kanske jag har något gott att bjuda.

Jag såg, att hon rodnade, och kände mej själv ömsom varm och ömsom kall. Tungan blev tjock i munnen på mej. Jag kunde icke svara. Jag blott nickade bifall. Då släppte hon min arm, böjde sig ned och drog den halvlånga kjolen uppåt benet, och där, o ve och fasa, hängde portnyckeln på en krökt spik i träbenet.

Mina tänder och ben började skallra, men så kom jag igång. Jag sprang som den värste hundrameterslöpare, och hur jag kunde klara mej igenom den mötande folkmassan från Karlslund, har jag aldrig kunnat begripa. Först vid Säbyholms sockerfabrik saktade jag av, trött men glad. Pinglandet var borta.

Lösning på »De tre hattarna»

A:s hatt var svart, och A resonerade på följande sätt: C:s nekande svar innebär, att C:s hatt lika gärna kan vara brun som svart. När inträffar detta? Tydligen inte, om A:s och B:s hattar båda är bruna, ty då kan C:s hatt endast vara svart, då det ju endast finns 2 bruna hattar. Om A:s hatt är brun och B:s svart, eller om A:s hatt är svart och B:s brun, eller om A:s och B:s hattar båda är svarta, så kan C:s hatt lika gärna vara brun som svart. Sedan C svarat, återstår sålunda dessa tre alternativ.

När även B svarat nekande, så innebär detta, att B:s hatt lika gärna kan vara brun som svart. När inträffar detta? Tydligen inte, om A:s hatt är brun, ty då kan B:s hatt endast vara svart. Är A:s hatt däremot svart, så kan B:s hatt lika gärna vara brun som svart. Alltså är A:s hatt svart.

Ja, så ser den fullständiga lösningen ut. Det hela blir klarare, om man ritar upp de olika möjligheterna till hattarnas fördelning:

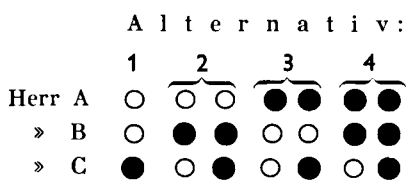

Efter C:s nekande svar återstår alternativ 2, 3 och 4; efter B:s nekande svar endast 3 och 4, där A:s hatt är svart.

»Enkelt men knepigt», »problemet var intressant och har vållat många huvudbry», »gärna flera sådana problem i kommande nummer» — så lyder ett par av omdömena om detta problem. 29 svar hade inkommit, så gott som alla riktiga om än i en del fall väl knapphändiga.

Pristagare blev:

Lagerarbetare M Brink, Skolgatan 5, Lomma, kr 15:—.

Bokförare Olof Rangdell, Alexandersgatan 36, Helsingfors, kr 10:—.

Murare Otto Nordberg, Valleberga 2, Ekeby, kr 5:—.

Ett hedersomnämnande förtjänar dessutom 1:ste pristagaren, som skriver: »Affärsmannen var inte rättvis mot B och C; de hade ingen annan chans än att gissa, medan A drog nytta av deras svar. A borde därför bidraga till de andra herrarnas hattar med en tredjedel av priset för dessa!» Alldeles riktigt anmärkt!

Och så var det nästa problem, som vi kallar:

DE ÅTTA BOKSTÄVERNA

Det lyder så: I följande tre »tal»

```
  S E N D
+ M O R E
---------
M O N E Y
```

skall varje bokstav bytas ut mot en viss siffra på ett sådant sätt, att summan stämmer! Alla tre talen äro heltal, ej bråk.

Detta kallar vi *huvudproblemet*. Det är rätt knepigt men går att lösa enbart med addition och subtraktion + litet fiffighet.

För att emellertid många skall kunna vara med, bryter vi ut ett litet *delproblem* ur huvudproblemet, och det lyder: Vilken siffra betyder bokstaven M i huvudproblemet? Detta är rätt enkelt att lista ut, enklare än »De tre hattarna».

Ja, eftersom kursen i »Basic English» inte är riktigt klar, när detta nummer utkommer, så bör vi väl tala om att orden »Send more money!» är engelska och betyder: »Sänd mera pengar!» Vem som yttrar sig på detta sätt, överlåter vi åt läsarens fantasi att avgöra, men det ingår inte i tävlingen.

Ni får välja, om Ni vill deltaga med huvudproblemet eller delproblemet, och får sålunda inte deltaga med båda. I Eder lösning skall Ni utförligt förklara, varför Ni kommer till Edert resultat.

Skicka in Edert svar till Red. för »Brännpunkten» senast den 1 nov. och märk kuvertet »De åtta bokstäverna». Fyra priser utdelas:

för huvudproblemet 15 och 10 kr, för delproblemet 10 och 5 kr. Resultatet tillkännages i julnumret.

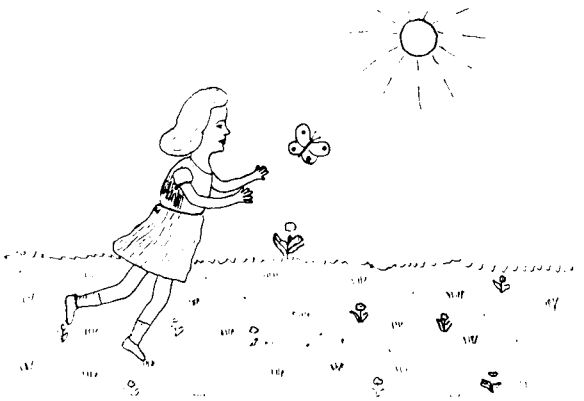

Fotoтävlan

"Barn och sommar."

1:sta pris.
»Lekande barn».

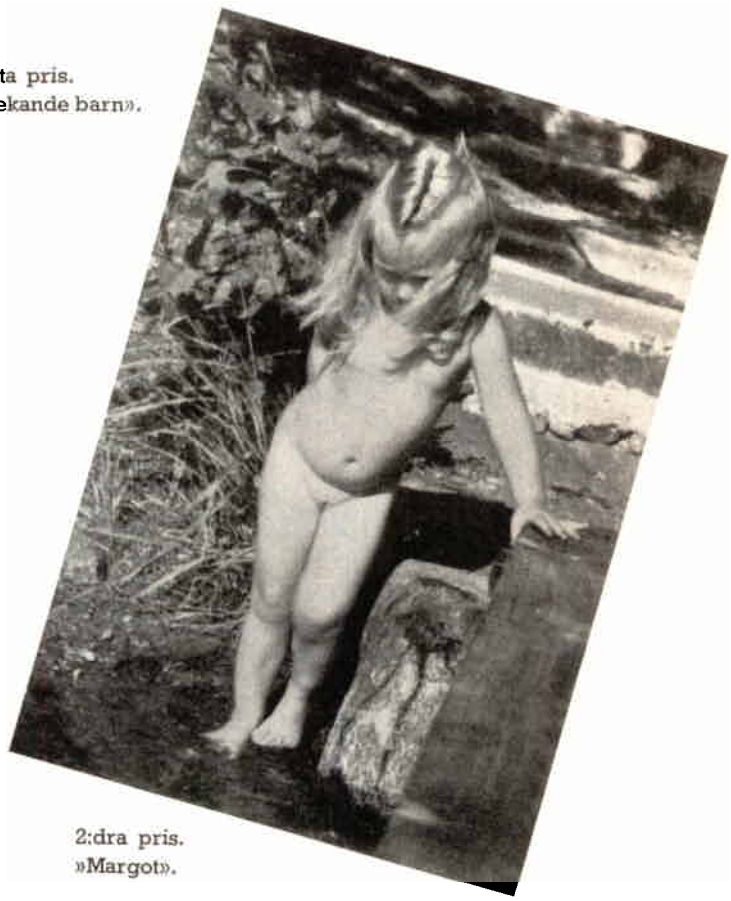

2:dra pris.
»Margot».

Av de inkomna bidragen ansåg juryn enhälligt de på denna sida återgivna bilderna vara de 3 bästa. När det däremot gällde att fastställa den inbördes ordningen, voro meningarna delade. Sedan dessa jämkats samman, kom juryn till följande resultat:

1:sta pris, kr 10:—, »Lekande barn», insänd av ing. J Romberg, Höganäs. Bilden är väl komponerad med vacker belysning och roligt perspektiv på ungarna. Lägg märke till att skuggorna löpa diagonalt, likaså strandlinjen. Fotografen har utmärkt lyckats fånga den omedvetna charmen hos lekande barn.

2:dra pris, kr 10:—, »Margot», av ing. E Bengtsson, Höganäs. En innerlig och omedelbar barnstudie, som enkelt och okonstlat berättar en liten historia.

3:dje pris, kr 5:—, »Flickan vid vassruggen», ännu en bild av ing. Romberg. Säkert motivval, god komposition. Belysningen, snett motljus, utmärkt. En liten krusning i vattnet — från en kastad sten e.d. — hade gjort bilden livligare. *Sixten Sandell.*

3:dje pris. »Flickan vid vassruggen».

BO BÄTTRE – hur vi inreder våra hem 1945

"Hemmet skall leva familjens liv"

Guldheden heter ett alldeles nybyggt bostadsområde i Göteborg, där under sensommaren en heminredningsutställning varit anordnad under mottot »Bo bättre». Red. för Hemmets Uppslagssida, som haft förmånen att studera utställningen under sakkunnig ledning, redogör här något för tendenserna inom den moderna heminredningen, som de framträder på »Bo bättre».

Guldhedsutställningen har en hel del lärdomar för var och en av oss, antingen hemmet är stort eller litet, antingen det ligger i staden eller på landet; lärdomar, som kan tillämpas inte bara vid själva bosättningen utan också för förbättring av det redan färdiga hemmet. Det färdiga hemmet, ja, men blir då ett hem någonsin färdigt? Är det inte just däri trivseln ligger, att det kan förändras, kompletteras med nya praktiska inredningsdetaljer, anpassas efter familjens växlande behov, familjemedlemmarnas antal, intressen osv. Hemmet skall med andra ord *leva*, leva familjens liv, återspegla det och inrättas efter det. »Familjen som växer» heter också betecknande nog en avdelning på utställningen, som visar hur ett hem undan för undan kan ökas ut och förnyas. Utställningen ger en överblick över de möjligheter vi har att inrätta våra hem ändamålsenligt och trivsamt. Huvudtendenserna är ljusare och gladare interiörer, mera färg, lättare möbeltyper, större anpassning efter familjens behov, dvs. mera individuell, mindre konventionell inredning än tidigare.

Vi svenskar dras med vissa fördomar, vilka man på utställningen åtminstone delvis i välgörande grad lyckats göra sig fri ifrån. Vi tror, att vi måste ha det som alla andra, och även om hemmet bara består av ett enda rum, så möblerar vi det ofta som matsal med stort bord mitt på golvet osv. Vi inreder våra hem för representationsskyldigheter, som vi inte har, eller för en gästfrihet, som vi inte har råd eller tillfälle att utöva. Sovplatserna gömmer vi helst undan, och vi håller oss gärna med finrum. Alla dessa »komplex» försöker man nu att arbeta bort hos oss. Vårt hem skall ställas i ordning, som det bäst passar oss själva och vår vardagstillvaro, då trivs för övrigt också vännerna bäst hos oss. Det är påfallande i vilken grad man i utställningshemmen tänkt på barnen med ostörda sovplatser, enkla, oömma lekmöbler, läxläsningsplatser och dylikt. Det är tyvärr inte alltid man ordnar så för sina barn, även om det kan göras både billigt och praktiskt och fastän det bör gå före både de vuxnas bekvämlighet och gästfriheten.

Ett annat »nationalfel», som man tycks ha undgått på utställningen, är vår lust att belamra skåp och skrivbord, hyllor och annat med mängder av prydnadsföremål, vaser, fotografiramar, ljusstakar och vad det nu kan vara. Man frestas ofta att hålla med den som sa att »jag tycker det är vackrare med en ful vas i ett rum än tio vackra». Vi tycker kanske det är synd att ställa undan något, men våra prydnadssaker kommer inte alls till sin rätt, när de står på varandra för att inte tala om till vilket hinder de är. Då är det bättre att ordna en viss cirkulation, ha några saker framme och resten undanställt och byta om emellanåt. Vi ser då föremålen varje gång med ny blick för deras skönhetsvärden.

"Vackrare med en ful vas än tio vackra . . . "

Belysningsfrågan syndas det mycket mot i de flesta hem. Det räcker inte med att vi har god armatur på de ställen där det behövs. Visst är det viktigt nog, och det avgörande när vi köper armatur skall vara, att den ger ett bländfritt, behagligt ljus. Men i första hand skall vi ta vara på dagsljuset. I vårt solfattiga klimat är det fel att utestänga ljuset med mörka gardiner. Gardinerna är till för att på ett vac-

EN TREVLIG HÖSTKLÄNNING

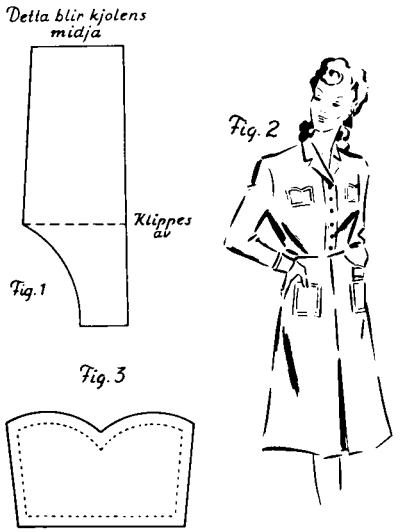

Att få tag på ett verkligt gott ylletyg är kanske inte så lätt just nu, men har man en gammal dräkt eller kostym får kvalitetsfrågan en god lösning. Naturligtvis måste man se till att det plagg man skall sy om inte är för litet.

Man sprättar isär det gamla plagget mycket försiktigt, tvättar det och pressar därefter alla delar väl. Ju noggrannare man är desto lättare går arbetet sedan.

Så kan tillskärningen börja. Är det gamla plagget en dräkt, som man själv haft, blir inprovningen lättare. Träckla först ihop kjolen i de gamla sömmarna. Skall kjolen göras av ett par byxor, vändas de isärsprättade delarna upp och ned som fig. 1 visar och kjolen får sys ihop i våder. Är de gamla byxorna något så när vida, räcker tyget till veck och man gör så många det kan bli.

Börja sedan med livet. Tag då jackan eller kavajen och klipp av nederdelen eller skörten så att längden blir lagom.

BARNENS EGEN RUTA

Ja, nu är det höst igen, och vi har troligtvis många regniga och ruskiga dagar framför oss, då vi inte kan vara ute. Låt oss därför ha roligt inomhus med dessa skojiga lekar.

TRIANGELSPELET

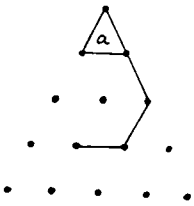

Ni kan endast vara två deltagare. Förse er med ett papper och var sin penna, och börja med att rita upp en liksidig triangel som på bilden. Drag lott om vem som skall börja spelet. Denne drar nu en linje mellan två bredvid varandra liggande punkter i triangeln. Så är det motståndarens tur, och så fortsätter ni att dra var sin linje samt försöker att med linjerna fullborda små trianglar inuti den stora triangeln. Den som dragit sista strecket i en sådan liten triangel, skriver in sin initial i den och får sedan dra ett extra streck. Den som får det flesta antalet trianglar vinner och det gäller att akta sig så att man inte hjälper sin motståndare. Det är faktiskt knepigare än man tror. Försök får ni se!

SPINDELN

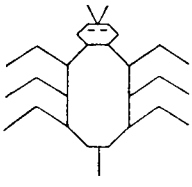

Alla deltagarna, ni kan vara hur många som helst, förser sig med papper och penna, och så skaffar ni en tärning, som ni skall turas om att kasta. Det gäller för var och en att rita en spindel, sådan som den ni ser på bilden här. Förste man kastar tärningen och får börja att rita sin spindel med lika många streck, som tärningen visar. Så kastar nästa man tärningen och börjar på sin spindel, och så håller ni på tills en av er har fått sin spindel färdig. Den består av 30 streck. Lycka till!

BOKSTAVSLEKEN

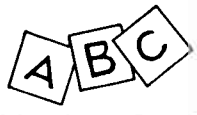

Till den här leken måste ni förfärdiga ett antal bokstäver, exempelvis 2 eller 3 av varje bokstav, utom q, x och z. Ni kan rita upp bokstäverna på tunn papp i rutor om ca 1½ cm i kvadrat. Så kan leken börja. Lapparna strös ut på bordet med bokstavssidan nedåt. Så tar en av er upp en bokstav, det blir kanske ett p, och ropar exempelvis »Säg en maträtt på p!». Den som först hittar en maträtt på p, t. ex. pannkaka, får behålla bokstaven och skall i sin tur ropa ut en ny bokstav. Nu hittar denne på något nytt och denna gång blir det kanske »Säg en författare på s!». Den som har fått de flesta bokstäverna har givetvis vunnit leken. Ännu roligare blir leken kanske, om ni i stället använder bokstavskex, som ni får äta upp när ni lekt färdigt.

POTATISLÖPNING

Detta är en lek, som ni kan leka både inom- och utomhus. På lekplatsen markerar ni först en start- och en mållinje. Deltagarna skaffar sig sedan var sin 1 cm breda trä- eller pappskiva, samt var sin potatis eller annat lämpligt runt föremål. Alla ställer upp sig vid startlinjen med skivan i vänster hand (det blir svårare än höger) och potatisen på skivan. På en given signal sätter ni igång mot målet. Den som först hinner fram utan att ha tappat potatisen vinner.

HÖSTKLÄNNING *(forts.)*

Tråckla därefter ihop klänningens överdelar inklusive ärm. Prova in de gamla sömmarna väl. Sy ihop alla sidsömmar.

För att dölja de gamla knapphålen, klipper man en rak remsa av tyget och stickar på båda sidor i framkanterna på livet. Gör ytterligare ett par stickningar längs kanterna, vilket förhöjer effekten. Därefter sys kjol och liv ihop.

Ett par trevliga fickor (se fig. 3) stickas på framstycket, varvid platsen för den gamla bröstfickan döljes. Även på kjolen sättes ett par fickor. Samtliga fickor stickas runt om två gånger.

Ett par små vita slag av piqué sättas i halsen. Klänningen knäppes med tryckknappar. Garneringsknappar sys på den stickade remsan i framkanten. Vaddar sys i.

HEMMETS HANDBÖCKER

GRETA NORDLUND: *Ekonomisk hemtvätt.* Kr. 0: 75.

Det linneförråd, som de svenska husmödrarna har att förvalta, beräknas vara värt den nästan svindlande summan av ungefär 1.800 miljoner kronor, och om det genom skonsam behandling kan fås att hålla 10 tvättar mera, t. ex. 60 tvättar i stället för 50, skulle det innebära en nationalekonomisk vinst av 100—200 miljoner kronor. Det måste ju då även för den enskildes ekonomi betyda en hel del hur länge kläder och linne håller, och när det som nu är ont om textilvaror, är det dubbelt viktigt, att vad som finns sköts efter konstens alla regler.

De häpnadsväckande siffror, som nyss nämndes, är hämtade ur förordet till rubricerade lilla skrift, som just propagerar och ger råd för tvättmetoder, som ökar livslängden på både linne, ylle, bomull, silketrikå och andra vävnader. Den börjar med avhärdningen av vattnet, en viktig sak om tvätten skall bli fin och tvättmedlets effekt utnyttjas ordentligt, fortsätter att tala om olika tvättmedel samt hur kläderna behandlas och tvättas. En hel del fotografiska bilder kompletterar framställningen.

EDITH KLARIN och ERNST ABRAMSON: *Mat som är värd sitt pris.* Kr. 0: 50.

Den som vill ha valuta för sina matpengar ifråga om näringsvärde — och vem vill inte det — kan ha mycket god nytta av att studera denna broschyr, som både teoretiskt och praktiskt är en god vägledning. Den innehåller nämligen dels en populärt skriven översikt av näringsläran, dels veckomatsedlar med recept. Dessutom talar den om hur födoämnena skall behandlas och tillagas för att vitaminer och andra näringsämnen skall bevaras, samt ger råd hur matsedeln sammansättes och i anslutning därtill kostnadsberäkningar och recept.

Båda dessa skrifter äro utgivna av Skattebetalarnes Förening, Stockholm.

BO BÄTTRE *(forts.)*

kert sätt förmedla övergången mellan det skarpa ljuset ute och den mildare dagern inomhus, och man ser på Guldheden många exempel på att det är de ljusa, gärna vita och helt skira gardinerna, som bäst fyller sin uppgift.

Något som är värt att tänka på när man inreder eller kompletterar sitt hem, är att mörka ytor bokstavligen talat äter ljus. Detsamma gäller mörka lampskärmar, om de icke invändigt fodras med något ljust material. Dessutom ser ett mörkt rum mindre ut än ett ljust av samma storlek, och vill vi att det skall se rymligt och luftigt ut omkring oss, bör vi låta de ljusare färgerna överväga. De mörka färgerna kan gärna vara med som kontrast- eller effektfärger. De i hemslöjden och i vår gamla allmogekonst så uppskattade klara, rena färgerna såsom blått, rött och gult har lyckligtvis åter kommit till heders i hemmets textilier, och de ger betydligt gladare och hemtrevligare interiörer än de murriga nyanser och mellantoner, som länge varit förhärskande.

Till slut en sak, som man framför allt bör ha i minnet, när man köper till sitt hem. Det är att skaffa så god kvalitet som möjligt. Ju mindre hemmet är, desto viktigare är det med kvalitet på inredningen, ty ju mera nöts bohaget.